BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

evistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XVII-lea, No. 7.

OCTOMVRIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREŞTI.

Tipografia Cărţilor Bisericescĭ

54. Str. Principatele-Unite, 54.

893.

DOCOMENTE INEDITE

privitóre la

ISTORIA NAȚIONALA, POLITICA ȘI BISERICÉSCA a ROMANILOR

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVII-lea, Nr. 6).

Regulamentul Organic, fiind operă rusască, legifera în scop hotărîtor de a da țěreĭ o fisionomie rusască. Justiție, Administrație ca la rușĭ: Privilegiĭ boerilor și asuprire locuitorilor, ștergerea libertățeĭ individuale la poporul de jos și stěpânirea boerécă, tóte aceste acum se legiferaŭ și se dădeaŭ prerogative numaĭ claseĭ înalte—boerilor. Veni în fine și rândul Bisericeĭ, care pănă aicea se administra dupě deprinderile țěreĭ și dupě bunul plac al Ierarhuluĭ respectiv. Trebue să știm, că de fapt Episcopiĭ și Mitropoliții noștri din timpurile trecute păstoreaŭ turma lor spirituală dupě cum li plăcea; când Ierarhul era om cu frica luĭ Dumnedeŭ, trebile mergeaŭ bine, ĭar de alt fel rěŭ; pentru că nu dădeaŭ socoteală nimăruĭ de numirĭ și distituirĭ, de hirotoniĭ, de permutărĭ și de pedepsele ce aplicaŭ clericilor; consistoriile nu eraŭ de cât de formă, aplicaŭ penalitățile pe care le dicta anticipat Ierarhul respectiv; tot asemenea se urma și cu desfacerile și cu administrarea avereĭ bisericilor parohiale. Regulamentul nu putea dar lăsa nelegiferat acéstă putere biseri-

cească nețărmurită, maĭ ales când fabricanțiĭ Regulamentuluĭ Organic eraŭ veniți dintr'o țară, unde Biserica era supusă de fapt Statuluĭ.

Locotenentul de Mitropolit, Neofet, Episcop de Rîmnic, de sigur îndemnat de exilatul Mitropolit Grigorie, apără drepturile ĭerarhice din Valahia, față de inovările ce avea proĭectate Adunarea Obștească, ce se ocupa cu elaborarea Regulamentuluĭ Organic, și spre a'șĭ sprijini drepturile sale Locotenentul se provócă la un Hrisov al luĭ Mihail Racoviță, în care sînt enumerate aceste drepturĭ. Declară că arhiva Mitropolieĭ este jefuită și prădată din pricina multelor invasiunĭ turceștĭ, nemțeștĭ și maĭ ales ruseștĭ, din care cause nu există documente, afară de cel citat de la leatul 7250. Multe documente și alte monumente naționale ni s'aŭ luat cu sila și nedrept în seculiĭ trecuțĭ și în acest present până la 1830 și Nemțiĭ și Rușiĭ, și și le-aŭ însușit ca ale lor, așa că noĭ sîntem nevoițĭ astă-dĭ a ne ruga de eĭ spre a le putea decopia pentru a ne întregi firul întrerumpt al istorieĭ nóstre naționale.

Fie! am suferit'o ș'acésta pe lângă alte multe, marĭ și mărunte!

Cu tótă oposiția Ierarhieĭ, Regulamentul Organic a știrbat mult din drepturile nețărmurite ale Ierarhieĭ nóstre vechĭ, oprind hirotoniile cu miile, măcar pe hârtie, instituiind decasteriile, regulând în cât-va raportul între preot și poporănĭ din punct de vedere material, proĭectând începerea Seminariilor și regulând cununiile și despărțirile etc.

Inainte de Regulament administrația Bisericeĭ Valahe, ca și a celeĭ din Moldova, atârna, cum am dis, de la persóna Ierarhuluĭ, cum era el așa și conducerea afacerilor bisericeĭ, bună orĭ rea.

Inalt Exelenției sale Domnuluĭ deplin ~~mputernicit~~ Presedent, Iproce.

CI) Stiut va fi Inalt Exelenţieĭ Vóstre, că arhiva acestuĭ Prinţipat din vechime a fost la Sf. Mitropolie de aicĭ. Si cu tóte că din pricina neorênduelelor şi multor rele împrejurărĭ, urmate în aniĭ de maĭ nainte, s'aŭ prăpădit documenturile ce era puse în păstrare în acéstă arhivă. Din cele însă ce s'aŭ maĭ păstrat până astă-ḑĭ este şi un hrisov al rĕposatuluĭ întru fericire, Mihaĭ Vodă Racovitză, ot leat 7250, din care scoţênd copie în tocmaĭ adeverită, şi însoţită cu tâlcuire în limba rusească am cinste a o supune în cunoştinţa înalt Exelenţieĭ Vóstre, spre îndestulare-Vĕ de drepturile şi chiriarhiceasca putere ce aŭ avut din vechime acest arhipăstoresc Scaun, al Sfinteĭ Mitropolii de aicĭ, atât întru ale sale, cât şi asupra tuturor feţelor duhovniceştĭ, i asupra mănăstirilor şi trebilor bisericeştĭ de aicĭ din ţară, care aceste drepturĭ şi puterĭ fiind întemeĭate pe sorborniceştele sfintele canóne i pe pravile şi poruncĭ împĕrăteştĭ şi pe vechiul obiceiŭ al ţĕreĭ, precum în maĭ sus numitul hrisov pe larg' şi cu deluşire se arată, de şi s'aŭ păzit până acum acésta, de obşteşte ştiut. Dar încă nicĭ de acum înainte nu numaĭ să nu se facă în vre-un chip vre-o strămutare saŭ schimbare acestor vechĭ legĭuirĭ şi orânduelĭ, ci maĭ vârtos de se vor fi şi intrat din cevaşĭ necuviinţĭ şi obiceĭurĭ nouĕ, împotrivitóre acestor canonisite aşeḑĕmênturĭ, acelea trebue să se îndrepteze şi să se păzească tóte întru întregime drepturile, cinstea şi puterea Chiriarhieĭ bisericeştĭ, nesmintită precum aŭ fost din vechime aşezate de Soborul bisericesc, i obştea bogoslovilor din veac prin pomenitul hrisov. Căcĭ netăgăduit este, că pe cât suntem datorĭ şi ne nevoim ca să se păzească nesmintite, atât la lucrurile politiceştĭ cât şi a trebelor şi a feliurĭ de dregătorĭ, cu atâta maĭ vêrtos urmează să se păzească şi legele i drepturile bisericeştĭ, care tot-déuna aŭ fost întărite şi sprijinite de oblăduitoriĭ şi stĕpânitoriĭ ceĭ

blagocistivĭ şi înţelepţĭ. De aceea dar întemeindu-mĕ la buna-voinţă ce neîncetat înalt Exelenţia Vóstră în faptă aţĭ arătat şi cu osărdie tot-déuna arătaţĭ pentru binele şi fericirea a tuturor stărilor dintr'acéstă ţară, cu smerenie Vĕ rog a lua în cuviincĭósă băgare de samă şi acéstă dréptă arătare a mea, pentru cinstea şi vrednicia bisericească, făcênd punere la cale, ce veţĭ chibzui, potrivit cu împrejurările vremeĭ de acum, spre nesmintită pază şi statornicirea acestor drepturĭ a Chiriarhieĭ bisericeştĭ; spre a se desrădăcina neorânduelile ce se vor fi întrepus, căcĭ în potrivă eŭ voiŭ rĕmânea sub ponos, şi osânda ce se cuprinde în acel document, adecă, că în vremea vremelniceşteĭ mele ocărmuirĭ al acestuĭ Arhipăstoresc Scaun am lăsat de s'aŭ călcat aceste drepturĭ.

(*Mâna Mitropolituluĭ Neofet*)

1832 Fevruarie 10, Bucureştĭ.

(Academia Română, Docum. M. B. Vol. XX).

Am publicat următorul document, care este o anatora a Episcopuluĭ de Rîmnic Neofet, căcĭ prin acesta 'şĭ dă pe faţă gândul seŭ, pentru viitorul Bisericeĭ din Valahia, ceea ce s'a şi realisat, în rĕŭ însă. Opriţĭ fiind Ierarhiĭ de a maĭ hirotonisi, conform Regulamentuluĭ Organic, preoţĭ cu cărdul, numaĭ pentru a scăpa pe individe de bir şi dărĭ către Stat; Neofet îşĭ propune a face proces de ră intenţie atât legilor cât şi Ministruluĭ bisericesc de pe atuncĭ, pentru cuvêntul, că a dat poruncĭ pe la unele prefecturĭ samovalnic, adică cu de la sine putere, a numaĭ presenta sĕteniĭ Grămăticĭ pentru hirotonie la Minister, cĭ numaĭ tinerĭ cariĭ aŭ făcut Seminariul şi aŭ obţinut şi actul de vrednicie din partea Ierarhuluĭ respectiv. Aşa dar şi pe atuncĭ Ministrul bisericesc se amesteca în cestiunea hirotoniilor, spre a nu se face nelegale şi maĭ multe de cât trebuea. Episcopul Neofet se

alarmează de acest drept, pretins de el nedrept, al Ministruluĭ, şi se jelueşte prin acéstă anafora în contra luĭ, cerênd a i se rădica acest drept Ministruluĭ, şi a avea numaĭ Domnitorul, ca şi în trecut, dreptul de a recomenda la hirotonie. Domnul însă n'a ascultat cererea Episcopuluĭ; dar şi Episcopul devenind Mitropolit n'a susţinut progresarea Seminariilor, pentru că abea pe la 1865 s'a început regulat cursul superior în Bucureştĭ. Argumentele pretextate de Episcop spre a-ĭ da voe la hirotoniile Grămăticilor sînt tot acele vechĭ clişeurĭ ale ómenilor abusivĭ, viclenĭ şi rĕŭ intenţionaţĭ, că adică preoţiĭ de prisos nu se permută din satele lor, pentru că acolo aŭ case, aŭ avuturile lor, aŭ rudele şi cunoscuţiĭ lor, şi că aceĭ Grămăticĭ sînt meniţĭ pentru a fi preoţĭ. Maĭ spune că la Episcopia de Rîmnic a angajat un dascal care învaţă pe aceĭ candidaţĭ tot ce le trebue în şase lunĭ şi că, să-ĭ dea voe apoĭ să-ĭ hirotonisască, ḑicênd că sînt bunĭ de preoţĭ, urmaşĭ aĭ Apostolilor. Domnul a dat anaforaua Sfatuluĭ Administrativ, care n'a încuviinţat cererea, cu tóte că Episcopul striga că mor ómeniĭ negrijiţĭ şi necăutaţĭ cu cele religióse. Din acéstă anafora se vede clar cât de departe era în cugetare Neofet de Mitropolitul Grigorie cel sfânt şi de Dionisie Lupu —cât cerul de pămênt!

Trecut la No. 483.

Sfatul administrativ extraordinar va chibzui asupra aice înfăţoşateĭ cerirĭ şi ne va arăta.

Prea Inălţate Domne!

CII) Prin art. 73 din Regulamentul Organic s'aŭ leguit rânduiala acésta, a se păzi şi urma, ce are a se face pentru ceĭ ce vor fi să se hirotonisască preoţĭ saŭ diaconĭ, a cărora hirotonie să se mărginească numaĭ într'un numĕr

neapărat pentru slujba bisericească; şi că de la acéstă legĭuire înainte să nu se pótă hirotonisi nimene, fără maĭ întâĭ a se face cerire pentru acésta către Departamentul pricinilor bisericeştĭ, şi fără slobozenia Dipartamentuluĭ dată, după ce se vor lua tóte încredinţările trebuinţeĭ, în tocmaĭ după vechile întocmirĭ, şi numaĭ pentru aciea, care vor fi făcut după orânduĭală cursul învĕţăturilor în Seminariile ce aŭ a se aşĕza. Asemenea şi prin art. 363 al Regulamentuluĭ, să ḑice, că hirotoniile diaconilor şi ale preoţilor, fiind trebuinţă a se urma pĕ temeĭurile legĭuirilor ce sînt pentru acésta, de acum înainte nicĭ un diacon saŭ preot nu se va hirotonisi până nu va face marele logofĕt raportul seŭ către Domn, „arătând atât trebuinţa acésta, cât şi că s'aŭ primit de vrednic de către Arhiereŭ, cel ce va fi să se hirotonisască, şi până a nu da Domnuĭ voe şi slobozenie înscris pentru acésta". Iar în art. 14 din proĭectul pentru învĕţăturile în Seminare pregătitóre, cercetat şi primit întâĭ (de) Obşteasca Adunare şi întărit prin luminat Domnesc ofis a Inălţimeĭ Vóstre, din leat 1835, Maĭ 29, sub No. 283 se ḑice că: „Peste patru anĭ de la 1 Ghenar cu leat 1835, la neajungerea numaĭ a Seminariştilor şi după neaparată trebuinţă se vor hirotonisi preoţĭ şi diaconĭ şi din ceĭ ce nu vor fi ascultat cursul Seminariilor; ĭar în urmă de opt anĭ, niminea nu se va maĭ putea hirotonisi, de cât din ceĭ ce vor dovedi prin atestat învĕţăturile a patru clasurĭ aşezate în Seminarie". In aceste de maĭ sus treĭ articule, Prea Inălţate Dómne, stă cuprinsă legĭuirea ce s'aŭ făcut pentru orânduĭala hirotoniilor, întemeeată şi soglasnică cu cele de maĭ nainte vĕḑute întocmirĭ. Din cuprinderea acestora nu se vede, nicĭ nu se înţĕlege că trebue să fie hirotoniile diaconilor, ĭar maĭ vârtos de preoţĭ, poprite cu totul, ci numaĭ să se păzască la facerea lor regulamentele întocmite.

Incă cinstita Obştească Adunare, după cum se arată în maĭ sus amintitul articol al 14-le, din protocolul seŭ ce s'aŭ întărit şi de Inălţimea Vóstră, chibzuind şi judecând

că fireşte nu pot rĕmânea sfintele bisericĭ închise, şi enoriaşiĭ creştinĭ lipsiţĭ şi isterisiţĭ de împărtăşirea slujbelor bisericeştĭ şi a altor neaparate creştineştĭ datoriĭ, aŭ găsit cu cale, că tocmaĭ după opt anĭ, după înfiinţarea Seminariilor, să înceteze cu totul hirotoniile pentru ceĭ ce nu vor ascultă cursurile din Seminare. Iar cinstitul Departament al trebilor bisericeştĭ, în aceeaşĭ vreme, când proiectul acesta se află în chibzuirea şi desbaterea cinstiteĭ Obşteştĭ Adunărĭ, şi tot într'o vreme când s'aŭ dat maĭ sus luminat Domnesc al Inălţimeĭ Vóstre ofisŭ întăritor acestuĭ proiect, adecă la Maĭ, cu leatul 1835, înprotivă urmând, aŭ dat poruncĭ ţirculare pe la ocărmuirile judeţelor, poprindu-le de a maĭ îndrepta la Logofeţie pĕ viitorime grămăticĭ spre hirotonie; după ce se va înfiinţa la sfânta Episcopie Seminar pentru învĕţătura teologică a unora ca aceştia. Asemenea urmare cu dare iarăş de poruncă ţirculare pe la judeţe aŭ maĭ făcut cinstitul Departament bisericesc şi pĕ la al doilea an cu leatul 1836 April, precum şi aşişderea în leatul 1837 Martie, tot cu duhul porunciĭ ceĭ de maĭ sus arătată, cu leat 1835, spre împedicarea hirotoniilor; încă puind cu darea acestor poruncĭ pĕ tot anul o altă nouĕ legiuire din parte-ĭ. Din care pricină ocărmuirile judeţelor şi de pot cunóşte maĭ de aprópe şi învederat lipsa de preoţĭ ce se află pe la unile din bisericĭ şi sate, sfiindu-se însă, numaĭ îndrăsnesc a face raporturĭ cătră Logofeţie pentru aseminea pricinĭ; ci câţĭ o ĭ din proprietarĭ saŭ sĕtenĭ enoriaşĭ se arată cu vre un Ţircovnic saŭ grămătic cerĕnd a le face raport cătră Logofeţie pentru hirotonie, îĭ întorc deşerţĭ înapoĭ, arătând că sînt poprite. Şi aşa în ḑiŭa de astă-ḑĭ se află nu puţine bisericĭ şi sate lipsite de preoţĭ, petrecĕnd enoriaşiĭ creştinĭ ḑobitoceşte. A se întimpina iarăşĭ şi a se împlini trebuinţa cu din preoţiĭ şi diaconiĭ ce se pot găsi prisos pe la unele din sate, să credeţĭ Inălţimea Vóstră, că este cu anevoe, nevrând uniĭ ca aceştia a'şĭ lăsa casele şi cuprinsurile lor, precum şi pre rude i cunoscuţiĭ lor şi să se mute la alte locurĭ maĭ de-

partate; rar se găsesc câte uniĭ maĭ sĕracĭ cariĭ primesc aceste strămutărĭ; dar numaĭ cu aceea nu se póte îndeplini lipsa bisericilor, nicĭ pe ceĭ ce nu voesc, Episcopia nu-ĭ póte sili. Şi fiind-că sînt prea încredinţat, că Inălţimea Vóstră îndestulându-Vĕ de acéstă lipsă ce pătimesc unele sate şi bisericĭ de preoţĭ, nu veţĭ îngădui a se urma maĭ mult în ḑilele Măriei Vóstre; Am socotit de neapărată datorie a supune acéstă pricină la creştineasca Inălţimeĭ Vóstre chibzuire şi domnească bună-voire, cu smerenie rugându-Vĕ, ca să bine voiţĭ a da luminată poruncă spre a se slobozi facerea hirotoniilor pe la locurile unde neapărat urméză trebuinţa, prin regulile ce sînt legĭuite, şi pentru că uniĭ ca aceştia căsătoriţĭ fiind, şi maĭ vârtos nu pot se şază în Seminar, în cursul de patru anĭ, legĭuit prin proectul de maĭ sus, ca să petreacă clasurile învĕţăturilor cu tineriĭ seminariştĭ ceĭ necăsătoriţĭ, dupĕ pilda Sf. Mitropoliĭ, are şi Episcopia tocmit aicea la Rîmnic un dascal, ca să-ĭ înveţe şi să-ĭ deprinḑă în curs de cincĭ şase lunĭ de ḑile saŭ şi maĭ bine, cele maĭ de nevoe şi de neaparată trebuinţă pentru un preot, şi dupĕ ce vor eşi cu atestat de la dascal, apoĭ atuncea să va şi hirotonisi. Şi aşa cu acest chip să póte nădăjdui împlinirea lipseĭ de preoţĭ de pe la bisericĭ, şi enoriaşiĭ creştinĭ nu vor maĭ petrece isterisiţĭ de împărtăşirea sfintelor sĕvêrşitóre taĭne şi slujbe bisericeştĭ. Iar pentru ceea ce se va maĭ cuprinde în maĭ sus arătatele douĕ articule, din Regulamentul Organic cel dintăĭ, că hirotoniile să nu se facă făr' de slobozenie din partea Domnuluĭ, ĭară dupĕ ce se vor lua tóte încredinţările trebuinţeĭ în tocmaĭ dupĕ vechile întocmirĭ, şi cel de al doilea, că până a nu da Domnul voe şi slobozenie înscris pentru acésta, dupĕ urmarea ce se pază în acéstă madea, la ceĭ de maĭ nainte luminaţĭ Domnĭ, ce aŭ fost aĭ Măriei Vóstre, se da poruncĭ sub Domneasca pecete asupra anaforaleĭ Vistieriei de-a dreptul către părinţiĭ Mitropoliţĭ saŭ Episcopĭ dupĕ vremĭ, rĕmâne la înalta chibzuire şi Domneasca judecată a Inălţimeĭ Vóstre, dacă un lucru sfânt şi însem-

nat ca acesta al hirotoniilor din țară urmează să spânḑure din disposițiile și puterea Măriei Vóstre, Domnului, Unsului lui Dumneḑeŭ și stĕpânitorului Țĕrei, precum atât cele vechĭ întocmiri, cât și cele nouĕ legiuiri glăsuesc, saŭ de se cuvine a se lăsa numaĭ în punerile la cale ale Logofeției, care este datóre a lucra numaĭ după legiuiri și poruncile stĕpânireĭ. Aceste împrejurări cu smerenie supuindu-le la cunoștința Măriei Vóstre, mĕ rog a fi luate în băgare de samă și îndreptate precum bine-vețĭ chibzui.

Iar anii Inălțimeĭ Vóstre fie de la Domnul Dumneḑeŭ mulțĭ și prea fericițĭ.

Al Măriei Tale smerit către Dumneḑeŭ
rugător și plecată slugă
(Iscălit) *Neofet al Rîmniculuĭ.*

(autografă).

Anul 1837, Luna Septembrie 29. No. 551.
Rîmnicul Vâlceĭ:

In tocmaĭ cu originalul: *Iancu Costacopul.*

(Academia Română, Docum. M. B. Vol. XX).

Eustație era representantul Rusieĭ în Valahia în timpul Zavereĭ, pentru că Pini a luat'o la sănĕtósa, pentru cuvinte politice, cum am vĕḑut în documentele precedente. Acest Eustație atrage atențiunea Mitropolituluĭ Dionisie Lupu asupra ordinilor primite de la Pórtă și de la Patriarh, că póte intenționat nu le-a respândit și publicat spre cunoștința poporuluĭ și maĭ ales a asociaților luĭ Ipsilant și Tudor. In acele ordine se amenința cu pedepse de mórte și cu blesteme toțĭ ceĭ înrolațĭ în Zaveră, și că dacă se vor părăsi de apucătura lor, ca înșelațĭ, vor fi ertațĭ. Mitropolitul însă a întărḑiet publicarea lor, pentru că nu-l lăsa nicĭ boeriĭ că se temeaŭ, nicĭ Tudor și nicĭ Ipsilant; el era deja sub pază și sub mâna altora. In Moldova însă aŭ fost publicate

imediat, tipărite și în foĭ volante și cetite prin Bisericĭ aceste cărțĭ de blestem patriarhiceștĭ și ordinele Sultanuluĭ. Maĭ tărḑiŭ însă aŭ fost cetite și aicea în Bucureștĭ în câte-va Bisericĭ. Rusia căuta ca prin tot chipul să se arăte că ea n'a sprijinit pe Grecĭ și că este în totul în vederile politiceĭ turceștĭ; a-césta ca formă, în realitate însă a dat tot sprijinul pe sub mână, ba să știe acum încă, că în Bucureștĭ așa a lucrat și Pini.

(Traducere veche, originalul grecește).

Prea Sânte Părinte Mitropolite!

CIII) Nu lipsim cum maĭ în grab, după poruncele ce am primit de la Exelenția Sa Domnul Sol Baron Stroganov, a trimite Prea Sânțieĭ Tale alăturatul plic ce se adresarisește către Prea Sânția Ta, maĭ vârtos datorie ne socotim a-țĭ aduce aminte pentru propovedenia cea însoțită cu scrisórea a Exelențieĭ Sale General Consul Pinis, ce maĭ înainte a trimis Prea Sânțieĭ Tale, însemnata de la 17 ale următóreĭ lunĭ, acea vestire care este cu totul într'o glăsuire cu cugetările ce de-a pururea se vestesc de către Domnul trimis al Rusieĭ la Țarigrad, înaintea Otomaniceșteĭ Porțĭ, și care sunt întemeĭate asupra începutuluĭ lor și a cugetărilor care prea puternicul Impĕrat al Rusieĭ a făcut știut pentru aceĭ turburătorĭ de repaus înăuntru în Prințipaturĭ, și fiind-că nu s'a pus în lucrare din partea Prea Sânțieĭ Tale nicĭ a se publicui măcar, pentru aceea să poruncește acum într'adins cu Sobornicеștĭ scrisorĭ ce primeștĭ de la Prea Sânțitul a tótă lumea Patriarh al Țarigraduluĭ; Exelenția Sa Domnul trimis ne poruncește din parte-ĭ a face știut atât Prea Sânțieĭ Tale, cât și boiarilor, că buna întocmire și cea maĭ cinstită credință ce de-a pururea să slăvește între autocratoricésca curte și otomaniceasca Pórtă, maĭ vârtos se întemeĭază de către aceste de acum întâmplărĭ, care fórte rĕŭ s'aŭ întâmplat între

aceste două Prinţipate şi că tóte mijlocirile celor derăpănătóre de liniştirea acestor ţĕrĭ se vor popri cu obşteştĭ socotelĭ, şi cu tóte că nu s'ar fi putut în alt fel, fără numaĭ otomaniceştĭ oştirĭ a intra de va fi trebuinţă în Valachia şi Moldova, pentru o pricină ca acésta; însă Prea puternicul de sine stĕpânitor a tóteĭ Rusiĭ a făcut arătat că numaĭ acele oştirĭ pot a intra în numitele ţĕrĭ, ca unele ce sunt destoĭnice a împăcĭui turburările ce se află acolo acum, sîntem încredinţaţĭ că Prea Sânţia Ta, fără a căta la impotrivitóre arătărĭ, cari nu pot a eşi fără numaĭ dintr'o cugetare şi vinovăţire saŭ ascunsă saŭ arătata a acelor impotrivitorĭ, nu te veĭ zăbovi a întrebuinţa sfintele datoriĭ şi tóte puterile Prea Sânţieĭ Tale ca să întorcĭ la cunoştinţă de datoriĭ pe supuşiĭ ceĭ rătăciţĭ, să îndemne pe ceĭ impotrivitorĭ a'şĭ lăsa învinovăţita lor cugetare, să înfricoşezĭ cu straşnice osândirĭ pe ceĭ ce se vor întări întru rĕsvrătirĭ şi să făgădueştĭ cinste şi ertăcĭune la ceĭ ce vor alerga a tăgădui nevinovăţita lor urmare, din parte numaĭ de cât vom publicui cu tóte mijlocirile stăreĭ nóstre şi vom da supuşilor şi sudiţilor Ruseştĭ, cari s'aŭ învoit cu urmarea luĭ Ipsilant şi a celor-l-alţĭ impotrivitorĭ, straşnice însemnărĭ şi le vom arăta, că de nu se vor trage îndată de la acéstă învoire să vor lăsa în judecată şi cele maĭ straşnice pedepse vor încerca nu peste multă vreme, aceste îndemnărĭ fără îndoĭală se vor pune în lucrare, după cum să nădăjdueşte, spre duhurile cele rătăcite orĭ cu înfricoşarea saŭ cu dreptul cuvênt, adică că sunt atât vrednice de urâciune, în cât nu pot fi fără numaĭ în parte înteresate, ĭar nu cu duh patrioticesc şi cu acest chip se vor întórce către glasul păstoriuluĭ lor, şi Prea Sânţia Ta cu întórcerea lor întru supunere 'ţĭ veĭ isbăvi Patria de către ticăloşiile întru care ar putea cădea.

Cerênd milostivile blagosloveniĭ ale Prea Sânţieĭ Tale, am cinste a fi prea supus şi plecat,

(Semnat) *Efstatie.*

(Originalul proprietatea mea).

Prinţul Alexandru Galiţin respunde Mitropolituluĭ Dionisie la epistola sa, prin care-ĭ cere opinia asupra situaţieĭ ţ ĕreĭ. El spune politicos, că nu póte să-ĭ dea nicĭ un sfat hotărîtor, dar că Mitropolitul prin rugăcĭunele sale rădicate cătră Dumneḑeŭ în inimă sdrobită, îl va lumina maĭ bine, de cât consiliile sale.

Prea Sfinţite!

CIV) Rog pe Eminenţia Vóstră ca să bine-voĭască a mĕ ĭerta dacă am întărziat de a rĕspunde la scrisórea vóstră din 9 August anul trecut, şi pentru că Contele Capo-D'Istria, fiind absent de aicea, mi-aŭ dat'o de câte-va ḑile, 'mĭ fac o datorie prea plăcută de a vĕ arăta tótă recunoştinţa mea pentru expresiunile dispoziţiunilor Vóstre binevoitóre faţă de mine.

Nu'mĭ aparţine mie, Preasfinţite, ca să îndrăznesc a Vĕ da sfaturĭ în ce priveşte exerciţiul sfinţitelor Vóstre funcţiunĭ, care Vĕ sînt atât de drept confiate. Cel de sus, care a bine-voit a Vĕ chema de a fi unul din păzitoriĭ sfinteĭ sale Bisericĭ, Vĕ va lumina cu înţĕlepcĭunea sa, şi puterea sa va susţinea întreprinderile Vóstre. Şi acum pe când primejdia distrugereĭ apasă asupra Patrieĭ Vóstre, când vĕ veţĭ adresa Ceruluĭ cu o inimă cuprinsă de devoţiunĭ curate şi ardinte, Dumneḑeul misericordieĭ va bine-voi a vĕ da sprijinul seŭ puternic. Nenorocirile sînt o ispită pentru resignaţiune şi credinţă. Dar cu cât fapta este maĭ grea, cu atât şi recompensa este maĭ sigură.

Recomandându-mĕ sfintelor Vóstre rugăcĭunĭ, am onórea a fi cu cea maĭ înaltă consideraţie, Preasfinte, al Eminenţieĭ Vóstre, prea umilit şi prea supus servitor.

Prinţul Alexandru Galitzin.

12 Iulie 1821, San-Petersburg.

(Original franţuzeşte în Biblioteça mea).

Respunsul Mitropolituluĭ Dionisie la observarea făcută luĭ de către representantul Rusieĭ Eustaţie, că adică Mitropolitul ar întârḑia cu intenţiune publicarea şi respândirea poruncelor Porţeĭ şi a cărţilor patriarhiceştĭ, prin care se amenințaŭ cu tot felul de pedepse rĕzvrătitoriĭ de la 1821, atât aĭ luĭ Ipsilant, cât şi aĭ luĭ Tudor Vladimirescu. Mitropolitul declară, că cât ĭ-a fost prin putinţă a publicat acele poruncĭ, pe când era liber în exercitarea funcţiuneĭ sale, dar îndată ce a fost închis în Mitropolie şi la Bel-vedere, n'a maĭ putut face asemenea publicărĭ şi că proclamaţia trimisă de Consulul Rusieĭ ĭ-a venit pe când Tudor era stĕpân peste oraşul Bucureştiĭ. Maĭ spune, că dacă se va linişti şi va dobândi puţină scăpare, le va publica şi pe acele poruncĭ trimise de Consulatul Rusesc.

Părintéscă blagoslovenie trimitem Dumitale,

CV) Primind scrisórea Domnieĭ Tale, scrisă de la 23 ale următóreĭ lunĭ dinpreună cu un plic cu scrisorĭ din partea Prea Sânţituluĭ Patriarh al Ţarigraduluĭ, ce într'adins după porunca Exelenţieĭ Sale Domnuluĭ Sol Baron Stroganov, s'a trimis ca să ni se dea nouĕ, şi fiind că atât proclamaţia D-sale Gheneral Consul Pinis, cât şi deosebita sa scrisóre către noĭ, scrisă de la 17 ale următóreĭ lunĭ, care sunt într'o glăsuire cu arătările ce de-a pururea face Exelenţia Sa Domnul Sol către prea puternica Pórtă, pentru buna întocmire şi neclintită întru dragoste armonie ce se păzeşte între amêndouĕ luminatele puterĭ, nu s'ar fi publicuit măcar de către noĭ, de aceea ni s'aŭ trimis închisele şi cinstite poruncĭ Patriarhiceştĭ şi că şi Domnieĭ Tale ţi se porunceşte de către Domnul Sol a arăta atât nouă cât şi boiarilor că buna întocmire şi cea maĭ cinstită infloreşte totdéuna între împĕrătésca Curte şi între otomanicésca Inalta Pórtă, cu tóte aceste turburărĭ şi resvrătirĭ ce dupĕ rea

întâmplare s'aŭ născocit între aceste două Prinţipaturĭ şi că noĭ fără a privi la alte arătărĭ impotrivitóre, numaĭ de cât să ne sîrguim a ne implini datoriele nóstre, silindu-ne din tótă vîrtutea a întórce pe ceĭ rătăciţĭ şi a'şĭ tăgădui vinovatele lor cugetărĭ şi să înfricoşem cu grele osândirĭ pe ceĭ ce nu vor a se întórce de la resvrătitórele lor urmărĭ, ĭar celor ce se vor întórce să le făgăduim ertăciune şi cinste ca cu acest chip fieş-care să se întórcă către glasul păstoruluĭ, viindu-şĭ în cunoştinţă, ca să ne numim mântuitorĭ aĭ Patrieĭ nóstre, şi să o scăpăm de nenorocirile care póte a i se întâmpla, pentru care respundem Dumitale: că noĭ după netăgăduita păstoréscă datorie şi după credinţa şi supunerea ce de-a pururea avem către Prea Inalta Pórtă, maĭ înainte încă până a nu primi scrisórea şi proclamaţia Exelenţieĭ Sale Gheneral Consul al Rusieĭ n'am tăcut, ci prin obşteştĭ Sobornice cărţĭ am publicuit tóte aceste maĭ sus ḑise impotriva acelor resvrătitorĭ cu îndemnărĭ, cu înfricoşerĭ de osârdirĭ şi cu făgăduele de ertăcĭune şi de cinste către ceĭ ce se vor întórce, precum este ştiut deobşte. Iar proclamaţia Gheneraluluĭ Consul primind'o la opt-spre-ḑece ale următóreĭ lunĭ, când atuncĭ Teodor ajunsese în marginea oraşuluĭ la Cotrocenĭ cu ceĭ soglăsuiţĭ, carele şi cu străsnicie trimitea a se ceti a sa proclamaţiune, şi pentru ca să se ḑăticnéscă din pornire şi cu mijlóse i se fusese făcut cunoscută proclamaţionul Consulatuluĭ, până când vom găsi vreme a se şi publicarisi, şi unde aşteptam a da ascultare. Fără de veste a doŭa ḑi ne-am pomenit că sordiseşte cu tótă sila sa a intra în sânta Mitropolie, noĭ şi fiind închişĭ de păḑitoriĭ ţěreĭ înăuntru, cariĭ i s'aŭ şi impotrivit şi nu l'a lăsat a intra, după aceea făcêndu-şĭ arătările sale nu ne-a maĭ rěmas vreme nicĭ măcar a eşi afară din Mitropolie de a putea îngriji pentru împlinirea datorielor, şi cu tóte că nădăjduiam óreş-care scăpare, însă peste două ḑile după acésta ne a venit altă silă şi maĭ mare, cărora ne maĭ putênd maĭ mult a se împotrivi ceĭ închişĭ în Mitropolie cu resboinicile

mijlóce, în urmă s'aŭ primit şi fără a vrea, care aceste amăndouĕ întâmplărĭ suntem încredinţaţĭ că de vreme ce deobşte s'aŭ făcut cunoscute, trebue să se fi înţeles şi de cinstitul consulat al Rusieĭ; ĭar acum prea puţină scăpare dobândind tóte datoriele ne vom împlini ĭarăşĭ de isnova, şi bisericeşte şi politiceşte, şi cu acésta nu lipsim a respunde, avênd cinste a ne numi etc.

(Originalul în biblioteca mea). 1821 Martie 25.

Interogatorul luat Mitropolituluĭ Dionisie Lupu de către un Logofĕt orĭ Ministru al luĭ Grigorie Ghica, Domnul Valahieĭ, dupĕ ce Mitropolitul s'a întors în ţara şi reclama la consuliĭ ruseştĭ şi la boeriĭ ţĕreĭ a i se reda Scaunul seŭ, de la care pretindea că a fost necanonic şi contra obiceĭuluĭ ţĕreĭ îndepărtat şi înlocuit cu altul. Din interogator se dovedeşte, că acusările ce i se aducea nu eraŭ întemeĭate, că retragerea sa la Braşov a făcut'o de mare nevoe şi spre a'şĭ scăpa viaţa-ĭ ameninţată, că el nu s'a dus în lagărul armatelor turceştĭ, fiind că se temea şi de Tudor şi maĭ ales de Ipsilant, că la invitarea Domnitoruluĭ noŭ de a se re'ntórce în ţară n'a respuns imediat fiind-că era bolnav de piciĭóre, că îndată ce s'a îndreptat a venit în Patrie, şi în fine, că n'a fost unit cu Eteriştiĭ luĭ Ipsilant şi nicĭ cu Tudor. Respunsurile Mitropolituluĭ sînt făcute cu tótă demnitatea, fără nicĭ o sfieală. Apoĭ în ultimul respuns declară că ştia, că Domnitorul Grigorie Ghica, pentru alte cause pe care în parte acum le ştim, scosese de la Patriarhie ecdos orĭ învoire de a numi alt Mitropolit în locul seŭ, sub cuvênt c'a fost amestecat în Eterie. Prin urmare chemările Domnuluĭ de a se'ntórce Mitropolit în ţară spre a'şĭ lua Scaunul eraŭ numaĭ nişte simple formalităţĭ de îndeplinit, spre a se găsi, ca de obiceiŭ, un pretext de distituire. Acestea le ştia Dionisie,

de aceea n'a venit în Patrie îndată după Zaveră, la 1822. Deja era regulat din Constantinopol, că Domnitorul noŭ se distitue pe toţĭ Episcopiĭ ţěreĭ şi pe Mitropolit ca compromişĭ în Eterie, ceea ce s'a şi realisat. In Moldova a fost înlocuit numaĭ Episcopul de Roman, ca unul ce participase la Eterie. Acest înterogatoriŭ i s'a luat tot spre a se justifica în formă, că Mitropolitul ar fi fost vinovat. Adevěrul este acesta, că Mitropolitul Dionisie cu o samă de boerĭ şi cu Ilarion al Argeşuluĭ făceaŭ oposiţie Domnitoruluĭ Ghica şi în acest scop lucraŭ în afară din ţară, de la Braşov, eraŭ dar asiguraţĭ şi speraŭ că vor resturna pe Ghica. In fine, care pe care, dar Domnul a fost maĭ tare.

Tacrirul luat Mitropolituluĭ Dionisie, după ce s'a întors de la Braşov în ţară, cu ocasiunea evenimentelor din anul 1821.

CVI) I. Find-că eştĭ numit unul dintre isvoditorĭ rescóleĭ turburătorilor linişteĭ obşteştĭ (de) la létul 1821, aĭ ceva a respunde în potrivă?

R. Chĭar turburătoriĭ linişteĭ obşteştĭ cu purtările lor cele împotriva mea aŭ dat încă de atuncĭ cel maĭ bun respuns spre îndreptarea mea la întrebarea ce-mĭ facĭ, ajunge să ştiĭ că şi unul şi altul şi mulţĭ din ceĭ de sub comanda lor aŭ căutat să-mĭ răpue viaţa, acestea tóte, când pietrele strigă, poţĭ să nu le ştiĭ? saŭ poţĭ crede că am fost în sfatul lor?

I. Bine, bine, dar la intrarea oştirilor otomaniceştĭ de ce n'aĭ rěmas în politia oraşuluĭ Bucureştĭ, de unde maĭ nainte eraĭ cuprins şi oprit de norod ca să nu facĭ (un) pas afară din politie?

R. Incă maĭ nainte de pornirea oştirilor Impěrăteştĭ apucaseră de mě râpise din mânele noroduluĭ turburătoriĭ luĭ, în cât unul voia să mě asvârle ca pe o minge în Tismana, ĭar altul în Câmpu-lung, şi ajunsesem a mě purta când de o cétă de tâlharĭ, când de alta. In mânele

lor eram când aŭ intrat oștirile în Bucureștĭ, apoĭ cum puteam să scap? Și după ce am scăpat însoțit de ómeniĭ uneĭ părțĭ, cariĭ făgăduise să mĕ dea jertfă celeĭ-l-alte, cum puteam să-mĭ abat drumul către oștirile Impĕrăteștĭ, și fără de primejduire și a mea și a altora? Atuncĭ nu rĕmânea să fac alta fără numaĭ ceea ce am făcut, am mers adică sub paḑa ce mi se orânduise ca spre Ipsilant până la un loc, apoĭ ca unul ce cunoscusem cugetările cele rele ale tâlharilor și sórta ce mi se gătise lângă Ipsilant, atât mie cât și Episcopuluĭ Argeșiu și D-luĭ Logofĕtul Alecu Filipescu, abia la Bréza am putut scăpa de sub paḑa uneĭ părțĭ și îndată am căḑut în mânele celeĭ-l-alte, care prinḑêndu-mĕ a vrut să mĕ trimiță la Ipsilant, împreună cu călătoriĭ meĭ. Din ghiarele sub comendiruluĭ al părțeĭ celeĭ-l-alte m'a scăpat după Dumneḑeŭ îndrăsnéla ce am pus împotriva Ducăĭ; așa dar știind Politia Bucureștilor mântuită de arderea ce cugetase în potriva eĭ amêndouĕ părțile turburătóre și apărată de oștirile Impĕrăteștĭ, am socotit că este vremea să caut de mântuirea mea la Brașov, neputênd, fără primejdie de către tâlharĭ, să mĕ întorc la Bucureștĭ.

I. Dar maĭ la urmă, după concenirea tâlharilor, de ce n'aĭ eșit?

R. Eram numaĭ gata să es, când a sosit vestea plecăreĭ ambasadoruluĭ Rusesc din Țarigrad, după o acest fel de auḑire a trebuit să rĕmâĭ.

I. Maĭ la urmă, și maĭ vârtos în așeḑarea Domnieĭ cum de n'aĭ eșit?

R. Bóla și prelungirea eĭ, care în alăturata copie a respunsuluĭ ce am dat către Domnitor, sunt destoĭnice să mĕ îndrepteḑe, însă măcar îndată ce m'am fost depărtat din préjma Bucureștilor, am fost îngrijit de am rânduit un Arhiereŭ ca în locu-mĭ, pentru cele bisericeștĭ în Eparhie, dar după cea dintâĭ chemare ce mi s'a tost făcut de Domn, fără zăbavă am fost numit cu deplină putere pe Episcopul

Buzeuluĭ Gherasim să lucreze câte aşĭ fi putut lucra şi eŭ singur.

I. După câştigarea sănătăţeĭ de ce n'aĭ eşit?

R. Cum puteam eşi maĭ mult, când îndată ce am putut a mě împicĭoroga şi a mě găti să es, Domnul a numit pe altul în locul meŭ. peste hotărîrea canónelor bisericeştĭ şi obiceĭurilor politiceştĭ ale Patrieĭ; (dar óre nu s'ar cuveni) să fac óre-care întrebare? de nu s'ar fi întâmplat poticnire cu pricina primejdióselor rane la picĭóre şi eşĭam, óre acea (acel) înscris de la Biserica cea Mare, pentru aşeḍarea altuĭa, ar fi rěmas fără lucrare orĭ nu? Căcĭ la Ţarigrad încă nu era cunoscută eşirea saŭ ne eşirea mea afară din Braşov, apoĭ acel ecdosis pentru ce trebuinţa să fusese luat de Măria Sa Vodă, încă aflându-se acolo? acestea însă în urmă aflându-le eŭ am făcut altă tâlmăcire: că Măria Sa sub altă socoteală a numit pe altul, (ne) urmând luĭ Manole Vodă Roset de la resboiul, létul 1769, când reposatul Grigorie Mitropolit era rěmas la Petrupoli şi apoĭ viind de acolo cel ce se numise în locu-ĭ puindu-se afară, 'şĭ a luat locul sěŭ reposatul Grigorie. După ce însă am venit aicĭ m'am încredinţat că am avut numaĭ părerĭ, ĭar nebăgarea de sémă a canónelor biserıceştĭ să socoteşte legĭuire.

(fără dată).

(Originalul în biblioteca mea).

Mitropolitul Dionisie dă jalubă către Consulatul Rusieĭ prin care îşĭ arată drepturile sale atacate de Domnitor, de asemenea că este lipsit şi de veniturile Sale recunoscute prin hrisóve, maĭ întâĭ asupra Monastireĭ Dealuluĭ la 1819, ş'apoĭ a Monastireĭ Tismana. Plângerea sa a avut resultat în parte, pentru că Domnitorul ĭ-aŭ dat pentru susţinerea vieţeĭ Monastirea Dealuluĭ. In tot casul însă recursul seŭ, de şi nu lăudabil, pentru că a apelat la strěinĭ, este justificat faţă de starea lucrurilor puţin statornice pe atuncĭ, cum şi pentru cuvêntul, că Dionisie Lupu

nu maĭ de lipsă de inimă română nu suferea. El însă era prins şi de mânĭ şi de picĭóre de Ruşĭ prin înscrisul ce a dat, când s'a râdicat la Mitropoliat, şi spera, că va fi ajutat la nevoe. Dar să se ştie: Cine să sprijină pe strĕinĭ, acela stă pe spinĭ.

Plângerea Mitropolituluĭ Dionisie, ce aŭ fugit în Braşov în anul 1821.

CVII) Preţuind despre o parte scumpele momente ale Exelenţieĭ tale, ĭar despre alta silit de simţirea dureróselor mele întâmplărĭ, cutez însu-mĭ printr'acésta a le descrie şi a le pune înaintea Exelenţieĭ Tale.

Fiŭ adevĕrat al Patrieĭ mele, încă din vârsta tĕnêră am îmbrăţioşat cinul bisericesc şi slujind anĭ îndelungaţĭ am ajuns treptat şi Mitropolit, maĭ înainte de a mĕ sui la acéstă tréptă mi s'a fost dat spre resplătirea ostenelilor întâĭ Mănăstirea Déluluĭ, pentru a căreĭa luare am fost maĭ la urmă despăgubit cu darea Mănăstireĭ Tismana. Cea întâĭ Mănăstire am luat'o ĭarăşĭ, precum documenturile cele noĭ întemeĭate d'asupra celor vechĭ mărturisesc, sub stĕpânire-mĭ, ce am avut'o până când în vremea revolteĭ trecute am fost silit să-mĭ caut asil afară din hotarele ţĕreĭ.

In vremea petrecereĭ mele în strĕinătate în loc de a mi se socoti slujbele trecute, atât cele de maĭ nainte, cât şi cele din vremea rĕscóleĭ şi a mi se apĕra drepturile ce am avut şi am în Mitropolie şi în Mănăstirea Déluluĭ, de amêndouĕ am fost lipsit. Dar cu socotélă, că aceste întâmplărĭ aŭ curs din pricina nestatornicieĭ vremilor, ĭar nu din buna voinţă a Domnuluĭ cărmuitor al acestuĭ Principat, eram nădăjduindu-mĕ, că în râdicarea celor-l-alte dreptăţĭ şi privilegiurĭ ale ţĕreĭ, călcate în epoca trecută, mĕ voiŭ aşeḑa şi eŭ în dobândirea drepturilor mele.

Insufleţit de acéstă nădejde am plecat din Braşov într'o vreme când în tóte laturile ale acestuĭ Principat a resunat vestea înoireĭ drepturilor şi privilegĭurilor luĭ prin bunele

lucrărĭ ale putereĭ Protectrice, prin ĭubirea de ómenĭ a Monarhuluĭ eĭ şi prin vrednicele slujbe ale dregătorilor sĕĭ, celor rânduiţĭ în lucrul fericireĭ acestor două Principate.

Fără de a mĕ îndoi, că Domnul cârmuitor mĕ va primi după caracterul meŭ, încă după drum mĭ-am cerut audienţă ca să-mĭ fac datoria de închinăcĭune cea cuviincĭósă către Inălţimea sa; dar nicĭ atuncĭ, nicĭ după aceea nu mi s'a dat audienţă, după chipul ce s'a cădut s'o cer.

Anghira cea după urmă a nădejdelor mele este Exelenţia Ta şi ca cel ce înfăţoşezĭ aicĭ pe apărătorul dreptăţilor şi înoitorul privilegĭurilor ale acestuĭ Principat, mĕ rog cu umilinţă să bine-voeştĭ a te interesa de sórta unuĭ bĕtrân Arhiereŭ nedreptăţit şi golit, în protiva a tot cuvêntul drept, de tóte drepturile sale.

(fără dată)

(Originalul franţuzeşte în biblioteca mea).

Un dascal, cum se dice astă-dĭ profesor, nu prea avea o purtare corectă socială, trăĭa necununat în metocul Episcopieĭ din Bucureştĭ. Mitropolitul Grigorie neputênd suferi ast-fel de nelegĭuire, l'a îndu-plicat a se cununa, dându-ĭ şi un ajutor bănesc, numaĭ spre a se termina scandalul. Este curiósă nota de sub epistolă, prin ea se constată, că boeriĭ fugiţĭ din Bucureştĭ la 1821 şi trăitorĭ în Braşov, li se da încă ajutorurĭ pe sub mână până pe la 1827.

Cu cea în Christos frăţască dragoste.

CVIII) Din cuprinsul închisuluĭ saĭtam a frateluĭ proin Rîmnic Chir Galaction, veĭ lua frăţia ta îndestulată pliroforie şi pentru ca să scape acele suflete din cursa diavoluluĭ, precum şi metohuluĭ Episcopieĭ a se rădica un ast-fel de svon, aflându-se numitul dascal acolo; de vreme ce s'aŭ înduplecat, după multe duhohniceştĭ sfătuirĭ ce i

s'aŭ făcut, a sĕvêrşi cununie; ceea ce veĭ socoti frăţia ta spre întâmpinarea cheltuelilor sale veĭ face orânduealǎ a i se respunde, spre a se putea după Paştĭ să se sĕvêrşască cununia, când atuncĭ din partea sf. Mănăstirĭ i se va face cuviinciosul ajutor, precât va fi prin putinţă, şi să fiĭ frăţia ta blagoslovit.

1827, Mart 21.

Al frăţieĭ tale în Christos frate

Grigorie al Ungro-Vlahieĭ.

(De mâna sa). Din îndemnarea Măriel Sale ca să facem pentru un ipochimen din Braşov un ajutor s'aŭ analogisit pe Eparhiĭ 1000 leĭ, din care aŭ dat Mitropolia 400, Rîmnicu 250, Buzeŭ 200, Argeş 150 şi se cer acum 250, fiind că s'aŭ dat de Mitropolie.

(Originalul în Academia Română, Docum. M. B. Vol. III).

Domnitorul ţěreĭ dă ordin Mitropolituluĭ şi boerilor, conform firmanuluĭ împĕrătesc, de a pune ĭarăşĭ Egumenĭ Grecĭ pe la Monastirile dise închinate. Greciĭ după multe stăruinţĭ şi prin mijlocirĭ diplomatice ĭarăşĭ aŭ pus măna pe averile Mănăstirilor ţĕreĭ, pe care le-aŭ administrat, adecă stors, pănă la secularisare. Ce putea face ţara pe atuncĭ? Acéstă cestiune nu s'a terminat de cât cu declararea Independenţeĭ ţĕreĭ. Acum reclamanţiĭ aŭ rolul răzeşilor orĭ moşnenilor, cariĭ perdêndu-şĭ pămênturile, rĕmân cu hârtiile şi tot reclamă mereŭ, dar nu pot câştiga nicĭ odată, neavênd dreptate.

Io Grigorie Dimitrie Ghica V. V. Gosp. Zemli Vlahiscoĭ.

CIX) Preosfinţia Ta părinte Mitropolite şi D-vóstre veliţilor Log. de Ţara de sus şi de jos. Fiin-că ne-aŭ venit osebit Impĕrătesc Inalt firman ca şi la Mănăstirile rumeliotice de aicea din ţară să se orânduească ĭarăşĭ Egumenĭ Grecĭ, cariĭ vor fi aleşĭ de către părinţiĭ Mănăstirilor din

jos, unde sînt închinate aceste Mănăstiri, prin chizăşia însă a Preosfinţitului Patriarh al Ţarigradului. De aceea poruncim Domnia mea, că într'acestaşi chip să se şi orânduească Egumeni Greci pe la mai sus numitele Mănăstiri, păzindu-se şi pentru dênşii tot acea orânduеală ce se cuprinde în cel de mai nainte împĕrătesc prea Inalt firman, ce ni s'aŭ trimis pentru Mănăstirile Sfetagoreşti i Ierosolimiceşti şi Sinaiticeşti.

1828 Mart 6.

Vel Log.

(L. S.)

(Academia Rom. Docum. M. B. Vol. III).

La 1828, Domnitorul recunóşte Mitropolitului în destituire, Dionisie Lupu, dreptul folosinţei cuprinsă în Hrisovul din 1819, dat de Vodă Alexandru Suţu. Acésta în urma reclamei Sale la Consulatul Rusiei numai spre a-i închide gura. Ceea ce ḑice Românul este adevĕrat: S'a mulţămit să ia din topor toporîşte. Când a murit s'a îngropat cu cheltueala ţĕrei.

Io Grigorie Dimitrie Ghica V. V. Gosp. Zemli Vlahiscoi.

CX) Cu tóte că Mănăstirea Dealului din jud. Dâmboviţa, prin Hrisovul Domniei Sale reposatului Alexandru Vodă Suţu, la leat 1819, Iunie 20, s'aŭ fost dat sub îngrijirea Preosf. Sale proin Mitropolit Dionisie, a o avea în tótă viaţa Preosf. Sale, dar din trecuta întâmplare a vremei, lipsind Preost. Sa de aicea, s'a fost rânduit năstavnic la numita Mănastire Sf. sa Arhiereul Acachie Laodichias; Şi fiind că acum Preosf. Sa se află aici; De aceea dupĕ cuprinderea domnescului Hrisov, dăm acéstă Mănăstire ţarăşi sub a Preosf. Sale îngrijire ca să o aibă în tótă

viaţa, întocmaĭ după orândueala ce se cuprinde în Hrisovul ot leat 1819, cel maĭ sus pomenituluĭ rĕposat Domn.

1828 Mart 6.

Vel. Log.

(L. S.)

(Academia Rom. Docum. M. B. Vol. III.

Inainte de începerea resboĭuluĭ din 1828 atât Ruşiĭ cât şi Turciĭ aŭ căutat să strămute teatrul resbeluluĭ de pe teritoriile lor, pentru că aduce pagube enorme, plus ruşinea. Ast-fel Turciĭ înaintéză peste Dunăre şi vin spre Bucureştĭ pentru a'l ocupa; Turciĭ iarăşĭ trec în Principate, unde găseaŭ gata de tóte şi fără plată. Avant-gardele ruseştĭ înaintase aprópe de Bucureştĭ, dar Turciĭ eraŭ şi maĭ aprópe, şi orĭ-ce se va ḑice, Româniĭ se îngrozeaŭ de Turcĭ, pe când de Ruşĭ nu se temeaŭ nicĭ se îndoseaŭ. Ruşiĭ eraŭ creştinĭ, Turciĭ păgânĭ, aceştia îĭ ucideaŭ, Ruşiĭ numaĭ îĭ prădaŭ pe unde treceaŭ, era o deosebire, ba încă mare. Ast-fel stând lucrurile, Comandantul avant-gardeĭ scrie Mitropolituluĭ să sfătuească pe Bucureştenĭ de a nu fugi din oraş, ci a să înarma şi apăra numaĭ o ḑi, căcĭ a doŭa ḑi el soseşte cu 10,000 de soldaţĭ şi va alunga pe Turcĭ. Lucrul se termină prin aceea, că Turciĭ sînt alungaţĭ de Ruşĭ şi Bucureştiĭ eliberaţĭ.

Preasfinţite!

CXI) Inălţimea Sa autocratorul tuturor Rusiilor, a binevoit de la Inălţimea tronuluĭ seŭ se observe starea nenorocită în care ar putea să cază Capitala Vóstră, dacă nu se va ajunge curând cu ajutor de către armatele ruseştĭ, când ne vom nevoi să cuprindem Valahia, şi dar în acest scop datorind după Inalta poruncă de la marele lagăr, alerg cu grabă către Bucureştĭ, şi mĕ voiŭ găsi fericit ca să pot

îndeplini acéstă voinţă bine făcĕtóre a respectatuluĭ meŭ Monarh, şi se contribuĭ în acelaşĭ timp la liniştea locuitorilor, uneĭ Capitale aşa de populate. Dar să nu părăsască casele lor, că poĭmâne împreună cu 10,000 soldaţĭ bravĭ voiŭ fi înaintea porţilor. Indemnaţĭ pe compatrioţiĭ Voştri, Preasfinţite Părinte, să nu se înfricoşéze de câte-va decimĭ de turcĭ, cariĭ ar îndrăzni să jăfuească Capitala. Inarmeze-se tineriĭ voştri ca să apere pe părinţiĭ lor de la o ast-fel de nelegĭuire. Tot lagărul mişcă trupele de înainte (avant garda), rĕmâneţĭ numaĭ o ḑi în speranţa puterilor Vóstre şi Capitala se va salva. Aduc închinăcĭunele mele boeruluĭ Arhon Văcărescu ca vechiŭ al meŭ cunoscut şi afierosit la aula Vóstră, am onóre a fi cu cel maĭ mare respect al Preosf. Vóstre cel maĭ supus şi ascultător serv,

(Greceşte).

Baron Gaĭsmar Gheneral Maĭor,
Comaudantul avan-gardeĭ lagăruluĭ.

La 29 April la amiază 1828. De la poşta Mărgineniĭ pe drum.

Original în Academia Rom. Docum. M. B. Vol. III).

Mulţămirea Generaluluĭ Rus către Mitropolitul, plină de sentiment religios, prin care atribue victoria armatelor şi ferbinteĭ sale rugăcĭunĭ în favórea armiilor creştine. Tóte bune, pe rus ca individsă-l puĭ la rană, atâta este de bun, numaĭ să te uĭţĭ cam împrejur, ĭar ca diplomat să fugĭ dealurĭ şi luncĭ, spre a nu avea cu el nicĭ în clin nicĭ în mânecă, dupĕ proverb.

Preasfinţite şi de Dumneḑeŭ păzite sfinte Mitropolite al Ungro-Vlahieĭ.

CXII) Sĕrut cu neexprimată evlavie mâna prea respectată mie a Preasf. Vóstre, şi prea piósă, cea purtătóre de Dumneḑeŭ şi de misteriĭ sĕvêrşitóre.

Există, Preasfinţite şi prea respectate Arhipăstor, în inima mea un sentiment dătător de recunoştinţă, pentru dorită epistola Vóstră de la 19 ale trecuteĭ, îndată ce am tradus'o, care a produs bucurie şi în special Preasf. Vóstre, şi în genere tuturor, bucuria învingereĭ sĕvêrşită contra vrăjmaşuluĭ în ḑiŭa de 14 a Inălţăreĭ Cinstiteĭ Crucĭ, la satul Băileştĭ; pe de altă parte şi pentru rugăcĭunele sfinţite şi de Dumneḑeŭ ascultate ce aţĭ adus cu îmbelşugare asupra armateĭ biruitóre şi a mea.

In adevĕr, Preasfinţite şi prea respectate Arhipăstor, este, pentru mine şi pentru armata creştină de sub conducerea mea, lucru dătător de nespusă veselie, pentru ca să devin meritos de bine-cuvêntările unuĭ ast-fel de sfânt Ierarh, îndeplinind datoriile care ne alipesc din tot sufletul la sfânta şi preasfânta curată Credinţă, devoţiune din inimă către prea dreptul şi prea umanul Monarh, şi datorie, la care aduc zelul şi jertfa la poporul Dacic, care tóte acestea constituesc atât de sfânt şi ne'ndoĭos idealul şi veselia, măcar de s'ar adăugi cuvênt să vărsăm şi cea maĭ de pe urmă picătură de sânge.

Primeşte dar, Preasfinţite şi prea respectate Arhipăstor contribuţia de recunoştinţă pe care'ţĭ aduce tótă armata şi în special eŭ, pentru o disposiţie aşa de patriotică şi ĭubitóre de Christos. Bine-voiţĭ a trimite şi de acum înainte mie şi armateĭ tóte sfintele Vóstre rugăcĭunĭ, întăritóre în resboiul sîngeros, şi purtătóre de victoriĭ contra vrăjmaşuluĭ.

Şi acestea cu cel maĭ profund respect spre dovada sfinteĭ recunoştinţĭ. Iar aniĭ să vĕ fie de sus ca a luĭ Matusalem şi de netulburată fericire.

Al Preasf. Vóstre în Christos prea supus
şi ascultător serv,
Teodor.

'Εκ τοῦ περὶ τὸ τζωροΐμ Βλαχ. (?)
στρατοπέδου.

La 29 Septemvrie 1828.

(Originalul Greceşte Acad. Rom. Docum. M. B. Vol. III).

Documentul următor ne spune, că Graful Palin a fost înlocuit cu Generalul Leitenant Jaltuchin în funcţiunea de presedinte al Divanurilor Moldoveĭ şi Valahieĭ. Ceea ce avem a observa în acest document este declaraţia ucazuluĭ ca Principatele se numesc Cnejiĭ şi ca preşedintele să caute a *uni folosul obştieĭ ruseştĭ* cu folosurile locuitorilor Cnejiilor.

Ucaz dat D. Gheneral Leitenant Jaltuhin la 21 Ghenar 1829.

CXIII) Luând aminte la jaluba Sfetniculuĭ de taĭnă Graf Palin, l'am slobozit din îndatorirea de plin înputernicituluĭ presedent a Divanurilor Cnejiilor Moldoveĭ şi Valahieĭ şi vĕḑênd cu statornicie cea cu deosebita vrednicie osîrdie a vóstră, eŭ puiŭ asupra vóstră numirea deplin înputernicituluĭ president a Divanurilor acelor Cnejiĭ şi împreună cu acesta vĕ poruncesc, ca întru ocărmuirea lor să te îndemănezĭ cu sfătuirile D-sale procatohuluĭ vostru, care vĕ va împărtăşi de acelea, împreună şi de ştiinţa ce aŭ adunat în vremea ce cărmuĭa Cnejiile, precum pentru lucrările pricinilor, asemenea şi pentru feţele ce sînt amestecate în acelea. Incredinţând vouĕ atât de mare îndatorire, eŭ nădăjduesc, că ajungênd la postul acelora, veţĭ uni folosul obşteştelor nóstre cu folosurile locuitorilor Cnejieĭ Moldoveĭ şi Valahieĭ, care se află supt al Nostru acoperemênt, şi din însuşĭ acesta veţĭ câştiga din noŭ dreptate deosebită, a mea către voĭ bună-voinţă.

Iar cărmuirea încredinţateĭ vouă Guberniĭ a Chiovuluĭ aveţĭ a o încredinţa, în vremea lipsireĭ vóstre Gubernatoruluĭ politicesc.

(Originalul în Acad. Rom. Vol. III).

Generalul Kiselef face cunoscut Mitropolitului Grigorie la 1833, în 22 August, care era pe atuncĭ ședĕtor la Caldărușanĭ, că prin buna-voință a Impĕratuluĭ este chiemat ĭarășĭ la Scaunul seŭ spre a'șĭ păstori turma spirituala. Maĭ spune că ĭ-a reservat acéstă bucurie pentru diŭa onomastică a încoronăreĭ Țaruluĭ. In fine declară că va lua în considerare cererile Mitropolituluĭ în ceea ce privesc înteresele adevĕrate ale Bisericeĭ.

Talmăcire după copia oficiuluĭ Domnuluĭ Presedent de la 22 August 1833, sub No. 1890.

Cătră Preasfinția Sa Părintele Mitropolit Grigorie.

CXIV) Trecênd pe la Buzeŭ am chemat băgarea de sémă a Preaosfinţieĭ Vóstre asupra lucrărilor Organicesculuĭ Regulament, care primindu-se de către Obșteștele Adunărĭ ale ţĕreĭ și dobândind tótă unirea (aprobarea) a împĕrăteșteĭ Curţĭ, s'aŭ făcut lege temeĭnică, care de acum înainte otcărmuește Prinţipatul. Fórte m'am bucurat primind acum prin comunicaţia Vóstră de la 15 a acesteĭ lunĭ încredinţarea înduplecăreĭ Vóstre asupra acestor aședemênturĭ, că numaĭ ele póte de acum înainte a face fericirea a acesteĭ ţĕrĭ; cu neîngăduealā așteptam să se priméscă acéstă încredinţare, din potta mare ce aveam de a Vĕ aduce cu un ceas maĭ înainte la turma Vóstră. Dar cu cât aţĭ zăbovit spre a lumina cugetul Vostru, cu atâta maĭ adevĕrata se vede înduplecarea Vóstră și ca o chizășie (a) adevĕratelor Vóstre silinţĭ a le păzi întru tótă a lor curăţenie, și a lucra împreună spre desvoltarea lor. Mĕ silesc în tocmaĭ după cugetările împĕrăteșteĭ Curţĭ a Vĕ chiema ĭarășĭ la Arhipăstoricescul Vostru Scaun. Cu maĭ mare bucurie o fac astădĭ acésta găsind de cuviinciósă vreme diŭa încoronaţieĭ împĕrăteșteĭ Sale Măririĭ, de a Vĕ aședa ĭarășĭ și a Vĕ aduce la ĭubita Vóstră turmă. Dumnealuĭ Logofĕtul Știrbeĭ mi-aŭ

încunoştiinţat băgările de sémă ce Preaosfinţia Vóstră l'aţĭ însărcinat a mi le pune sub vedere, pentru nişte lucrurĭ ce privesc asupra pricinelor bisericeştĭ. Mé silesc a Vĕ încredinţa, că se vor lua în sémă şi că prin ajutorul cunoştinţelor Vóstre li se vor aduce îndreptările ce li se vor cunóşte vrednice, şi în tocmaĭ după adevĕratele înteresurĭ ale Bisericeĭ. Primeşte încredinţarea ceĭ deosebite Ipolipse ce am asupra Preaosfinţieĭ Vóstre.

(Tălmăcită în tocmaĭ dupĕ copie).

(Iscălit) *Kiselef.*

Pentru conformitate, directorul cancelarieĭ,

I. Vladoianu.

(Idem Acad. Rom. Docum. M. B. Vol. III).

Logofĕtul bisericesc de atuncĭ Ştirbeĭ încunoştiinţează pe Mitropolitul Grigorie, că a presentat Exelenţieĭ sale presedinteluĭ Divanurilor Obşteşteĭ Adunărĭ a Principatelor cererile sale şi că a şi primit deslegările, pe care i le comunică.

Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ.

Logofeţia trebilor bisericeştĭ, 1833 Sept. 1. No. 1973.

CXV) Băgările de sémă pe care la venirea spre întâlnirea Preaosfinţieĭ Vóstre la Căldăruşanĭ aţĭ bine voit a mĕ însărcina ca să le supuĭ la auḑirea Domnuluĭ deplin împuternicit, am grăbit a i le da în cunoştinţă prin raportul meŭ de la 16 August; acum dar primind deslegare de la Inalt Exelenţia Sa prin oficiul de la 23 August, No. 120, nu lipsesc a-l face cunoscut Preaosfinţieĭ Vóstre, alăturând tălmăcire în tocmaĭ dupĕ cel original, care va sluji nădăjduesc drept încredinţare către Preaosfinţia Vóstră, de

osârdia cu care am îndeplinit și mě voiŭ sili în tot-déuna a îndeplini cele mie încredințate însărcinărĭ.

Mare Logofět al bisericilor,

Știrbeĭ.

(Idem, Acad. Rom. Vol. III).

Lipindu-ne cererile orĭ pretențiile Mitropolituluĭ cătră Kiselef, le cunóștem acum din respunsul seŭ, unde sînt enumerate. Din respuns să constată, că Kiselef ĭ-a admis tóte punctele cerute de Mitropolit, numaĭ la punctul al 4-lea se pronunță: că Statul trebue să aĭbă controlul seŭ asupra numěruluĭ celor ce aŭ a se hirotoni, spre a nu se face preoțĭ și diaconĭ maĭ mulțĭ de cât cere stricta trebuință, și că, ḑice, acéstă măsură n'are intru nimica ofesentor ceva la afacerile spirituale, pentru că Bisericeĭ i s'a lăsat dreptul dupě canóne neatins, a se pronunța asupra vredniciei candidatuluĭ de hirotonie și unde, partea cĭvilă nu se amestecă de loc.

Copie de pe Oficiul Inalt Exelențieĭ Sale de la August 23, 1833, către Vornicul Barbu Știrbeĭ.

CXVI) Luând în înțělegere prin raportul de la 16 ale următóreĭ, de urmarea Dumnea-vóstră cu întâlnirea la Căldărușanĭ cu Preaosfinția Sa Mitropolitul Grigorie, věd cu plăcere, că sentimenturile Arhierieĭ Sale ce le-arătat, înfiinţat în scrisórea Preaosfințieĭ Sale de la 15 August, sunt potrivite cu duhul așeḑemintelor ce sunt pentru viitorime, o netăgăduită chezășie de fericirea Patrieĭ sale. Nefiind la îndoĭală de a lor ființă, nicĭ de a Preaosfințieĭ Sale cooperație, a ajutora cu punerile la cale ale stěpânireĭ, grăbesc

a rĕspunde la băgările de sémă ce s'aŭ însărcinat a-mĭ supune şi anume:

1) Pentru contribuirea Mitropoliĕlor şi a Episcopielor în folosul caselor făcĕtóre de bine, şi de obştesc folos.

2) Pentru chipul cu care să se arendueascâ moşiele mănăstireştĭ.

3) Pentru hirotoniele preoţilor şi ale diaconilor.

4) Pentru ómenĭ de posluşanie ce sunt îndatoraţĭ locuitoriĭ a da proprietaruluĭ, câte parale la sută.

Mijlocul ce se propune de Preaosfinţia Sa, şi care priveşte la cea dintâĭa băgare de sémă, adică, că Mitropolia şi Episcopiele să fie aparate de orĭ-ce dare în folosul caselor făcĕtóre de bine şi să se însărcineze fieşte-care în parte cu ţinerea a câte un Seminar, acest mijloc mi se pare drept şi potrivit cu temeĭurile ce s'aŭ primit pentru întocmirea Semĭnarielor; de aceea şi articulul Seminarielor se va şterge din bugetul Statuluĭ. Cea de a doŭa băgare de sémă a Mitropolituluĭ de a arendui moşiele mănăstireştĭ în fiinţa unuĭ coleghion, alcătuit de un orânduit al Mitropolieĭ şi de patru trimişĭ aĭ sfintelor locurĭ şi decĭ împuternicit din partea stĕpânireĭ, mi se pare cu totul de cuviinţă, fiind mijloc prin care să se pótă îndestula felurimea interesurilor ce se ating de acéstă însemnătóre ramură. Primim cu desĕvêrşire părerea Preaosfinţieĭ Sale Mitropolituluĭ Grigorie pentru dreptatea ce singură partea duhovnicească are asupra hirotonielor de preoţĭ şi diaconĭ, pentru cât priveşte la destoĭnicirea celor ce vor a se împărtăşi cu darul preoţieĭ. Dar împărtăşirea ce se dă într'acésta părţeĭ politiceştĭ prin Regulamentul Organic, mărginindu-se întru cercetarea adevĕratelor trebuinţe ce se pot înfiinţa pe alocurea, spre a dovedi numĕrul preoţilor i aĭ diaconilor de care va fi lipsă, că întru acel numĕr să se urmeze şi hirotoniele potrivit cu trebuinţele. Acéstă mărginită împărtăşire, ḑic, nu póte a se atinge nicĭ într'un chip de drepturile părţeĭ duhovniceştĭ, care singură judecă déstoĭnicia obraze-

lor cărora li se cuvine hirotonii. La cea din urmă observaţie a Preaosfinţiei Sale Mitropolitului Grigorie rĕspund, că îndatorirea locuitorilor a da 4 ómenĭ de posluşanie la sută proprietaruluĭ moşieĭ, unde se află aşeḑaţĭ cu locuinţa, saŭ legĭuit ca să se precurme abuzurile posluşanielor, ce ajunseră nesuferite de la o vreme încóce. Cu tóte acestea necunoscênd cum să urmează în ţară asupra acesteĭ întocmirĭ ce s'a primit cu soglăsuirea Obşteştelor Adunărĭ, şi fiind-că póte să se fi introdus la punerea eĭ în lucrare vre-un catahrisis, îndatoresc pe Dumneata a supune acéstă pricină în cercetarea Sfatuluĭ Administrativ, ca să se chibzuĭască mijlocul cu care s'ar îndrepta neorânduelele ce ar putea să se introducă: saŭ hotărât numĕrul ḑilelor câte fieşcare din sătenĭ s'ar cuveni a face pe an în socoteala acesteĭ posluşaniĭ, saŭ preţuind aceste ḑile în banĭ. Sfatul Administrativ alcătuind proĭect pe aceste temeĭurĭ îl va înfăţoşa la viitórea obicĭnuită Obştéscă Adunare.

Deplin împuternicit. Presedent al Divanurilor

Adghiotant general: *Kiselef.*

(Idem Acad. Rom. Docum. M. B. Vol. III).

La 1834 în 18 Septemvrie, se depune proectul asupra Seminarelor, prin Logofĕtul trebilor bisericeştĭ, discuţieĭ Obşteşteĭ Adunărĭ. De aceea la 1835 să şi încep Seminariile. Nu este vorbă, cam pe hârtie pe la unele Eparhiĭ de aicĭ, cum şi în Moldova la Huşĭ şi Roman de abea pe la 1856 s'aŭ început. Şi cine credeţĭ că aŭ fost de vină? Ghicițĭ cetitorilor.

Obicĭnuiteĭ Obşteştĭ Adunărĭ.

CXVII) Proĭectul asupra Seminarielor, protopopilor şi preoţilor ce s'aŭ alcătuit de către comisia bisericéscă, se va înfăţoşa Obşteşteĭ Adunărĭ, de către Logofĕtul trebilor bisericeştĭ, care este însărcinat a le citi şi a sprijini cercetarea ce se va face întru acésta.

Iaşĭ, 18 Septemvrie 1834.

(Iscălit) *Kiselef*.

(Mâna luĭ Neofet).

(Acad. Rom. Docum. M. B. Vol. III).

(Va urma).

C. Erbiceanu.

UN MANUSCRIPT AUTOGRAF

AL LUI

CHESARIE DAPONTE.

Φανάρι Γυναικῶν, τουτέστι, βιβλίον πολλὰ ὡραιώτατον, περιέχων πολλὰς καὶ διαφόρους ἱστορίας γυναικείας καλῶν τε καὶ κακῶν γυναικῶν, χριστιανῶν τε καὶ ἐθνικῶν. Προσέτι δὲ καὶ λόγους καὶ ὕμνους καὶ ἄλλα διάφορα.

Παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετονομασθέντος Καισαρίου, ἀπὸ διαφόρων βιβλίων συλλεχθέντα, πάντα στιχουργηθέντα καὶ ποιηθέντα εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων.

Προσφωνηθέντα δὲ τῷ Πανευγενεστάτῳ καὶ εὐκλεεστάτῳ καὶ εὐδοξοτάτῳ Ἄρχοντι Μεγάλῳ Μπάλῳ Κυρίῳ Δημητράκη Γκίκα.

„*Fanarul Femeilor,* adică carte prea mult frumósă, cuprindênd multe şi deosebite istoriĭ femeeştĭ, a femeilor bune şi rěle, creştine şi păgâne. Incă şi dialogurĭ şi cuvinte şi imne şi alte diferite.

De Constantin Daponte, care s'a numit apoĭ Chesarie, adunate din diferite cărţĭ, tóte în poesie şi compuse spre gloria luĭ Dumneḑeŭ şi spre veselia şi folosul cetitorilor.

Afierosite (dedicate) prea nobiluluĭ şi prea vestituluĭ şi prea glorificatuluĭ Boer, Mare Ban, Domnuluĭ Dimitrache Ghica".

Acesta-ĭ fronstispiciul manuscriptuluĭ.

Conţinutul cărţeĭ. Imediat dupĕ frontespiciul manuscrip-

tuluĭ urmează scara materialuluĭ de poesiĭ, pe care le cuprinde. In ea se înşiră enumĕrarea poesiilor, indicându-se fila; prin urmare Daponte a prescris manuscriptul acesta pentru imprimat. Acesta o dic, fiind-că învĕţatul orientalist, D. Emile Legrand, în volumul al III-lea, Δακικαὶ Ἐφημερίδες—ou Chronique de la guèrre de quatre ans (1736—1739) la pagina 81 a Introducereĭ, în care enumeră scrierile luĭ Daponte, se exprimă aşa: „Ce manuscrit, qui appartient à Mr. le Prince George Maurocordato, est, comme on le voit, la copie de l'original Autographe, qui existe au Monastère de Xéropotamos". De aice resultă clar, că la Monastirea Xeropotam din Sf. Munte al Athonuluĭ este încă un manuscript *Fanarul Femeilor* tot autograf. Eŭ singur am vĕdut cu ochiĭ meĭ acel manuscript în vara anuluĭ 1890, când am visitat acea Monastire. Rĕmâne se rĕspundem, cum pot exista două autografe? Deslegarea întrebăreĭ este fórte uşóră. Daponte fiind călugăr şi ret as în Sf. Munte se ocupa di şi nópte cu scrierea şi tran scrierea operilor sale. Ca probă aduc existenţa a două manuscripte autografe de ale sale—Κατάλογος ἱστορικὸς ἀξιόλογος.... Catalog istoric vrednic de însemnat..... şi publicat de eruditul C. Satha în scrierea sa, Bibliotheca graeca medii aevi, tom. III în Veneţia, la 1872, şi despre care tot Mr. Emile Legrand în opera citată, la pagina 56 dice, că a fost publicat dupĕ manuscriptul original autograf, conservat la şcóla greacă de la Panaghia, în Pera—d'après le manuscrit autographe de Dapontès, conservè à l'Ecole greque de la Panagia à Pera;—apoĭ şi eŭ posed un autograf al Cataloguluĭ luĭ Daponte, maĭ complect de cât acel publicat de D-nul C. Satha şi maĭ cu îngrijire prescris de autor şi pe care l'am publicat în opera mea: *Cronicariĭ Grecĭ,* de la pagina 87—227. Tot asemenea ni se presintă casul şi cu acest manuscript, din care exist două originale autografe. Eŭ am vĕdut maĭ multe autografe de ale luĭ Daponte şi declar, că nu mĕ înşel în apreciarea mea asupra icóneĭ scrisóreĭ luĭ C. Daponte.

Dl. Emile Legrand, în volumul I-iŭ al Efimeridelor Dacice dă la început şi un facsimil de scrierea luĭ Daponte, pe care comparându-l atât cu scrierea din *Catalogul Istoric*, cât şi din *Fanarul Femeilor* am vĕḑut, că asemanarea este perfectă. Maĭ notez, că Daponte avea o scrisóre cu trasurĭ fórte caracteristice şi prea uşor lisibilă. Constatat fiind acum, că manuscriptul meŭ este autograf, maĭ adaug, că între manuscriptul meŭ şi acel descris de Mr. Emile Legrand şi care se află la Monastirea Xeropotam, există o deosebire mare la frontespiciul cărţeĭ. Manuscriptul de la Xeropotam pórtă titlul următor: Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετονομασθέντος Καισαρίου, Φανάρι Γυναικῶν, τοὐτέστι 6ιβλίον φανερῶνον ἀρχαίων γυναικῶν ἐθνηκοιν τε καὶ χριστιανων, ἱστορίας θαυμασίας. Adică: „A luĭ Constantin Daponte, ce s'a numit apoĭ Chesarie, *Fanarul Femeilor*, adică carte arătând istoriĭ minunate despre vechile femeĭ pagâne şi creştine“. Acest titlu în manuscriptul meŭ există la începutul istorieĭ Εκάβη ἱστορία πρώτη—*Ecuba, istoria întâia*, căruia-ĭ precede o introducere în prosă, ĭar de la fila 5 începe în poesie Ecuba. In manuscriptul meŭ titlul, cum am vĕḑut, este maĭ complect şi cuprinde şi dedicaţia către un boer din ţară, Dimitre Ghica. Fórte probabil, că Daponte compunênd şi terminând acéstă carte, s'a gândit în urm a o afierosi acestuĭ boer, pe care-l cunoştea şi ĭ-a present t'o, când ocasional a venit ĭarăşĭ din Sf. Munte prin Ungro-Vlahia, lucru ce-l făcea, dupĕ călugăria sa. Apoĭ maı tim, că Daponte fiind crescut şi învĕţat în Ungro-Vlahia în Academia din Bucureştĭ, avea multe relaţiĭ şi cunoştinţĭ între boeriĭ ambelor Principate, unde s'a şi însurat, maĭ ştim încă, că a fost şi ca secretar sub Constantin Mavrocordat în Moldova ş'apoĭ în Valahia [1]). Manuscriptul meu este fórte bine scris, titlul este numaĭ în negru, dar îndată

[1]) Veḑi viaţa sa şi peripeţiile sale în Opera mea: *Cronicariĭ Grecĭ*, în Introducere, pagina 60—69. Idem, Emile Legrand, Ephiméride Daces, Vol. III.

de la scară se încep tóte titlurile în roş, ba încă la unele poesiĭ şi literile capitale ale rândurilor sunt în roş, cum şi însemnările autorilor ce aŭ consultat. Cartea conţine 153 de poesiĭ, de mărimĭ deosebite şi care sunt descrise în 14,020 de versurĭ. Maĭ observ, că măsura silabelor la poesiĭ nu este aceeaşĭ, ci variază, şi că tóte se rimează după modul poesieĭ moderne. Limba din poesiele luĭ Daponte este acea vorbitóre, dar curată, aleasă chiar şi frumósă, şi de multe orĭ întrebuinţază cuvinte din ritualul bisericesc la poesiile sfinţilor şi ale Născĕtóreĭ de Dumnedeŭ, cu care era fórte familiarizat, ca călugăr şi cărturar. Intre sujetele de poesiĭ a ales pe femeile Greceştĭ, Romane, apoĭ pe cele din Asia şi Africa bune şi rĕle; pe cele maĭ virtuóse şi maĭ eroine le dă ca exemplu femeilor timpuluĭ seŭ, îndemnându-le a le imita. Probabil că face alusiĭ la femeile Române, pentru că cartea este dedicată unuĭ boer Român. Trebue să ştim, că Daponte descrie şi critică fórte aspru purtarea femeilor române din pătura socială maĭ înaltă; le presintă ca fórte destrăbălate în moravurĭ. Cel ce voeşte să'şĭ dea sémă de starea socială morală a femeilor nóstre din seculul trecut, şi în special de gradul moralităţeĭ femeeĭ din societatea înaltă, n'are de cât să citească scrierea sa: *Grădina Graţiilor* (Κῆπος χαρίτων), publicată de Mr. Emile Legrand în opera sa, Bibliothèque Grècque Vulgaire, volumul al III-lea, şi se va lumina pe deplin asupra acesteĭ cestiunĭ. Daponte avea necaz pe femeile române culte, pentru că el însurându-se la Iaşĭ cu o Romeică, a dus în căsĕtorie o viaţă cam nu dupre cum ş'o imaginasă în mintea sa ca poet. De aceea e te nevoit a se despărţi şi în urmă se hotărî a se şi călugări. Observ, că de câte orĭ descrie vre-o femee desfrânată, ca pe Cleopatra, Semiramida, femeele Scyte, pe femeele publice, se aprinde de mânie şi le blestemă cumplit, zugrăvindu-le cu epitetele cele maĭ negre. Acestora tot-déuna le opune matrónele Romane, eroinele Grece şi Romane şi în fine pe femeile sfinte din martirologiile creştine. Cartea în genere

are un scop moral, prin care Daponte voeşte să dovedéscă, că femeea neonestă şi coruptă merită tot dispreţul societăţeĭ, nu este bună, nicĭ ca soţie, nicĭ ca mamă; ĭar cea virtuósă întrunind aceste calităţĭ trebue respectată şi lăudată. Acéstă scriere a luĭ Daponte este un tesaur nesecat de exemple bune şi rĕle, culese din diferiţĭ istoricĭ vechĭ şi nouĭ, profanĭ şi bisericeşţĭ, şi care probează, că autorul era fórte cetit şi avea un ochiŭ străvĕḑĕtor, şi un talent special de a expune în poesie sujetele ce le trata. Cetind cine-va scrierĭ de ale sale în prosă, observa îndată că avea Daponte o imaginaţiune abondentă şi o inclinare spre poesie, pentru că întimpină la un sujet alipite multe şi fórte potrivite epitete, vede acelaş lucru exprimat cu maĭ multe sinonime şi în fine întimpină în proză poesie rimată

La finele scrierei, fila 330, citesc următórea declaraţie: Εἰς τὸ ἅγον ὄρος, ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ βασιλικῇ μονῇ τοῦ χλωροποτάμου ἐγράφη ἰδίᾳ χειρὶ. „In Sfântul Munte, în sfânta şi împĕrăteasca Mănăstire a Xeropotamuluĭ s'a scris cu propria mână“. N'are nicĭ dată, nicĭ iscălitura sa pe manuscript, de cât declararea de la început, pe frontespiciul cărţeĭ. Dupĕ acéstă declarare urmează un catalog al tuturor poesiilor, arătând câte stihurĭ are fie-care poesie. Dupĕ Catalog un avis orĭ înştiinţare cătră prescriitoriĭ manuscriptelor sale. Atât întroducerea cărţeĭ, prin care face engoniĭ *Istorieĭ* în genere, cât şi acéstă înştiinţare, fiind însemnate pentru orĭ-ce om literat, traducêndu-le le public la finele analiseĭ manuscriptuluĭ sub literile A şi B. In fine, dupĕ ce termină cartea începe cu o nouĕ numerotare descrie pe larg şi în versurĭ panigiricul Sfântuluĭ Grigorie al Neocesarieĭ, făcĕtorul de minunĭ, expus în 18 foĭ şi cuprinḑênd 738 de stihurĭ. Acest panigiric a fost decopiat în urmă şi imprimat în cartea sa: Πατερικὸν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ διαλόγου, adică: Patericul celuĭ întru sfinţĭ părinteluĭ nostru Grigorie Dialogul, pag. 446—473, tipărită în Veneţia la 1780. Cu acéstă lucrare se termină manuscriptul.

Maĭ însemn, spre ştiinţa cetitorilor, ca imnele către Născĕtórea de Dumnedeŭ din Manuscript, în numĕr de şapte, le-aŭ transcris Daponte din acéstă operă a sa Fanarul Femeilor şi le-aŭ imprimat în Patericul seŭ, afară de al patrulea, unde a pus un alt imn, un dialog între el ca civil Constantin, şi între el ca călugăr Chesarie. De asemenea şi tratatul seŭ în 1632 de versurĭ întitulat: Λόγος ἢ εὐχὴ ἐξαγορευτικὴ καὶ ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ—Tratat saŭ rugăcĭune expiatorie, istorică şi theologică. Acésta însamnă că dând la imprimat Patericul seŭ, care s'a tipărit cu tótă cheltueala Episcopuluĭ de Rîmnic Chesarie, a transcris din acest manuscript, care era compus maĭ înainte, aceste imne. Aşa se explică lucrul [1]).

Forma. Manuscriptul este în octavo, scris fórte corect şi pe hârtie albă de pânză şi legat în piele. N'are nicĭ o notă pe el. afară de subsemnătura reposatuluĭ Serurie, care de sigur l'a luat din familia Ghiculeştilor, pentru că acolo a trebuit să existe, căcĭ aceleĭ familiĭ ĭ-a fost dedicat de către autor.

Acum daŭ publicităţeĭ atât întroducerea sub litera A cât şi înştiinţarea luĭ către copiatorĭ sub litera B, cum am promis.

A.

A luĭ Constantin Daponte, ce s'a numit Cesarie, *Fanarul Femeilor*, adică Carte ce expune istoriĭ minunate despre femeile vechĭ păgâne şi creştine.

INTRODUCERE.

Nu există lucru maĭ vechiŭ de cât Istoria ĭubiţilor, dovadă este şi istoria scrisă a Facereĭ, fórte veche, a ceruluĭ şi a pământuluĭ. Nu este fraţilor, alt-ceva maĭ necesar de cât

[1]) Compară Manuscriptul paginele 280—326 şi Patericul paginele 53, 122, 332, 334, 336, 338 şi 339. Idem pag. 478—543.

Istoria, şi dovadă este Istoria Evangelică a încorporăreĭ ceĭ prea necesare a unuĭa născut fiiŭ a luĭ Dumnedeŭ. Nimic nu este ascultătorilor maĭ dulce de cât Istoria, şi dovadă este Istoria cea prea plăcută a Protopărinţilor, Profeţilor, Apostolilor, Martirilor, Ierarhilor, Asceţilor de tot felul. Nimic nu este maĭ învĕţătóre de cât Istoria, dovadă Istoria cea variată şi plină de învĕţăturĭ a Asirienilor, Egiptenilor, Perşilor, Elenilor, Romanilor şi altor împĕrăţiĭ şi localităţĭ. Nimic nu este maĭ maĭ positiv de de cât Istoria, dovadă stabilitatea eĭ şi nemurirea, pe când lumea este muritóre şi 'şĭ-aŭ sfârşit tóte cele dise, împĕrăţiĭ şi lucrurĭ sfinte; ĭar Istoria până astă-dĭ trăeşte şi va trăi în veac. Nimic nu este maĭ de cinste de cât Istoria, pentru că toţiĭ sfinţiĭ, şi împĕraţiĭ şi domniĭ şi guvernatoriĭ, şi eroiĭ, şi filosofiĭ, şi poeţiĭ şi orĭ ce fel de om ce se rapórtă în Istoria, este dator să o respecteze, ca unul ce se istoriseşte şi se cinsteşte prin ea. Nimic maĭ glorios de cât Istoria, pentru că ea tot-déuna pe toţĭ ceĭ ce o cultivă, adică pe Istoricĭ, ĭĭ glorifică; dovadă, dintre aĭ noştri marele Moisi, dumnedeeştiĭ Evangeliştĭ, glorificaţĭ fórte mult de Istorie; ĭară dintre ceĭ profanĭ fórte mulţĭ. Nimic nu este maĭ de folos comun şi maĭ de ĭubit de cât Istoria, pentru că şi dintre aĭ noştri, şi dintre barbarĭ şi dintre Grecĭ, şi dintre ceĭ vechĭ şi dintre ceĭ nouĭ, mulţĭ, ca pĕrul din capul meŭ, mişcaţĭ de dorul Istorieĭ aŭ scris şi dilnic scriŭ. Nimic nu este maĭ înţĕlept de cât Istoria, adăugând şi exemplele devine maĭ puternică spre edificarea şi îndreptarea vieţeĭ. Natan mergênd ca să mustre pe David pentru pĕcat şi să-l corecteze, ĭ-a vorbit în pildă, şi atâta a atins pilda inima luĭ David şi l'a plecat spre mustrare, în cât curând s'a pocăit cu totul dicênd: „Milueşte-mĕ, Dumnedeule, dupĕ mare mila ta" şi cu lacrimĭ striga: Şi ast-fel a fost ertat şi a devenit cine este; în tot pămêntul a eşit vestea luĭ, şi până la marginea pămêntuluĭ cuvintele luĭ, în cât nicĭ doĭ Platonĭ, nicĭ patru Demostenĭ nu l'ar fi convertit ca parabola. Pentru aceea Natan a în-

trebuinţat numaĭ sujet istoric şi a esclus pe cel prophetic, pentru că, ca profet să aĭbă putere, ĭară ca istoric a reuşit ceea ce nu credea, şi s'a adeverit; căcĭ atât exemplul cât şi Istoria aŭ în ele ceva (nu ştiŭ ce), cu care mişcă, îndeamnă spre umilinţă, atacă şi îndréptă, loveşte şi înveseleşte, şi inmóie şi inima cea maĭ tare şi barbară. Petru, Magistru şi representantul luĭ Tiberiu Piul, împĕrat al Romanilor, istorisind cătră Hagan, adică conductorul Hunilor saŭ al Ungurilor, care se îngâmfa mult şi se mândrea pentru victoriele luĭ, expuind ḑic, Istoria aceluĭ vechiŭ şi renumit împĕrat al Egiptuluĭ Sesostris, (care şedea într'o trăsură tótă de aur, şi ornată cu pietre scumpe, pe care o trăgeaŭ în loc de caĭ regiĭ, pe care el ĭĭ sclăvise, pe unul din eĭ vĕḑêndu-l adesea că priveşte la rótele trăsureĭ, Sesostris l'a întrebat causa, şi el a rĕspuns: „Privesc mişcările roţilor, cum se întorc rótele continuŭ şi mĕ minunez“. Sesostris atuncĭ a înţĕles şi n'a înjugat maĭ mult pe regĭ la trăsură), ḑic, a îmblânḑit cu acea istorie înţeleptul representant mândria Scytuluĭ şi îngâmfarea sa. De asemenea şi mulţĭ alţĭ dreptĭ şi înţelepţĭ aŭ fácut'o, pe care lipsindu-mĭ timpul nu-ĭ maĭ espun în şir. Vorbind în istoriĭ şi'n parabole a folosit, de aceea a confirmat'o acésta şi stĕpânul nostru Christos, vorbind în parabole adesea orĭ Judeilor, dupĕ cum cu toţiĭ cunóştem; decĭ pentru aceste prerogative saŭ maĭ cu sémă bunurĭ marĭ ale Istorieĭ, m'am fácut şi eu rîvnitór acestuĭ bun, şi m'am dedat eĭ din tinereţa mea, şi am căutat să mi-o fac mireasă şi conasociată, şi cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ 'mĭ-am făcut'o. De aceea şi cele douĕ cărţĭ ale mele ce se numesc Oglinda Femeilor şi alte ce se numesc Cărţĭ ale Împĕraţilor şi încă şi alte douĕ saŭ treĭ cărţĭ de ale mele, le-am rĕsumplut de istoriĭ, lucru ce socot, că unul saŭ nicĭ unul n'aŭ făcut din scriitorĭ. De aceea şi acéstă carte tótă, de la început pănă la sfârşit, cuprinde istorie, dupĕ cum se va vedea şi am compus'o ca cum ar fi una singură. Am adunat din deosebite cărţĭ sfinţite şi profane, şi din diferite Istoriĭ,

şi am compus'o în poesie, ca fiind maĭ plăcută, şi în acéstă carte aprinḑênd ca într'un Fânar lumina le-am povestit; pentru ce? Pentru conducerea şi edificarea şi folosul fraţilor cetitorĭ, şi socot că voiŭ fi folositor cu ajutorul luĭ Christos Dumneḑeŭ. Amin.

Pentru că ce Rege, dacă este avar (ceea ce n'ar trebui să fie) şi ĭubitor de argint, cetind istoria Ecubeĭ cu cele aluĭ Polimnistor, şi cea a împĕratuluĭ Midieĭ nu se va folosi şi nu se va îndrepta? Cine dintre Guvernatorĭ şi boerĭ ĭubitorĭ, cetind istoriele Thimocleĭ şi a luĭ Vitulin, al luĭ Rodan şi a luĭ Nichifor, ce aŭ fost arhonzĭ, nu se cuminţesc şi nu se îndreptéză? Ce Regină saŭ ce cocónă, dacă este desfrânată (ceea ce nu s'ar cuveni), cetind istoriele regineĭ Messalina, a regineĭ de Ferara, a Patricieĭ şi a altor asemenea cocóne, nu se cuminteşte şi nu se corectează şi nu imitează pe cele înţĕlepte, cetind istoriele celor prudente? Şi orĭ-ce alt individ cu purtare rea, saŭ bărbat saŭ femee, cetind acestea nu se manuduce, şi nu-ĭ pare rĕŭ, şi nu-şĭ schimbă purtarea luĭ, afară numaĭ de este tâmpit s'aŭ împietrit şi maĭ nesimţitor de cât pĭetrele, pentru că şi acestea se răcesc şi se încălḑesc, sub impresiunea căldureĭ şi răceleĭ. Din acéstă carte dar şi avariĭ se corectéză şi răpitoriĭ se schimbă şi desfrânaţiĭ să înţeleptesc şi furiĭ se cumintesc şi magiĭ se învaţă şi ceĭ păcătoşĭ să sfinţesc, ĭar ceĭ prudenţĭ să întăresc şi ceĭ milostivĭ să îmulţesc. Din ea vĕduvele să bucură şi cele căsĕtorite să veselesc, fecĭórele zimbesc cu bucurie, ceĭ nepioşĭ să cumintesc şi ceĭ pioşĭ se laudă. Căcĭ în ea să onoréză fecĭoria, prudenţa să laudă, vĕduvia să sprijineşte, ceea ce este bun în scurt să glorifică, ĭar ceea ce este rĕŭ să desaprobă. In ea cetitorul înţĕlege judecata luĭ Dumneḑeŭ şi observă legile ómenilor, prin care cel neînvĕţat devine învĕţat, şi plugarul istoric; acéstă carte este o şcólă pentru neînvĕţaţĭ, o bibliotecă pentru învĕţaţĭ, dascăl tuturora, mână dréptă bărbaţilor şi veselia femeilor. Acéstă carte este un prânḑ spiritual şi comun; servind în loc de bucate mulţime de istoriĭ auduluĭ celor presenţĭ

la cină, înveselindu-le inimile, întărindu-le mintea şi vindecându-le sufletele; ospĕţ în care staŭ la cină sfinţiĭ pe care îĭ servesc îngeriĭ şi ĭ bine-cuvintează Christos, ospĕţ pe care îl cinstesc arhiereiĭ, îl măresc împĕrăţiĭ, îl înfrumuseţează boeriĭ, femeile frumos îmbrăcate, împreună cu bogat şi sĕrac staŭ deodată la ospĕţ şi se măresc; este dar un ospĕţ divin, ĭubitor de Dumneḑeŭ şi de el dat, a căruĭ ospătător sunt eŭ şi cel maĭ mic servitor. Chemaţĭ la cină şi presenţĭ sunteţĭ voĭ ceĭ pioşĭ şi ĭubitorĭ de Christos. Am compus şi am adaus la sfârşit şi dialogurĭ şi un cuvênt panegiric şi imne, şi pentru ce? Pentru că să arăt considerarea mea şi ĭubirea cea îmbelşugată cătră voĭ şi să vĕ gratulez şi cu acestea, ca cu nişte deosebite cuvinte şi prea plăcute, într'un mod óre-care distins, ca prin nişte mâncărĭ şi bĕuturĭ alese şi placute; pentru ca să înfrumuseţez şi cu acestea, ca cu un ornament deosebit şi frumos, acest ospĕţ spiritual. Veniţĭ decĭ, pioşilor fraţĭ, veniţĭ bărbaţĭ şi femeĭ, veniţĭ şi ospătaţĭ din pânea mea şi beţĭ din vinul ce vĕ servesc. Aruncaţĭ necuminţia şi veţĭ trăi, căutaţĭ prudenţa ca să trăiţĭ şi ca să câştigaţĭ înţĕlepcĭunea cu conştiinţa. Primiţĭ dar, vĕ rog, ceĭ în Christos fraţĭ, primiţĭ acéstă nouĕ carte, şi o adunare mare de 153 de istoriĭ. Rugaţi-vĕ luĭ Dumneḑeŭ pentru mine ca să-mĭ fie îndurător în ḑiŭa judecăţeĭ, de care să ne temem ĭubiţilor ca una ce este înfricoşata şi însuşĭ ângerilor; să ne regenerăm, ĭubiţĭ fraţiĭ şi să facem penitenţă chĭar de astă-ḑĭ, căcĭ nu ştim ce va aduce ḑiŭa de mâne Dacă nu vom face penitenţă şi nu vom voi sa cunóştem şi cunoscênd să avem penitenţa perpetuiŭ în minte, vom lua o pedépsa şi înfricoşată şi vecĭnică, de care să înfricoşează şi demoniĭ; şi vom perde Impĕrăţia ceréscă pe care o doresc sfinţiĭ, de atâtea sute de anĭ, în urma atâtor necazurĭ, ostenelĭ şi nevoinţĭ, numaĭ ca să obţină ceea ce doresc. Dumneḑeŭ prevede pentru noĭ, tot-déuna ceva maĭ bun, prin urmare să nu se realiseze acéstă dorinţă contra nóstră. Acestea sunt de ajuns în acéstă cestiune, şi acum este timpul ca

să aprindem Fanarul expunênd Istorisirile (conducêndu-ne de lumina îndurărei luĭ Dumneḑeŭ celuĭ mult misericordios).

B.

La finele manuscriptuluĭ să citeşte următórea *Inştiinţare* pentru ceĭ ce prescriŭ scrierile luĭ Daponte. Acéstă Inştiinţare are şi însemnătatea, că în ea enumĕră însuşĭ el cărţile ce a compus şi tradus, până când a compus acéstă carte *Fanarul Femeilor ;* tot de aicea cunóştem şi seria scrierilor sale în numĕr de cincĭ-spre-ḑece. Iată acum şi acéstă *Inştiinţare :*

Fiind că mulţĭ aŭ întreprins adesea ca să prescrie multe cărţĭ vechĭ şi noĭ, şi prescriindu-le le-aŭ corupt, pentru că eraŭ ignoranţĭ şi nu receteaŭ, comparând copia cu prototypul ca să corecteze erorile, aşa că în loc de bine faceaŭ rĕŭ şi în loc de mulţumire primesc ocară; şi fiind-că uniĭ ĭarăşĭ fură poesiĭ străine şi le însuşesc şi le suprascriŭ cu numele lor (vaĭ de atâta îndrăsneală) înfrumuseţându-se netrebniceĭ cu ornamente străine ca un corb (croncan), dupre cum şi acésta, cu întristare'mĭ de inimă, pentru neconştiinciositatea lor, mi s'a'întâmplat să o vĕd cu unele din poesiele mele; şi fiind-că cartea mea numită *Oplinda Femeilor*, care acum de curând, la 1766, s'a tipărit în Lipsca, pre scriitorul saŭ corectorul eĭ o a corupt inconscientul o a stricat şi viţiat, desbrăcând'o de avutul şi graţia autoruluĭ şi a prefăcut'o cu totul, unele întroducênd, altele scoţênd şi pe altele schimbându-le, dupĕ cum ĭ-a dictat păruta luĭ pricepere, ca un nenorocit. Apoĭ căḑênd acéstă carte în mâĭnele luĭ, maĭ bine n'ar fi căḑut, a suferit ca cel căḑut în tâlharĭ şi rănit; să-l blastem nu îndrăsnesc, dupĕ poruncă, o vĕḑ însă şi mĕ arde la inimă, căcĭ în loc de cinste primesc ruşine, şi în loc de veselie întristare. Pentru aceste cause sunt nevoit, fraţilor, ca să daŭ acéstă înştiinţare la sfârşitul cărţilor mele, care sunt peste ḑece. Intăĭ este Esplicarea S teĭ Liturgiĭ, al doilea Engolipiu

Spiritual, care cu buna-voinţă a luĭ Dumneḍeŭ şi acésta s'a tipărit de curênd, al treilea Rosa nevestejită, al patrulea, Teatrul Impĕrătesc, al cincilea Ospĕţul Spiritual, al şeselea Mărgăritarele celor treĭ Ierarhĭ, al şeptelea Obiceĭurile Bune, care şi acésta saŭ tipărit, al optulea Florĭ Intelectuale, al noulea Grădina Graţielor, al ḍecelea Oglinda Femeilor, divisată în douĕ cărţĭ, a-l un-spre-ḍecelea Cartea Impĕraţilor, divisată în douĕ tonurĭ, al doispreḍecelea acésta Fanarul Femeilor, al treĭspreḍecelea Patericul S-tuluĭ Grigorie Dialogul, împărţit în patru cărţĭ, al patrusprezecelea Istoria de aur, al cicĭspreḍecelea un tratat mic despre Mândrie şi Deşertăcĭune, care s'a şi imprimat. Acestea sunt tóte cărţile pe care cu ajutorul luĭ Dumneḍeŭ pănă astă-ḍĭ, pe unele le-am compus, pe altele le-am tradus. La tóte acestea dar şi la alte óre-care cărţişóre de ale mele, estragerĭ din aceste cărţĭ, sunt nevoit, cum am ḍis, ca să daŭ acéstă înştiinţare (avis) şi să scriŭ acéstă pedépsă, pe care rog să o scrie cu toţiĭ; de aceea şi eŭ aicea la sfârşitul acesteĭ cărţĭ scriŭ şi ḍic: dacă cuĭ-va-ĭ va plăcea ca să o prescrie şi pe acésta pe lângă altele şi nu o va reciti comparându-o cu prototypul, să numere stihurile dacă sunt corecte, cum să vĕd în ea, să îndrepteze erorile, că este fatal ca omul să greşească, saŭ care va substrage saŭ va adăugi saŭ va esclude saŭ va schimba ceva, acela să aĭbă pe Dumneḍeŭ judecător, a căruĭ har şi milă să fie cu toţĭ prescriitoriĭ, cetitoriĭ şi ascultătoriĭ. Amin.

C. E.

INFLUENȚA MORALĂ A EVANGELIULUI
asupra
VIEȚEĬ SOCIALE A OAMENILOR.

„*Dupĕ fructe se cunóşte pomul, ĭar dupĕ faptele sale omul* [1]).

Iată un adevĕr biblic fórte popularisat şi cunoscut de toțĭ.

Fructul este semnul vĕḑut care denotă calitatea arboreluĭ, ĭar faptele arată pe om cine este şi ce este. Precum dintr'un arbore rĕŭ şi sĕlbatec, nu pot ĭeşi de cât fructe rĕle, cari nu sunt bune de nimic, aseminea şi omul prin faptele şi viața sa îşĭ face cunoscut tuturor natura sa.

Dar adevĕrul biblic în cestiune este fórte popularisat. El este cunoscut nu numaĭ de lumea creştină, dar aprópe de orĭ-ce om care cugetă, căcĭ fie-care, chĭar şi fără cunoştința vre uneĭ revelațiunĭ, condus în mod natural de propria sa rațiune, cugetă şi judecă tot ast-fel. Că: dupĕ influența ce o exercită o persónă, lucru saŭ ideie, în bine saŭ în rĕŭ asupra cuiva, judecă despre natura şi calitatea, bunătatea saŭ rĕutatea aceleĭ persóne, lucru saŭ idee.

Dar să aplicăm acest principiŭ însăşĭ Evangeliuluĭ. Să

---

[1]) Comp. Math. VII, 16, 20; XII, 33, sq. Luca VI, 43, etc.

judecăm învĕțătura și doctrina revelată nouĕ de Iisus Christos și predicată de Apostolii sĕĭ, dupĕ fructele sale.

Să vedem ce înrîurire saŭ influență a avut Evangeliul acesta al luĭ Iisus Christos, ideile și religiunea sa asupra ómenilor și asupra vieței nóstre sociale, ca, din fructele pe care le-a dat și le dă, să judecăm despre calitatea acesteĭ învĕțăturĭ.

Dacă judecăm Evangeliul și Creștinismul, dupĕ influența morală și religiósă ce a exercitat'o și o exercită asupra vieței acelora carĭ aŭ trăit și voesc a trăi dupĕ acéstă lumină descoperită ómenilor de Insușĭ Fiul luĭ Dumneḑeŭ [1]; ideia ce ne o formăm despre caracterul și origina acesteĭ religiunĭ, este că Creștinismul singur dintre tóte religiunile ce aŭ existat și există, cunoscute și profesate de omenire, este nu numaĭ *religiunea ca cea maĭ curată și cea maĭ bună, dar singura religiune adevĕrată și perfectă*, care a putut și póte realisa în omenire acea moralitate care înalță pe om până la perfecțiunea divină, căria tinde a se asemăna și a-ĭ fi adevĕrată imagine de sânțenie, perfecțiune și bunătate [2].

Religiunele păgâne aveaŭ în ele o mulțime de precepte rele și imorale. Ele îndemnaŭ la sĕvêrșirea de fapte nedemne, carĭ înjoseaŭ și degradaŭ pe om. Chiar și în doctrina și învĕțătura despre ḑeiĭ lor, în aceste religiunĭ vedem și aflăm tóte vițiile și netrebniciile omeneștĭ, ba încă într'un grad de decadență, cum nu se vĕd și nu se întâmplă la ceĭ maĭ imoralĭ și stricațĭ ómenĭ.

Pe de altă parte, la un Confucius, Socrat, Platon, Ciceron, Seneca, Plutarch, Marcu Aureliu și alțĭ înțelepțĭ și marĭ moraliștĭ aĭ lumeĭ vechĭ, aflăm și multe precepte morale, fórte frumóse și demne de admirat. Dar preceptele și maximele morale ale acestora, n'aŭ adus omenireĭ maĭ nicĭ un folos practic și real. Ele, departe de a o îndrepta,

---

1) Comp. Ioan I, 18.
2) Comp. Math. V, 48.

n'aŭ putut râdica și scóte din starea de decadență și din mórtea morală, *nicĭ macar un singur pĕcătos.* Tóte preceptele și maximele lor morale, aŭ rĕmas, pentru viața morală a omenireĭ, ca niște simple licărirĭ. Ele n'aŭ putut lumina omenirea, cu lumina ḑileĭ, fiind-că le lipsea unitatea de vederĭ și un principiu comun, care să le unească. Le lipsĭa perfecțiunea și puterea d'a putea lucra asupra vieţeĭ practice a omuluĭ. Majoritatea lor și tóte acele cari conțineaŭ saŭ tindeaŭ la un ideal, eraŭ niște noțiunĭ și descrierĭ abstracte despre virtute, la care, ceĭ ce le-aŭ ḑis și le-aŭ scris, n'au creḑut că va putea omul ajunge vre-o dată, căcĭ chĭar autoriĭ lor n'aŭ fost convinșĭ despre ele și nu le-aŭ aplicat în viața lor.

Cicerone ne dă cea maĭ vădită probă despre impotența maximelor și a preceptelor morale a lumeĭ antice. El nu arare orĭ vorbește despre virtute. In scrierea sa Tusculan. disput. II, 22, vorbește despre puterea d'a învinge durerea și suferința, putere și virtute, în care, este necontestat, că Romaniĭ s'aŭ ilustrat în așa mod, în cât aŭ atras admirațiunea lumeĭ. Dar singură practicarea acesteĭ virtuțĭ, Ciceron ne afirmă, că nu ne dă tipul omuluĭ înțelept și virtos. *Pe adevĕratul virtos și înțelept,* el ḑice, că nimenĭ nu l'a vĕḑut și nu l'a cunoscut (in quo vero erit perfecta sapientia quem adhuc nos quidem vidimus neminem), și filosofiĭ, s'aŭ mărginit numaĭ a'l descrie, *cum trebue să fie și a'l cunóște atuncĭ când el s'ar arăta vre-o dată,* (qualis futurus sit, si modo aliquando fuerit) [1]).

Cel maĭ înalt ideal de moralitate pe care l'a putut concepe cultura clasică și de care s'a putut apropia lumea veche înainte de Christos, este fără îndoĭală cel descris de Platon în a doŭa carte a Republiceĭ sale [2]), anume perseverența dreptuluĭ în suferință, ca contrast cu cel nedrept care se bucură și maĭ tot-déuna nu suferă.

---

[1]) Cicero, ibidem.
[2]) Comp. Platon. Politia, pag. 74 și 360.

Pe când *nedreptul* (ὁ ἄδικος), ḑice Platon, simulézā dreptatea ca să eschiveze nedreptatea sa şi să amâne saŭ chïar să înlăture, de este posibil, pedépsa ce'l aştéptă, *cel drept* (ὁ δίκαιος), din contra este simplu, fără şovinism, şi ştie o dreptate. El, precum şi Eschyl îl descrie, *voeşte a fi drept, dar nu voeşte a se arĕta ast-fel.* Acesta, fără a face vre-o nedreptate, sufere liniştit cele maï marï nedreptăţï ce s'ar părea că apasă asupra luï (μηδὲν γὰρ ἀδικῶν, δόξαν ἐχέτω τῆς μεγίστης ἀδικίας), numaï ca să'şï păstreze dreptatea sa. Şi cu tóte calomniile şi maltratările ce i s'ar face, el nu replică, nicï nu respunde cu aceeaşï mĕsură, ci rĕmâne acelaş neschimbat şi nestrămutat până la mórte. Şi fie că s'ar socoti tótă viaţa sa ca nedréptă, el rĕmâne, întru ale sale, *întru adver şi dreptate, căcï este drept.*

Dar Platon merge cu descrierea celuï drept maï departe; el chïar profetizézā, ca şi cum ar fi avut o prevedere despre Iisus Christos şi mórtea sa pe cruce. „Cel drept, ḑice el, va fi bătut, chinuit, legat; i se va răpi vederea, şi dupĕ ce el va suferi tóte, atuncï va fi luat şi spânzurat pe un lemn [1]).

Dar acéstă descriere a dreptuluï este un fapt singular, şi ea nu este inspirată de dreptatea şi legalitatea uneï sfere religióse. Este un simplu ideal, o cugetare abstractă, fără conştiinţă şi siguranţă din partea celuï ce a ḑis'o, că ea s'ar putea realisa saŭ întâmpla vre-o dată: Este o profeţie inconştientă care nu s'a putut vedea, nicï până în ḑilele autoruluï, nicï dupĕ aceea. O profeţie a căria împlinire trebuea a se realisa peste patru secole, în persóna luï Iisus Christos cel crucificat pentru mântuirea întreg genuluï uman.

Aşa în cât resumând privirea generală asupra tuturor maximelor şi preceptelor morale a înţelepţilor lumeï păgâne, putem ḑice că: *ele aŭ fost şi aŭ rĕmas ideï abstracte.*

---

1) Platon, ibidem, pag. 361, edit. Bip.

Le lipsĭa partea cea maĭ esențială, aplicarea, fapta, aceea fără de care, ele aŭ rĕmas ceea ce aŭ fost—*literă mórtă.* Căcĭ fapta este cea maĭ puternică predică, şi numaĭ viața póte îndemna la viață, ĭar viața, față de cuvinte, în acest sens, înțelegem fapta. Căcĭ însuşĭ Iisus Christos a ḑis: Nu cel ce va învĕța numaĭ, ci, *cel ce va face şi va învĕța, acela se va chema mare întru împĕrăția luĭ Dumneḑeŭ* [1]).

Pe o scară maĭ înaltă stă monoteismul Judaic, Legea V. Testament cu preceptele sale morale; căcĭ ea nu este productul uneĭ simple fantasiĭ şi speculațiunĭ umane, lăsată în propriele sale puterĭ şi cu putință d'a se înşela şi rătăci, ci resultatul uneĭ revelațiunĭ divine. Aci este Iehova care se presintă ca autor al eĭ, şi el este care dă Legea, cu scop d'a se onora şi d'a sânți pe credincĭoşĭ.

Dar şi acéstă Lege cu preceptele sale morale este numaĭ o imagine şi preînchipuire a adevĕrateĭ legĭ şi a adevĕratelor precepte morale viitóre [2]). Ele nu sunt de cât o pregătire către acela, care împlineşte tot ce Legea a prescris şi profețiĭ aŭ preḑis. Preceptele Legeĭ n'aŭ altă misiune de cât d'a conduce la acela care singur este, represintă şi realiséză idealul ĭubireĭ celeĭ adevĕrate şi sânte în însăşĭ viața sa. La acela care reconciliând şi înpăcând pe omul cel căḑut în pĕcat cu Dumneḑeŭ arată şi dă pentru întâĭa óră omuluĭ isvorul adevĕrateĭ virtuțĭ, *Evangeliul mântuireĭ.*

Aşa în cât Legea pretinde, reclamă şi obligă pe om, ĭar Evangeliul îĭ arată cu ĭubire datoria sa şi îĭ dărueşte din harul seŭ isvor de har şi de mântuire, care-ĭ vine în ajutor şi-ĭ dă posibilitatea d'a face bine şi a se îndrepta. Legea se mărgineşte numaĭ d'a arăta şi a pretinde în mod imperativ omuluĭ ceea ce trebue să facă; Evangeliul îĭ oferă posibilitatea d'a putea îndeplini preceptele privitóre

1) Comp. Math. V...
2) Comp. Colas. II, 17; Ebreĭ X, 1.

pe virtute. Aşa în cât Legea, s'ar putea dice, că este şi cuprinde numaĭ imaginea sânţenieĭ, ĭar Evangeliul însăşĭ ĭubirea luĭ Dumnedeŭ venită în ajutorul omuluĭ pentru a'l mântui [1]. Legea inculpă şi condamnă pe pĕcătos; Evangeliul din contra caută să'l îndrepte, îĭ arată adevĕrata cale a expiaţiuneĭ, şi izbăvindu-l de pĕcat îl bine-cuvintéză.

Nu este de tăgăduit că Legea, are şi ea bunurile sale, însă maĭ tóte acestea se reduc la promisiunĭ a căror realisare este conlegată cu împlinirea preceptelor eĭ, şi acésta nu este posibil d'a se face de către păzitoriĭ Legeĭ, de cât numaĭ atuncĭ, când eĭ vor fi conduşĭ de spiritul şi harul Evangelic.

Numaĭ credinţa în Iisus Christos ca Mântuitor al întreg genuluĭ uman [2], şi faptele care resultă din acéstă credinţă, când ea este adevĕrata manifestare a simţuluĭ intern [3], numaĭ ea, oferă omuluĭ mijlocul lucrativ, saŭ maĭ bine dicênd, remediul contra greşeleĭ şi a pĕcatuluĭ. Numaĭ acéstă credinţă însoţită de fapte ne uneşte cu Dumnedeŭ, ne renaşte prin harul seŭ şi ne ţine în adevĕrata pietate, din care constă şi prin care se póte realisa adevĕrata virtute.

Fără renaşterea prin Sântul Spirit, nu se póte obţine de cât o acomodare exterióră şi superficială condusă către împlinirea obligaţiunilor Legeĭ şi a preceptelor eĭ morale, numaĭ de motive personale şi egoistice. Fără renaştere, totă acomodarea către Lege şi virtute, este un fel de modalitate şi legalitate, care s'ar raporta către morala creştină, în tocmaĭ ca o statue, către persóna pe care o represintă, saŭ ca o imagină către tipul real ce'l represintă.

Creştinismul face din credincĭos o creatură morală nouĕ, care nimiceşte pe cea veche, dar acésta fiind coruptă şi stricată prin pĕcat el îĭ reînoeşte forţele, o îndréptă, o perfecţionéză şi o mântueşte, prin puterea Evangeliuluĭ luĭ

[1]) Comp. Ioan, III, 16.
[2]) Comp. Rom. V. 1 seq.
[3]) Comp. Epist. luĭ Iacob. II, 14 seq.

Iisus Christos, carele pentru a mântui pe om, a trebuit să ia natură umană și să se sălășluiască întru noi, ca un al doilea Adam.

El, Cuvêntul și Fiiul lui Dumnedeŭ, pentru a fi mijlocitor și mântuitor omenirei celei căḑute în pĕcat și depărtate de la Dumneḑeŭ din acéstă causă, s'a asemănat nouĕ ómenilor întru tóte, afară de pĕcat. A luat chipul robului, s'a supus ispitei și a împărtășit tóte amărăciunele vieței aceștia până la mórtea de cruce [1].

Dar, făcênd întru tóte voia Tatălui [2], căruia, pentru marea sa iubire de ómeni s'a supus până la mórtea de cruce, cu care triumfând asupra pĕcatului și asupra morței [3], ne-a arătat, ne-a învĕțat și ne-a probat prin însăși viața sa, idealul perfecțiunei morale.

Intréga istorie evangelică narând cele relative la persóna lui Iisus Christos, de la nașterea până la mórtea, învierea și înălțarea sa la ceruri, ne arată cum Cuvêntul lui Dumneḑeŭ, cel ce a făcut ómenilor cunoscut pe Dumneḑeŭ și le-a predicat adevĕrata morală [4], El, cel întâi, a aplicat în persóna sa cele ḑise, *făcêndu-se ast-fel tuturor exemplu viŭ și demn de imitat.*

Evangeliul sĕŭ ne învață, cum El, prin viața sa cea sântă și fără de pĕcat, prin sacrificiul pe care de bună voe l'a adus pe cruce pentru noi și în locul nostru, spre a ne scóte de sub deținerea pĕcatului, și prin triumful sĕŭ asupra morței, a restabilit legătura cea întreruptă prin pĕcat între Dumneḑeŭ și om, și a pus basele mântuirei nóstre, fiind El însuși nu numai începutul unei noui vieți morale religióse, și Domnul unui noŭ imperiŭ universal al virtuței, dar chiar întemeietorul acestei viețe noui și al acestui imperiŭ spiritual al virtuței, la care chiamă pe toți

---

[1]) Comp. Intréga istorie evangelică.
[2]) Math. XXVI, 42. Luca XXII, 42. Ioan V, 30; VI, 39 etc.
[3]) Comp. Ioan XVI, 33. I Corint. XV, 54 seq.
[4]) Comp. Ioan I. 18 etc.

fiiĭ luĭ Adam a fi fiiĭ sĕĭ și a se mântui prin el, și Evangeliul sĕŭ.

In acest imperiŭ în care domina harul luĭ Dumneḑeŭ și virtutea asupra tuturor credincĭoșilor ce'l compun, lucrézĕ o putere supra-naturală; lucréză puterea harică a luĭ Dumneḑeŭ, prin Evangeliul ĭubituluĭ sĕŭ Fiŭ, Domnul nostru Iisus Christos, renăscênd moralminte pe ceĭ ce aparțin împĕrățieĭ sale, împĕrățieĭ dreptățeĭ și a haruluĭ Prea Sântuluĭ și de viață făcĕtoruluĭ Duh.

Puterea harică lucrézĕ și vine în ajutorul credincĭoșilor, pe de oparte spre a-ĭ curăți de tótă necurăția și intinăcĭunea pĕcatuluĭ, pentru a fi curațĭ și sânțĭ în noŭa viața harică la care aŭ venit, ĭar pe de alta spre a-ĭ întări în fapte bune și în virtute, pentru a face numaĭ binele și a se putea feri de rĕŭ. Harul luĭ Dumneḑeŭ este dar care sânțește și curățește pe ceĭ ce cred în Iisus Christos și fac cele ḑise și cuprinse în Evangeliul seŭ.

Ar trebui dar, ca toțĭ ceĭ ce cred în Iisus Christos și Evangeliul seŭ să fie perfecțĭ și sânțĭ. Cum dar să face, că și în lumea creștină se observă imperfecțiune morală, greșelĭ și chĭar pĕcate? Cum se împacă acestea cu credința, că credincĭosul creștin este renăscut prin harul luĭ Dumneḑeŭ și acest har îl conduce și povățuește numaĭ la bine și la virtute?

Respunsul nu este greŭ. Prin el fie-cine se întărește în credința, că asupra credincĭosuluĭ lucrézĕ cu adevĕrat harul luĭ Dumneḑeŭ, povețuindu'l *la bine și numaĭ la bine.* Iar întrebarea acésta de óre-ce are o tendință și un caracter malițios, căcĭ cu ea voesc inimiciĭ moraleĭ creștine a-ĭ înjosi valórea, nu voim a o lăsa fără respuns.

Da, creștinul se renaște prin puterea harică; dar acéstă renaștere nu nimicește în el libera voință d'a lucra în libertate așa saŭ altmintrelea, și d'a se pronunța liber pentru bine saŭ pentru rĕŭ. Dar cel renăscut, cel ce crede și face cele cuprinse în preceptele și povețele morale ale religiuneĭ creștine, care îl îndeamnă numaĭ la bine și îĭ ordonă

a se feri de rěŭ, cel ce este creștin convins, și are pe Christos și Legea sa în ânima și în sufletul sěŭ, unul ca acesta, fuge de pěcat și se silește a face numaĭ binele. Iar dacă și aceștia greșesc întru ceva și vre-o dată, apoĭ, știut este, și însășĭ Sf. Scriptură ne învață, că omul nu este ființă perfectă; nicĭ unul dintre muritorĭ nu este fără de pěcat, fără numaĭ unul Dumnedeŭ [1]).

Destul este, că numaĭ în creștinism și numaĭ creștinul renăscut și condus de preceptele evangelice, s'a râdicat la adevěr și adevěrata moralitate, putênd realisa în viața sa și în relațiunele cu semeniĭ sěĭ, cele maĭ înalte principiĭ de morală și de virtute. Și numaĭ cu Evangeliul luĭ Iisus Christos s'a început adevěrata viață morală între ómenĭ, inaugurându-se acele eterne principiĭ de o înfrățire universală a tuturor ómenilor prin ĭubire frățéscă și prin egalitate, că sunt toțĭ frațĭ între eĭ și fiĭ aĭ aceluĭașĭ Părinte Dumnedeŭ.

Dar să vedem cum a lucrat asupra ómenilor în Biserica luĭ Iisus Christos acéstă putere divină a haruluĭ evangelic, și ce fructe a adus?

Prin cuvintele luĭ Iisus Christos și Evangeliul sěŭ predicat de apostoliĭ sěĭ, s'a inaugurat în lume o nouě viață, și s'a pus basele adevěrateĭ viețĭ sociale. S'a normat dupě legĭ și precepte morale nouĭ datoriile și obligațiunele viețeĭ sociale între ómenĭ, sub tóte punctele de privire și sub orĭ-ce raport social s'ar afla.

Toțĭ, prin cuvintele luĭ Iisus și Evangeliul sěŭ, aŭ fost chemațĭ la viața nouě, la viața haruluĭ și a dreptățeĭ, la viață conformă cu voința luĭ Dumnedeŭ, Creatorul și Părintele comun al tuturor ómenilor.

Prin Evangeliŭ dar s'a normat viața sub tóte raporturile a tuturor acelora ce l'aŭ primit și ĭ-aŭ urmat. S'aŭ regulat

[1]) Comp. Ioan VIII, 7. Pentru a avea o idee clară asupra acesteĭ cestiunĭ, despre harul luĭ Dumnedeŭ și imperfecțiunea natureĭ umane, trebue a citi și a studia epistolele Apostoluluĭ Paul către Romanĭ și către Corintenĭ.

datoriile părinţilor către fiiĭ lor şi a fiilor către părinţĭ. 'A fraţilor între eĭ şi a fie-căruĭ om către ceĭ-l-alţĭ ómenĭ, ca către fraţiĭ sěĭ, chemaţĭ la Dumneḑeŭ Părintele tuturor, întrăţiţĭ şi renăscuţĭ prin harul evangelic. S'aŭ normat obligaţiunile şi datoriile membrilor familieĭ între eĭ, datoriile sociale în genere şi ale vieţeĭ politice şi naţionale. Tóte s'aŭ pus pe o nouĕ bază, pe temelia cea neclintită şi eternă a dragosteĭ reciproce, călăuḑită de dreptate, fraternitate şi egalitate.

Ceĭ dintâĭ asupra cărora a lucrat şi s'a revĕrsat harul divin al Evangeliuluĭ luĭ Iisus Christos aŭ fost apostoliĭ şi discipuliĭ sěĭ.

Eĭ vĕḑênd mărirea Cuvêntuluĭ celuĭ ce s'a sălăşluit întru noĭ ómeniĭ, mărire a Fiuluĭ unul născut din Tatăl, plin de har şi de adevĕr [1]), eĭ ceĭ dintâĭ râdicaţĭ la demnitatea de apostolĭ şi de propoveduitorĭ aĭ Cuvêntuluĭ, s'aŭ identificat cu Evangeliul mântuireĭ [2]), pentru a'l predica tuturor ómenilor după cuvêntul şi ordinul dat lor de Domnul şi Invĕţătorul lor [3]), spre a fi părtaşĭ toţĭ ómeniĭ mântuireĭ ce venea din Israil şi Sion [4]).

Eĭ ceĭ întâĭ renăscuţĭ şi învestiţĭ cu putere de sus, predicând Evangeliul în tótă lumea şi la tótă făptura, prin cuvintele şi scrierile lor povăţuind pe toţĭ la adevĕrata cale a mântuireĭ, le-a arătat ce trebue să facă, pentru a putea ajunge acolo şi pentru a putea fi adevĕraţĭ următorĭ aĭ luĭ Iisus Christos şi aĭ Evangeliuluĭ seŭ. Le-a făcut cunoscut Legea cea nouĕ, Legea moraleĭ evangelice, Legea haruluĭ dumneḑeesc, şi 'ĭ-a învĕţat cum s'o urmeze şi s'o îndeplinéscă în viaţa lor sub orĭ-ce condiţiune socială s'ar afla. Iar consecinţele şi fructele culese din aplicarea pre-

1) Comp. Ioan I, 14.

2) Comp. Galat. II, 20.

3) Comp. Math. XVIII, 18—20. Comp. şi Acta, IV, 12; VII, 25. Rom. I, 16 etc.

4) Ioan IV, 22. Isaia II, 3 etc.

ceptelor morale ale vieței harice, aŭ fost încununate cu cel maĭ strălucit succes, căcĭ aceĭa cari le-aŭ credut, le-aŭ urmat și le-aŭ aplicat în viața lor, aŭ fost societatea model, societatea cea sântă în care trona Legea harică și se făcea voia cea sântă a luĭ Dumnedeŭ.

De unde până aci și chĭar în aceste timpurĭ, în restul societățeĭ domnea nedreptatea, viciul și corupțiunea; între creștinĭ și în societatea lor, domnea adevĕrul și dreptatea, și eĭ eraŭ de model tuturor prin viața și faptele lor, ca o societate sântă, care atrăgea admirațiunea chĭar și a celor maĭ neîmpĕcațĭ inimicĭ aĭ lor

Dar să urmărim consecințele și influența învĕțătureĭ evangelice asupra familieĭ și asupra vieţeĭ sociale a ómenilor, și se va vedea cum prin acéstă învĕțătură s'aŭ pus basele adevĕrate ale familieĭ și ale vieţeĭ sociale, că astfel nu numaĭ să pótă prospera și înflori, dar că ele să fie basa vieţeĭ naționale, prin care să se pótă desvolta și progresa în pace și cu siguranță fie-care națiune și omenirea întrégă, ca o mare familie, a aceluĭașĭ părinte, Dumnedeŭ.

D.

(Va urma).

STUDIĬ ISTORICO-CANONICE

asupra

EXISTENŢEĬ IERARHIEĬ BISERICEI ROMÂNE,

între Seculiĭ al IX-lea până la al XIV-lea.

Inainte de a'mĭ da părerea mea asupra însemnărilor ce primesc cuvintele Πρόεδρος (preşedinte) şi τόπον ἐπέχοντος (loco-ţiitor) în desvoltarea în timp a Instituţieĭ Ierarhieĭ Bisericeĭ nóstre Ortodoxe de Rĕsărit, să'mĭ fie permis a devia puţin de la cestiune, tratând maĭ întâĭ existenţa Ierarhieĭ în Biserica Română. Acésta o fac pentru a putea fi maĭ bine priceputà de către cetitoriĭ Revisteĭ cestiunea pusă în discuţie, şi care atinge şi Biserica nóstră naţională. De aceea voiŭ face o mică expunere, dovedind vechimea Ierarhieĭ Bisericeĭ nóstre Române, în care găsim, din timpurile cele maĭ depărtate, cuvintele de Πρόεδρος=preşedinte şi maĭ ales acel de τόπον ἐπέχοντος=loco-ţiitor.

In cât se atinge de vechimea creştinismuluĭ la noĭ la Românĭ, acésta am probat'o în opera mea „Istoria Mitropolieĭ Moldoveĭ“, paginele III până la XXXVIII, şi înainte de mine a tratat cu succes cestiunea vechimeĭ creştinismuluĭ la Românĭ şi Prea Sfinţitul Ghenadie, actualul Episcop de Rîmnic-Noul-Severin, în opera sa „Creş-

tinismul în Daciĭ" şi în care combate cu probe aserţiunele panslaviştilor, în special ale D. E. Golubinschi, că adică noĭ Românii am fi primit creştinismul odată cu Slaviĭ şi încă de la eĭ! Prin urmare pentru noĭ Româniĭ cestiunea vechimeĭ creştinăreĭ nóstre nu maĭ póte fi pusă în discuţie, ca lucru probat. Acest subiect a fost tratat, basat pe monumente de eruditiĭ: Petru Maĭor „Istoria Bisericéscă a Românilor" şi Preasf. Arhiereŭ Filaret Scriban, tot în „Istoria Bisericéscă a Românilor" ect. Altă cestiune ne preocupă pe noĭ, aceea de a dovedi, că Româniĭ de la creştinarea lor ş'aŭ avut regulat Ierarhia lor, prin tóte locurile ce le-aŭ locuit. Pănă în seculul al IX-lea lucrul este dovedit prin Practicalele Sinódelor Locale şi Ecumenice [1]), pentru că găsim Episcopĭ la toţĭ coloniştiĭ luĭ Traian şi cariĭ aŭ participat la Sinódele ţinute pănă în acéstă epocă. Nu se póte tăgădui că, unde există Ierarhie, există creştinĭ, ş'ar fi ne'nţěles a recunóşte, forţat de fapte, Episcopĭ în acea epocă, ş'apoĭ a-ĭ însuşi la alte popóre din Peninsula Balcanică şi din Dacia, care, afară de coloniştiĭ luĭ Traian, încă nu eraŭ creştinĭ pănă în seculul al IX-lea, ca la Bulgarĭ, Slavĭ şi Ungurĭ, ĭar nu Românilor, cariĭ trăĭaŭ în aceste locurĭ. Judecata dréptă şi nepartinitóre asupra datelor istorice nu permite altă înterpretare, de cât numaĭ a se primi: că acea Ierarhie era a poporuluĭ Român creştin, respândit în Peninsula Balcanică şi în Dacia Traiană.

De aceea, acéstă cestiune pentru noĭ Româniĭ fiind resolvată pentru tot-déuna, ne rěmâne a urmări Ierarhia la Românĭ de la seculul al IX-lea pănă la al XIV-lea. Aicea mărturisim, că avem a ne lupta cu multe greutăţĭ; căcĭ adesea lipsindu-ne faptele positive, ne sprijinim pe deducţiunĭ estrase din puţinele fŏntânĭ ce le cunóştem. Acéstă epocă întunecată a istorieĭ Ierarhieĭ Bisericeĭ nóstre Române, a

[1]) Consultă: Τῶν ἱερῶν Συνόδων νέα δαψιλεστάτη συλλογὴ, ἐν Παρισίοις 1761, doue volume, şi Conciliorum Collectio Harduini 12 volume.

indus pe mulţĭ istoricĭ strĕinĭ în eróre, cariĭ aŭ admis, împreună cu ceĭ rĕŭ voitorĭ neamuluĭ nostru, falşa socotinţă, că noĭ adică am fi creştinaţĭ de odată cu barbariĭ saŭ păgâniĭ din seculul al IX-lea, cariĭ l'aŭ primit pe teritorul ambelor Daciĭ. In acéstă cestiune ne mulţămim bucuroşĭ pentru present a cita, pe lângă alte date istorice, cunoscute nouĕ şi contemporane cu epocele, şi pe istoricul Dimitrie Filippid, care nu-ĭ nicĭ Român, nicĭ Slav, nicĭ Bulgar şi cu atât maĭ puţin Ungur. Iată cum se exprimă el în cestiunea vechimeĭ creştinismuluĭ poporuluĭ Român: Οἱ γότθοι, οἱ τὴν Ῥουμουνίαν καὶ τὰ μέρη Βόλγα καὶ Βαλτικῆς καὶ Βιστούλα ὑποχείρια ποιήσαντες, ἐκ τῆς Σκανδιναβίας ἐξῆλθον, κιμμερίων πάντως ἀπόγονοι ὄντες. Ὠνομάζοντο δὲ οἱ ἐν τῇ Ρουμουνίᾳ δυσμογότθοι, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν πέραν τοῦ Τύρα γότθων, ὀνομαξεμένων ἑωγότθων. Τῶν δὲ ἐν Ρουμουνίᾳ πάλιν ὑποδιαιρουμένων, οἱ μὲν τὸ Ἀρδέλ οἰκοῦντες, Θαϊφάλοι ὠνομάζοντο, οἱ δὲ τὴν Μολδαβίαν, Βικτοφάλοι, οἱ δὲ τὸν Ρουμουνικόν ἀγρόν Θύριγγοι, ὄνομα σωζόμενον ἔτι ἐντῷ Δαϋτζλανδ.... Διαβαινοντων δὲ τῶν γότθων τὸν Ἴστρον καὶ λεηλατούντων τὴν τῶν Κωνσταντινοπολιτῶν γῆν, καὶ αἰχμαλότους ἐπαγομένων εἰς τὴν Ρουμουνίαν, ἦσαν πάντως ἐξ αὐτῶν καὶ χριστιανοὶ, καὶ ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἤδη καὶ ἐν Ρουμουνίᾳ φυτεύεσθαι ἤρξατο; καὶ γότθοι, ὡς ἔοικεν, τοὺς χριστιανοὺς ἀγάμενοι διὰ τὸ φιλάδελφον καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, τὸ τῆς Θρησκείας αὐτῶν ἐνηγκαλίζοντο φρόνημα, ὥσπερ ἔπειτα καὶ ἐν Βουλγαρία ὁρῶμεν, τὰς πρώτας τῆς τοῦ Χριστοῦ πίστεως ἐννοίας, τὰς αἰχμαλώτους τοῖς Βυλγάροις ἐμπνευσάσας. Ἄνδιος, ὡς φασι, μοναχὸς ἐκ Μεσοποταμίας τούς δυσμογότθους ἐπιστρέφειν εἰς τὸν χριστιανισμὸν βουλόμενος, διέβη τὸν Ἴστρον, καὶ ὀπαδούς ηὗρεν, οἱ καὶ γυναικομοναστήριον, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ Ἀρδὲλ ἐκτίσαντο.....

„Goţiĭ supunênd Romània şi părţile Volgeĭ şi Balticeĭ şi Vistuleĭ, aŭ venit din Scandinavia, fiind urmaşĭ de sigur aĭ Cimmerilor. Se numeaŭ în Romănia Goţĭ occidentalĭ, spre deosebire de Goţiĭ de peste Tyra, numiţĭ Goţĭ rĕsăritenĭ. Ceĭ din Rómănia ĭarăşĭ subdivisaţĭ, ceĭ cariĭ locueaŭ Ardealul se numeaŭ Thaifalĭ, ceĭ din Moldova Vic-

toțalĭ, ceĭ din Țara Românească Thyringĭ, carĭ se conservă încă în Germania..... Trecênd Goțiĭ Dunărea și jefuind pămêntul Constantinopolitanilor și aducênd sclavĭ în România, eraŭ în adevĕr între eĭ și Creștinĭ, și Religia Creștină deja și în România a început să se sedească. Și Goțiĭ, cum se pare, ĭubind pe Creștinĭ pentru frațietatea și virtutea lor, aŭ îmbrățoșat cugetarea Religieĭ lor, după cum după aceea vedem și în Bulgaria, că sclaviĭ aŭ inspirat Bulgarilor primele ideĭ a le credințeĭ luĭ Christos. Andiŭ, cum ḑic, un monah din Mesopotamia, voind a converti la creștinism pe Goțiĭ occidentalĭ, a trecut Dunărea și s'a găsit adepțĭ, cariĭ și monastire de femeĭ, cum se pare, aŭ înființat în Ardeal". Aceste le ḑice Filippid față de vechimea creștinismuluĭ la Românĭ, după care apoĭ espune persecuțiile asupra creștinilor din partea Goților în Dacia Traĭană, martirul sf. Nichita în Moldova și în urmă creștinarea lor prin Ulfila, care și el era unul dintre sclaviĭ răpițĭ de Goțĭ din Asia. In istorisirea faptelor se basează pe istoriciĭ Sosomen și Socrat [1]). Apoĭ despre existența și persistența creștinismuluĭ la Romanĭ, cum și a Ierarhieĭ lor, venind cestiunea, pe timpul când Romano-catoliciĭ voĭaŭ să aducă cu sila pe poporul Român la creștinism, de a trata despre ținerea intactă a Ortodoxismuluĭ de către Românĭ, și că ideile rĕspândite de către propaganda papală, că adică Româniĭ sînt creștinațĭ odată cu cele-l-alte popóre venite în urmă în Dacia Traĭană și în Peninsula Balcanică, Filippid se aprinde de acéstă falșitate a unor istoricĭ Ungurĭ și Slavĭ și se pronunță categoric, că Romaniĭ sînt fórte vechĭ Creștinĭ și Ortodoxĭ în tot-déuna. Iată ce ḑice: Τὸ ἔθνος τῶν Ῥουμούνων σύμπαν σχεδὸν τῷ τῶν ἀνατολικῶν δόγματι τῆς ἀρχαίας καὶ καθόλου ἐκκλησίας ἀνέκαθεν πιστὸς προσέκετο, καὶ πρὸ τῆς κοσμολεηλασίας ἔτι τῶν Μογγούλων τοὺς εάυτοῦ εἶχεν ἐπισκὸπους καὶ ἱερεῖς, ὅτε ἐν Μπαρὰτ καὶ Γύλα καὶ Ἀρδὲλ Ῥουμοῦνοι, ὅπου τὸ κράτος εἶχον Μοαγγυόροι, σχεδὸν

[1]) Ἱστορία τῆς Ῥουμουνίας, τὸμος ά, paginele 168—181.

πάντες τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ καθόλου δόγματας ὀπαδοὶ ἐτύγχανον. Και οἱ ἐντὸς Καρπαθίων 'Ρουμοῦνοι, οἱ τὸν 'Ρουμουνικὸν ἀγρὸν, λέγω, καὶ τὴν Μολδοβίαν καὶ Βασσαραβίαν νεμόμενοι τῆς παλαῖας καὶ καθόλου ἐκκλησίας οὐκ ἀπεσχίσθησαν, καὶ οἱ τἀναντία λέγοντες ἀπατῶνται ἢ ψευδονται. Καὶ πιθανότητος πάσης πόρρω τυγχάνουσι.

„Maĭ tot poporul Românilor din început a fost credincĭos dogmeĭ rĕsăritene a vecheĭ Bisericĭ şi universale, şi încă înainte de invasiunea Ungurilor îşĭ aveaŭ preoţiĭ şi Episcopiĭ lor. Româniĭ şi ceĭ din Banat şi ceĭ din *Gĭula* şi Ardeal, unde aveaŭ stĕpânire Unguriĭ, maĭ toţĭ aŭ fost următorĭ dogmeĭ rĕsăritene şi universale. Şi Româniĭ ceĭ din interiorul Carpaţilor, ḑic, Ţara Românească şi Moldova şi Basarabia, fiind de Biserica veche şi universală, nu s'aŭ depărtat, şi ceĭ ce ḑic din contra se înşală saŭ minţesc, şi sînt departe de orĭ-ce probabilitate“ [1]). Acum ce vor maĭ născoci óre adversariĭ românismuluĭ faţă de autoritatea acestuĭ istoric neprevenit şi independent, maĭ ales când el îşĭ dedica scrierea luĭ tocmaĭ Impĕratuluĭ rusesc, Alexandru I. Aicea autorul vorbeşte despre starea Creştinismuluĭ la Româniĭ, cariĭ eraŭ persecutaţĭ politiceşte de Ungurĭ şi Bisantinĭ, ĭar religios de către Papĭ, voind a-ĭ papistaşi cu orĭ-ce preţ, întrebuinţând asupra lor foc şi sabie. Timpurile Asanilor.

Altă dovadă despre persistenţa creştinismuluĭ şi a Ierarhieĭ Ortodoxe la Românĭ găsim şi în Chrisant Notara, Patriarhul Ierusalimuluĭ, care editând în Târgovişte, în greceşte Sintagma saŭ Constituţia Bisericeĭ Ortodoxe. Despre officiile clericilor şi ale demnitarilor Bisericeĭ marĭ, precum şi Catalogul Mitropoliţilor şi Episcopilor de sub cele patru Patriarhate Ortodoxe, venind la cel al Constantinopoluluĭ tratează în special despre Mitropoliile din Principatele Românilor din Dacia luĭ Traĭan şi probează cu istoriciĭ şi geografiĭ vechĭ, că nicĭ Moldova, nicĭ Ţara Românească

[1]) Veḑĭ Δημήτριος Φιλιππίδης, 'Ιστορία τῆς 'Ρουμουνίας, Μέρος ά, τόμος ά. pag. 404, 405 etc.

n'aŭ fost supuse nicĭ odată Ohrideĭ saŭ Iustinianeĭ Prime, ci aŭ fost în relațiĭ tot-déuna cu Patriarhatul din Constantinopol. Venind la Existența Ierarhieĭ Bisericeĭ Române din Peninsula Balcanică, și la cestiunea pe unde locueaŭ Romaniĭ creștinĭ în Dacia aureliană, Chrisant face următórea istorisire geografică, basat pe autoriĭ Bizantinĭ și pe vechiĭ Geografĭ occidentalĭ. El ḑice: „Dacia maĭ întăĭ se divide în douĕ, în veche și nouĕ, ĭar acéstă nouĕ în Mediteraneă și Ripensă, pe când cea veche se numea simplu Dacia“. După ce descrie confiniile Dacieĭ vechĭ tocmaĭ așa cum le cunóștem și noĭ, apoĭ vine la Dacia Aureliană, pe care ĭată unde o constată a fi, și în care locueaŭ Romaniĭ saŭ coloniștiĭ luĭ Traĭan, strămutațĭ de Aurelian. El ḑice: „Aurelian a așeḑat pe uniĭ dintre Romaniĭ retrașĭ între ambele Misiĭ și pe văile Dunăreĭ, ĭar pe alțiĭ în Mesogiŭ (Μεσόγειον κατὰ Λατίνους), adică în douĕ Eparhiĭ. Dacia de pe văile Dunăreĭ s'a numit Ripensă, și ceea-l-altă Mediteraneă saŭ Mesogie“. Se basază Chrisant pe Catalogul Eparhiilor și al orașelor administrate de Imperatoriĭ Constantinopoluluĭ și care se află grecește și latinește la finele Geografieĭ sfințite a luĭ Petru Carol. In acea geografie la numĕrul al VII-lea se pune Dacia Mediteraneă saŭ Mosogie, avêndu-șĭ Consularul eĭ și de Metropolă Sardicia (Sofia), la al XV-lea Dacia Ripensă, avêndușĭ ĭarășĭ Consolarul sĕŭ și'șĭ avea de Metropolă Rațiara și al 4 lea oraș *Castrul Martyr.* Pentru Sardica aduce dovadă pe Theodoret în Istoria sa Eclesiastică, Cartea II-a, capitolul 4: Κωστάντιος προσέταξε εἰς τὴν Σαρδικὴν τοὺς τῆς Δύσεως συνδραμεῖν ἐπισκόπους. Ἰλλυρικὴ δε αὕτη ἡ πόλεις, καὶ τοῦ Δακῶν ἔθνους Μητρόπολις. „Costandie a ordonat să se adune Episcopiĭ occidentuluĭ în Sardica. Acest oraș este Illiric, Metropola poporuluĭ Dacilor“. Iar Castrul Martyr, după Sozomen, Cartea IX-a, Capitulul 5, era oraș în Misia, adică înțĕlege noŭa Dacie de la Dunărea. In fine arată că Iustiniana Prima n'avea jurisdicție în Dacia veche, ci numaĭ până la Dunărea, adică asupra Dardanieĭ, Trivalieĭ, Mi-

sieĭ, Prevalitaneĭ şi Panonieĭ, pe când pe Dacia n'o pomeneşte nicĭ Nuvella Impĕtatuluĭ Iustinian. De aicea trage Chrisant conclusia că: Biserica coloniştilor luĭ Tıaĭan şi Ierarhia eĭ din Dacia Nouĕ, în marginile ce am ḑis maĭ sus, aŭ fost sub jurisdicţia Iustinianeĭ Prime, pe când Dacia veche n'a fost nicĭ odată sub acea jurisdicţie, ci că Ierarhia Bisericească a aceştia, a Dacieĭ Traĭane, a stat tot-déuna în relaţiĭ canonice numaĭ cu Patriarhatul de Constantinopol, conform canonuluĭ XXVIII, din Chalcedon [1]).

De la seculul al IX-lea să încep invasiunele şi strămutările ĭuţĭ ale popórelor barbare, ce aŭ călcat teritorul Dacieĭ Traĭane; pe când în oraşele de pe malul drept al Dunăreĭ găsim încă Episcopĭ şi Mitropoliţĭ ne'ntrerumpt, amintiţĭ în Scriitoriĭ Bisantinĭ, maĭ ales în scrierea: *Histoire de l'Empire de Constantinople sous les empreures françois, par Geoffroy de Ville-Hardouin*, şi Notitiae Graecorum Episcopatum a Leone Sapiente ad Andronicum Palaeologum —Insemnărĭ despre episcopatele Grecilor de la Leon înţĕleptul (883) pănă la Andronic Paleologul (1388). In aceste notiţe orĭ însemnărĭ vedem înşirate multe Episcopate şi Mitropoliate, care cad pe locurile locuite de Românĭ, în timpul acesta plin de nestatornicie, din causa deselor invasiunĭ ale barbarilor. Aşa citim: 'Επαρχὶα Θράκης, ὁ Φιλιπουπόλεως a 29 în ordine—Eparhia Tracieĭ, al Filipupolieĭ; 'Επαρχὶα Αιμιμόντου,—Eparhia Emuluĭ (Balcanilor) a 32, 'Επαρχὶα Μυσίας, ὁ 'Οδύσου 'Αρχιεπίσκοπος—Eparhia Misieĭ, al Varneĭ Arhiepiscop a 35. Apoĭ îndependenţĭ: 'Επαρχία Σκυθιάς ὁ Τόμης, Eparhia Sciţieĭ al Tomeĭ a 37; 'Επαρχία Θράκης ὁ Νικοπολέως, Eparhia Tracieĭ, al Nicopoluluĭ à 50 etc. Apoĭ Episcopate în Balcanĭ: Adrianopolul, Mesimvria, Sozopul, Plutionopol, Zoidum, Marcianopol, Rodostul, Tramariscul, Novele, Zechedepon, Zarcare;

[1]) Consultă: Χρυσάνθου τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου τῶν 'Ιεροσολύμων Συνταγμάτιον, περὶ τῶν ὀφφικίων κληρικῶν καὶ ἀρχοντικῶν etc. etc. ἐν 'Ενετίησι 1778, pag. 87—90.

ĭar între Mitropoliile substrase de sub autoritatea Patriarhuluĭ sînt: Riginu şi Nicopolul.

La finele acesteĭ însemnărĭ citesc: Ἡ παροῦσα ἔκθεσις ἐγεγόνει ἐν ἔτη 6391, ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κύρου Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ Φωτίου Πατριάρχου. „Presenta aşeḑare s'a făcut în anul 6391=883, pe timpul împĕrăţieĭ luĭ Leon Inţĕleptul şi al Patriarhuluĭ Fotie [1]).

Aceste Notiţe asupra episcopatelor sînt nestrămutate şi acelaşĭ între aniĭ 883 până la 1388, sub Andronic Paleologul, când s'aŭ maĭ reformat, cum vom vedea.

Tot în acéstă operă găsim aşezarea Impĕratuluĭ Kir Andronic Paleologul cel bĕtrân, dupĕ cum se obicĭnuiră, pe timpul căruĭa s'aŭ pus în ordine Mitropoliile sub Patriarhatul din Constantinopol, şi între care cetim următórele: Ὁ Ἀλανίας καὶ αὐτὴ 62 οὖσα, 72 γένονεν. Cel al Alanieĭ şi acéstă (Mitropolie) fiind a 62 s'a pus a 72. Insemnez cà Mitropoliile Moldoveĭ şi Valahieĭ cam în jurul acestuĭ numĕr s'aŭ pus maĭ în tóte nomocanónele manuscripte, dupĕ cum am constatat, cercetând maĭ multe ḑecimĭ din ele, care ni s'aŭ conservat în ţĕrile nóstre, între aniĭ 1400—1700.

Ὁ Λιτβῶν, τα Λίτβαδα, ἐνορία ὄντα τῆς μεγάλης Ῥωσίας Μητρόπολις γενόνασι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κυροῦ Ἀνδρονίκου καὶ ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωάννου Γλυκέως. „Cel al Lituanieĭ—Lituanele, fiind provincie a Mareĭ Rusiĭ s'a făcut Mitropolie pe timpul Impĕrăţieĭ luĭ Chir Andronic şi al Patriarhuluĭ Ioan Glichi". In acele părţĭ în seculul al XII-lea şi al XIII-lea existaŭ mulţĭ Românĭ. Ὁ Γοτθίας, καὶ αὕτη ἀρχιεπισκοπὴ οὖσα, Μητρόπολις γένονεν. Cel al Goţieĭ, şi acésta fiind Arhiepiscopie, s'a făcut Mitropolie. Ὁ Δρίστρας καὶ αὕτη 71 οὖσα, κατήχθη εἰς 107. Cel al Dristreĭ şi acésta fiind a 71 s'a pogorît la 107. Iar între oraşele ce ş'aŭ schimbat numele în decursul veacurilor găsim: Σύρμιον ἡ νῦν Οὐγγαρίαν καὶ Στρίωμος, οἱ δὲ Οὔγγοι τὸ παλαιόν ἐλέγοντο Γήπαδες. Sirmiul acum Ungaria şi Strimona, ĭar Unguriĭ din ve-

[1]) Veḑĭ Ville Hardouin, opera citată, partea ultima, pag. 291—312.

chime se diceaŭ Gepidĭ. In special despre țările locuite acum de noĭ cetesc următórele Mitropoliĭ: 27) Ἐγένετο ὕστερον καὶ ἐν τῇ Οὐγγροβλαχία δύο Μητροπολῖται, καὶ ὁ μὲν εἷς εἶχε τὸν τόπον τοῦ Νικομηδείας, καὶ ἔξαρχος λεγέται καὶ πάσης Οὐγγρίας καὶ Πλαγινῶν, ὁ δὲ ἕτερος λεγέται Μητροπολίτης μέρους Οὐγγροβλαχίας καὶ τὸν τοπὸν ἐπέχων τοῦ Ἀμασέιας. „S'a făcut în urmă și în Ungrovlahia doĭ Mitropolițĭ, și unul ține locul celuĭ al Nicomidieĭ, se dice și Exarh și a tótă Ungaria și al Plaĭurilor; ĭar cel-l-alt se numește Mitropolit al părțiĭ Ungrovlahieĭ și ținênd locul celuĭ al Amasieĭ. 28) Ἐγένετο ἐ' ἡμῶν καὶ Μιτροπολὶτης Βιδύνης. S'a făcut pe timpul nostru și Mitropolit Vidinuluĭ. 29) Καὶ ἐν τῇ Μαυροβλαχίᾳ ἕτερος. Și în Mavrovlahia (Moldova) altul. 30) Καὶ ἐν τῇ Γαλίτζῃ, ἥτης ἦν μέρος τῆς μικρᾶς Ῥοσίας. Și în Galiția care este o parte a Rosieĭ micĭ". Aci trebue se notăm, că aceste scaune existente la 1288, aŭ fost înainte și înălțate pe timpul luĭ Andronic Paleologul din Arhiepiscopiĭ la rangul de Mitropoliĭ, din cause civile și bisericeștĭ; căcĭ se stabilise acum în aceste locurĭ popórele vechĭ, bântuite atât timp de năvălirile barbarilor. Ĭar acéstă înalțare s'a făcut, comform canonuluĭ apostolic 34. Dovadă la ceea ce afirmăm avem însușĭ textul așezereĭ Scaunelor Mitropolitane din timpul luĭ Andronic Paleologul, care ne spune hotărîtor acestea:

„Sînt și alțĭ Mitropolițĭ, afară de aceĭ ce-ĭ scrie vechea așezare; cariĭ dintre Arhiepiscopĭ și Episcopĭ s'aŭ onorat (rădicat) în diferite timpurĭ. Și dintre Arhiepiscopĭ s'aŭ făcut aceștia". Numĕrul Arhiepiscopilor celor înălțațĭ la gradul de Mitropolițĭ până la finele seculuiuĭ al XIII-lea este de 30, dupĕ cum ne arată așezarea și între care sînt și Mitropoliile Românilor [1]).

Dacă noĭ comparăm acum aceste însemnărĭ positive,

---

[1]) Vedĭ Geoff. de Ville Hardouin, pag. 344—350, la finele volumuluĭ. Sa se consulte și Indreptarea Legeĭ, imprimată la Târgoviște în 1652, pag. 400—403.

câte ni s'aŭ conservat îna șezările Scaunelor Metropolitane de sub circumscripțiunea Patriarhală a Constantinopoluluĭ cu catalógele Mitropoliților din țĕrile nóstre, cuprinse în Istoria Bisericeascá de Geanoglu Lesviodax, 1845, în Istoria Bisericeascá a Românilor de reposatul Preasf. Arhiereŭ Filaret Scriban, 1871, în Istoria Metropolieĭ Moldoveĭ și Suceveĭ, publicată de mine la 1888, declar că nu sînt complecte aceste catalóge, pentru că înainte cu mult de datele cu care încep aceste catalóge ale Mitropoliților din Principatele Românilor, aŭ maĭ existat și alțĭ Mitropolițĭ anteriorĭ, încă pe la mijlocul veaculuĭ al XII lea, pentru că, între ceĭ ce-ĭ aflăm prin veacul al XIV-lea, nu găsim nicĭ o urmă că atuncĭ s'ar fi înființat aceste Mitropoliĭ. Consultând și Documentele publicate de Academia Română, colecția Eudoxiŭ Hurmuzachi, volumul I și partea a II-a a volomuluĭ I, iată ce găsim despre existența creștinismuluĭ și a ĭerarhieĭ eĭ în munțiĭ Carpațĭ, de o parte și de alta:

La 1202 se vede un Mitropolit Vasilie, al Românilor din Peninsula Balcanică, pe timpul luĭ Iónițiŭ. Docum. Nr. 4, p. 5. La 1204 acel Vasilie este confirmat de Papa Ioanițiŭ al III lea în demnitatea de Patriarh al Vlahieĭ și Bulgarieĭ. No. 15, pag. 17. Tot atuncĭ 'ĭ trimite veșminte arhiereștĭ prin Cardinalul Leon și-l învită a primi misterul sf. ungerĭ după datina Romano-catolică. La 1204, Mitropoliții și Episcopiĭ din Imperiul Romano-Bulgar Atanasie, Mitropolitul de Belesbud, Sava Mitropolitul de Preslav, Episcopiĭ Marin din Scopia, Avram din Prisdiam, Ciric din Nișŭ, Clemente din Vidin cer de la Papa să le trimită și lor paliŭ. No. 20, pag. 29. La 1204, Inocentiŭ III, scrie Mitropoliților de Belesbud și Preslav, că a conferit Mitropolituluĭ de Târnova rangul de Primat peste tóte țĕrile pe care le stĕpânește Ioanițiu. No. 22, pag. 31. Tot în acest an Papa autoriseazá pe episcopul de Orade și visitéză monastirile greceștĭ din Ungaria, care sînt românești și se vadă de se póte forma o eparhie supusă șie. No. 30, pag. 39. La

1217, Papa Honorie al III-lea autoriseazā pe episcopul Cumanilor se rĕscumpere dijmele şi moşiile date în folosinţa locuitorilor de acolo (Cumania este şi partea de sus a Moldovei în acéstă epocă). No. 45, pag. 60. La 1234, Bela, principele de corónă al Ungariei jură, pe timpul luĭ Grigorie IX, că'şĭ va da silinţa a extermina din ţĕrile sale pe ereticĭ şi creştinii neadevĕraţĭ şi-ĭ va aduce la supunerea Romeĭ, aceştia eraŭ Ortodoxiĭ cu Episcopiĭ lor; în Document se ḑice:—cariĭ se numesc Românĭ. No. 100, pag. 128. La 1237, Papa Grigorie al IX-lea autoriseazā pe *călugăriĭ predicatorĭ* din ţara *Severinuluĭ* se ierte pe ceĭ maĭ puţin gravĭ culpabilĭ de excomunicare, spre a-ĭ putea maĭ uşor converti la credinţa Romano-catolică. Nr. 115, pag. 153. Tot atuncĭ Papa scrie şi cātră locuitoriĭ ţĕreĭ Severinuluĭ ca să primească bine pe călugărĭ şi să asculte de învĕţătura lor. No. 117, pag. 154. Este însemnat documentul prin care se declară, că în ţara Severinuluĭ nu sînt mulţĭ episcopĭ (ortodoxĭ), dar puţinĭ eraŭpe la 1237, şi de aceea Papa dă voe călugărilor predicatorĭ să bine-cuvinteze veşmintele preoţeştĭ şi cimitirile Ortodoxilor, de bună seamă. No. 116, pag. 153. Pe la 1245, se vede amintit un Grigorie ca episcop catolic la Severin. No. 181, pag. 240. La 1251, Papa Inocentie al IV-lea, confirmă actul de donaţiune al Regeluĭ Bela al IV-lea prin care dărueşte cavalerilor Ioaniţĭ tótă ţara Severinuluĭ până în apa Oltuluĭ, afară de ţara Voevoduluĭ Linoĭ; ïar dincolo de Olt, tótă Cumania, afară de ţara Voevoduluĭ Stanislav, care are să rĕmână în posesiunea Românilor, şi la cariĭ existaŭ de sigur Episcopĭ şi Mitropoliţĭ, fiind-că eraŭ vechĭ creştinĭ. No. 193, pag. 248. Intre aniĭ 1279 până la 1283 se începe o expediţie exterminătóre contra Ortodoxilor de cătră Romano-catolicĭ şi în care timp sînt calificaţĭ prin documente Româniĭ şi Cumaniĭ de *ereticĭ* şi schismaticĭ, pentru că nu voesc să îmbrăţişeze confesiunea Romano-catolică; ïar la 1283 se aminteşte de un Toma, Episcop catolic al Cumanilor. No. 358, pag. 445. La 1290 ïarăşĭ întâlnim, sub Papa Nicolaĭ al

IV-lea o cruciadă papală contra Cumanilor, calificaţĭ de ereticĭ şi schismaticĭ, şi pe cariĭ Româniĭ îĭ convertise la Ortodoxism. No. 401, pag. 497. Intre 1301 şi 1302, Papa Bonifaciŭ al VIII-le se plênge Regeluĭ Bohemieĭ ca Cumaniĭ, Tatariĭ şi Schismaticiĭ devastează Ungaria; ĭar la 1304, Papa Benedict al III-lea, învită pe călugăriĭ predicatorĭ din Ungaria se trimită câţĭ-va fraţĭ în Albania şi Cumania, *în care se află nişte episcopĭ de legea grecéscă*, şi să propage acolo credinţa catolică. No. 448, pag. 563. La 1327, Papa Ioan al XXII concede călugărilor predicatorĭ din Ungaria ca să trimită fraţĭ, cariĭ să facă cercetărĭ contra ereticilor—ceteşte Ortodoxilor—de la frontierile Ungarieĭ şi să caute a-ĭ converti la Biserica Romeĭ, acest lucru se petrece şi pe la 1332 şi în care document Ortodoxiĭ sînt numiţĭ Schismaticĭ şi necredincioşĭ. No. 413, pag. 618 şi 620. Tot în acest an, sub acestaşĭ Papă, minoritul Vitu este numit ca episcop Romano-catolic al Milcovieĭ, şi să spune că acéstă episcopie există maĭ de demult, dar a fost ruinată de invasiunele Tatarilor şi acum se restabileşte. De aicea urmează că în Ierarhia Bisericeĭ Românilor Ortodoxĭ Romano-catoliciĭ, prin calugăriĭ lor predicatorĭ şi prin propagande şi ingerinţĭ politice înfiinţase deja la începutul seculuĭ al XIV-lea două episcopate Romano catolice, la Severin şi la Milcovia. Ca să numaĭ fie loc de îndoeală asupra presiuneĭ şi constrângereĭ morale şi materiale ce a suferit poporul Român de la papistaşĭ în seculiĭ al XI, XII şi XIII, ba şi al XIV, rog pe cetitorĭ să nu uite, că Papa Ioan al XXII lea dă indulgenţe de ertarea pĕcatelpr catolicilor ce vor muri în rĕsboiŭ cu *Schizmaticiĭ* şi Tatariĭ! Schizmaticĭ eram noĭ Româniĭ! Maĭ categoric încă se pronunţa Documentul No. 523, de la pagina 656, prin care Papa Benedict al XII-lea, ĭartă ĭaraşĭ pĕcatele tuturor celor ce vom muri în rĕsboĭ contra *Schizmaticilor* şi necredincĭoşilor (adică, cariĭ nu cred dupĕ calupul confesiuneĭ papale), vecinĭ cu Regatul Ungarieĭ! Cine putea fi aceştia de nu Româniĭ şi numaĭ eĭ? Că în Transilvania Românĭ

Ortodoxĭ eraŭ fórte mulţĭ, şi numaĭ Ortodoxĭ, ne probează Documentul No. 545 în care se vede, că în Diecesa Calocieĭ, Romano catolică, exista pe la 1344 o mănăstire grecească a Sf. Dimitrie, ce era sub jurisdicţia Patriarhatuluĭ de Constantinopol, şi de atuncĭ a pus mâna pe ea Romano-catoliciĭ. De asemenea se constată şi din Documentul No. 45, pagina 62, în care să spune hotărît, că Teodor Coriatovicĭ, Ducele Muncaciuluĭ, care era Ortodox, zideşte o monastire *de ritul* grecesc (ortodox) lângă Muncaciu, în Maramurăşĭ şi-ĭ dă şi două moşiĭ. Dacă Ducele era ortodox, de bună sémă că toţĭ locuitoriĭ aceluĭ ducat eraŭ de aceîaşĭ confesiune, după vechea datină predominantă în evul mediŭ—în a cuĭ ţară trăeştĭ, de legea aceluĭa eştĭ [1]). Maĭ mult încă, la 1352, Papa Climent al VI-lea îĭ recunóşte Regeluĭ Ungarieĭ ca proprietăţĭ ale sale provinciile, oraşele şi castrele ce le va lua cu război din mânile Schizmaticilor şi necredincĭoşilor! No. 18, pag. 24. Pe la 1370, Papa Urban al V-lea, scrie episcopilor din Bohemia şi Polonia, că dacă, după cum a auḑit, Laţco, Voevodul Moldoveĭ, doreşte să se convertească la confesiunea catolică, şi vor constata că aşa este, să înfiinţeze la Siret un episcopat latin. La acest episcopat a şi fost consacrat, ca episcop minoritul Andreĭ din Cracovia, pentru Siret. No. 131, pag. 168. Tot pe acest timp maĭ era şi un alt episcop latin în Moldova—al Milcovuluĭ—şi care avea de episcop pe un Nicolae de Buda. Oare cine maĭ póte astă-ḑĭ admite, că numaĭ pentru mântuirea sufletelor acestor popóre se nevoĭaŭ atâta Papiĭ ca se convertéscă pe Ortodoxĭ la papistăşie? Oare Christos a murit numaĭ pentru Romano-catolicĭ şi nu şi pentru Ortodoxĭ? Alte interese vênaŭ Papiĭ, Regiĭ şi Impĕraţiĭ catolicĭ, ĭar nicĭ de cum nu le trecea prin minte mântuirea sufletelor Schizmaticilor! Să ne fi lăsat în pace, Noĭ, Româniĭ, am fi ajuns astă-ḑĭ departe cu cultura şi civilisaţiunea! Cred că aceste

[1]) Veḑĭ colecţia Academieĭ Române, Documentele Hurmuzachi, volumul I, partea a II-a.

date extrase din volumul I a publicațiilor Academieĭ nóstre, Colecțiunea „*Eudoxiŭ Hurmuzachi*", dovedesc îndeajuns starea nestatornică a Bisericeĭ nóstre Ortodoxă și causele ce provocaŭ aceste zdruncinărĭ în credința și naționalitatea nóstră ; de aceea, dacă ne lipsesc nume regulate cronologice ale Episcopilor noștri Românĭ Ortodoxĭ, acésta provine din persecuțiile ce a suferit Ortodoxismul în acele timpurĭ. Noĭ am probat deajuns, că creștiniĭ Ortodoxĭ eraŭ în aceste țĕrĭ, în aceștĭ seculĭ, peste tot teritoriul Românieĭ, și aceștia nu eraŭ și nu puteaŭ să fie de cât Româniĭ, vechiĭ stĕpânĭ aĭ Dacieĭ Traĭane. Dacă dar existaŭ creștinĭ Ortodoxĭ și aceștia eraŭ strămoșiĭ nostri, trebuea, ca o condiție sine qua non, să existe și Ierarhie regulată Ortodoxă, pentru ca să îndeplinească acestor creștinĭ Românĭ cerințele lor religióse în curgerea atător seculĭ. Câte-va numirĭ de episcopĭ ce ni s'aŭ conservat confirmă pe deplin presupunerea nóstră și râdică cestiunea existențeĭ Ierarhieĭ Bisericeĭ Române din starea eĭ de ipotesă, la acea de certitudine istorică.

Iată și dovedile ni le procură publicația luĭ Fr. Miklosich și Ios. Müller: Acta Patriarhatus Constantinopolitani, douĕ volume, și Acta et Diplomata Monasteriorum et Ecclesiarum Orientis, un volum. Iată ce găsesc în aceste volume respectiv de vechimea Mitropoliților Românĭ și despre cariĭ nu ne amintesc nicĭ catalógele nóstre cunoscute, nicĭ cronicariĭ noștri. La 1317, se ivește o cértă între Mitropolitul Goțieĭ, pentru că acesta atrăsese la creștinism o parte dintre tatariĭ ce năvălise în Episcopatul seŭ și apoĭ a trimis exarhĭ în locurile lor ca se institue stavropigiĭ, ĭar Mitropolitul Sugdeeĭ se opune, atuncĭ se recurge la Sinodul Patriarhal pentru a deslega cestiunea. Se pune însă condiție: παρεῖναι ὀεφίλοντος τῇ τοιάτῃ ἐξετάσει καὶ τοῦ ἱερωτάτου Ἀρχιερέως τῆς Γοτθίας—este obligator să fie present la astfel de cercetare și Preasf. Arhiereŭ al Goțieĭ".

Instrucția pricineĭ acesteĭ ne'nțelegerĭ s'a dispus a se face de Arhiereiĭ Alanieĭ, Vitzineĭ, Zichias și Matrahelor='Ανατιθέαμεν δὲ τὰ περὶ τούτου τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι καὶ ὑπερτύ-

μοις, τῷ 'Αλανίας etc. etc. Tot din acest an găsim un respuns dat de Sinodul Patriarhal Metropolitului Attaliei asupra rělelor moravurĭ introduse în diecesa luĭ, şi între Arhiereiĭ ce aŭ luat parte la Sinod în Constantinopol cetim şi pe al Alanieĭ (τοῦ 'Αλανίας). Asemenea la Sinodul Constantinopolitan din 1327 ia parte şi Arhiereul Lituanieĭ (Λιτβῶν), precum şi la cel ţinut la 1329, în care Episcopia Nicopoluluĭ se supune juridicţieĭ celuĭ din Sere, ca Mitropolit. Pe la 1337, cu ocasia caterisireĭ Metropolituluĭ de la Filipe, se vede că a luat parte la hotărârea Sinoduluĭ şi Episcopul Galiţieĭ (τοῦ Γαλίτζης). La 1343 să iveşte o ne'nţĕlegere între Metropolitul Alanieĭ şi Episcopia Sotiropolieĭ, pentru că şi Sotiropolul să ridicase la Metropoliat; ceea ce nu fusese până acum şi era sub jurisdicţia Metropolituluĭ Alanelor. Patriarhatul însă hotărâte ca Metropolitul Alanieĭ să se intituleze şi al Sotiropoluluĭ, după cum şi cel al Moldoveĭ înscris a păstrat până acum şi numirea de al Suceveĭ. Fiind că în hotărârea dată se vorbeşte ceva şi despre sediul şi situaţia circumscripţieĭ Metropolieĭ Alanilor, să ni se permită a estrage din acea hotărâre câte va fapte: 1) Documentul ḑice că din tótă vechimea Sotiropolul a fost un corp cu Metropolia Alaneĭ. 2) Cât despre Metropolia Alanieĭ se exprimă aşa:... Καὶ ἐγένετο ἓν σῶμα μετα τῆς ἁγνωτάτης Μητροπόλεως 'Αλανίας δι'αἰτίας, ἅς διαλαμβάνουσι τὰ δηλωθέντα δικαιώματα, ὥστε εἶναι ταύτην εἰς καθέδραν ἐς ἀεῖ τοῦ κατὰ καιρούς ἀρχιερέως τῶν 'Αλανῶν, ἐπειδὴ οὐδὲ ἔχει τινὰ ἰδιάν ἀρχιερατικὴν καθέδραν ἢ τοιαύτη Μητρόπολις, ἅτε δὴ τοῦ ἔθνους ὄντος νομαδικοῦ καὶ διετηρήθη καὶ διέμεινεν ἡ πρᾶξις ἔκτοτε καὶ εἰς δεῦρο ἀπαραποίητος.... „Şi a fost un corp cu preasfinţita Metropolie a Alanieĭ pentru cause, pe care le cuprind drepturile vădite, că acésta să fie o catedră pentru tot-déuna a arhiereuluĭ după timpurĭ al Alanilor, fiind-că nicĭ are vre-o catedră arhierească proprie o ast-fel de Metropolie, pentru că şi poporul era nomad şi s'a păstrat şi a rĕmas praxa de atuncĭ şi până acum ne prefăcută..." Să ştie positiv, că România şi în special Moldova s'a numit Alania, ĭar acest pasagiŭ

confirmă nestabilitatea poporuluĭ Român creștin din seculul al VII-lea până în al XII-lea, din causa invasiunelor barbare. 3) Tot din acest loc maĭ învățăm, că Episcopiĭ pentru Româniĭ creștinĭ eraŭ mulțĭ fără reșidințĭ stabile, veneaŭ între credincioșiĭ lor conaționalĭ, petreceaŭ un timp și se duceaŭ ĭarășĭ în Constantinopol, luaŭ parte la Sinodul Patriarhal, numit ἐνδημος și de acolo ĭarășĭ revineaŭ între confrațiĭ lor. Acéstă socotință rog pe cetitorĭ să nu le pară stranie, pentru că am fost mult timp noĭ Româniĭ supușĭ la multe încercărĭ, ba și subjugațĭ uniĭ temporal, până ne-am reocupat pămêntul nostru strămoșesc. Goțiĭ, Avariĭ, Huniĭ, Bulgariĭ, Slaviĭ și Alaniĭ, ĭar la urmă Cumaniĭ, toțĭ ne-aŭ strâmtorat, ne-aŭ neliniștit, ne-aŭ alungat cu forța din căminile nóstre, și de abea în seculul al XIII și al XIV-lea am putut să ne așezăm desĕvêrșit la vetrele străbune. Am cutreerat seculĭ tótă Peninsula Balcanică, am populat insulele Măreĭ Mediterane, litoratul Asieĭ, am fugit prin Epir și Tesalia, ne-am retras prin Friul, prin Istria, și pe aĭurea. Urmele neamuluĭ nostru, persistênd în naționalitate, le-am lăsat prin tóte locurile, în special în Macedonia. Cum voițĭ, că noĭ bântuițĭ de atâțea barbarĭ să maĭ putem avea stabile Episcopate și Metropoliate? Cu tóte acestea, exisĭând poporul Român s'a păstrat pentru el și o Metropolie nominală [1]). Dar să continuăm șirul datelor istorice, care singure ne daŭ adevĕrul pe față. La 1347, tótă Rusia este supusă Metropolituluĭ de Chiev; în acest act se citește și data positivă când Episcopia de Galiția este supusă Metropolituluĭ de Chiev. Prin urmare, până la acéstă epocă Episcopia Galițieĭ era sub o altă jurisdicție, adică sub cea a Metropolieĭ Alanieĭ, orĭ trebue să presupunem că era independentă, ceea ce nu se póte admite. Iată pasagiul: Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μέλλει εὑρίσκεσθαι καὶ ἡ Γαλλίτζα ἐπισκοπὴ τῆς

[1]) Consultă ĭubite cetitor „Istoria Bisericească a Românilor“ de repos. Arhiereu Filaret Scriban, de la pag. 24 pana la 62 și veĭ gasi acolo descrise cu dovedĭ tóte peripețiile indurate de poporul Român creștin, și te veĭ minuna mult!

τοιάυτης ἐγιωτάτης Μητροπόλεως Κυγέβου... „Că de acum va fi şi Galiţia Episcopie uneĭ ast-fel de Mitropolii a Chievuluĭ..." Sinodul dă în fine o hotărâre prin care Episcopia Galiţieĭ este supusă Metropolieĭ de Chiev. Pe la 1352 se vorbeşte despre un Episcop al Ortodoxilor din Lituania. După acestea, la 1354, Metropolitul Alanieĭ voeşte să'şĭ subjuge şi Metropolia Caucazuluĭ, dar nu reuşeşte şi pentru unele pricinĭ este caterisit; tot în acéstă decisiune se vorbeşte şi de alt Episcop al Lituanieĭ. La 1359 întâlnim pentru întâĭa dată un Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, sub Domnul Alexandru, cu numele de Iacint. Actul ne spune, că în urma cerereĭ repeţite a Domnitoruluĭ a tótă Ungro-Vlahia, Sinodul transferă pe Mitropolitul Vitzineĭ în Ungro-Vlahia şi Domnitorul admite, după cum cere Patriarhul, că Mitropoliţiĭ Ungro-Vlahieĭ, împreună cu Biserica ţěreĭ, să fie supusă Patriarhatuluĭ de Constantinopol. Decisiunea Sinodală dice: ..... ὡς ἄν ᾖ τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς οὗτος καὶ ἡ πᾶσα αὐτοῦ ἐπικράτεια καὶ ἀρχὴ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνάκρισιν καὶ διεξαγωγὴν τῆς καθ'ἡμᾶς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ δέξηται ἀρχιερέα, χειροτονίαν ὄντα τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱεράν σύνοδον τελοῦντα καὶ ἔχῃ τοῦτον ὡς γνήσιον ποιμένα πάσης Οὐγγροβλαχίας..... adică: „ca să fie de acum şi înainte acesta şi tótă stěpânirea şi puterea luĭ sub judecata bisericească şi diriguirea preasfinteĭ nóstre Marĭ Bisericĭ a luĭ Dumnedeŭ şi să primească arhiereŭ, care să fie hirotonit de smerenia nóstră şi să fie sub divinul şi sfântul Sinod şi să-l aĭbă ca pe un păstor adevěrat a tótă Ungro-Vlahia" .. Acest pasagiŭ nu ne spune hotărât că Iacint a fost întâĭul Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, ci numaĭ că sub Alexandru Vodă, la 1359, s'a făcut aranjamentul, că Mitropolitul Ungro-Vlahieĭ să'şĭ priméscă de acum înainte hirotonia de la Patriarhatul de Costantinopol, comform canonuluĭ 28 din Halcedon, şi să fie judecat şi condus în afacerile religióse de Sinodul patriarhal. Maĭ clar, să fie sub imediata supunere a Patriarhuluĭ, cum staŭ până astă-dĭ Mitropoliţiĭ din Turcia, se înţělege că

participa și la Sinodul ἔνδημος din Constantinopol, de câte orĭ ocasional era acolo. Noĭ știm că până la Alexandru Vodă Basarab aŭ maĭ fost șase Domnitorĭ, tot din familia Basarabeștilor, și că aceĭ Domnitorĭ s'aŭ avut Mitropoliţiĭ lor, dar nu hirotonisiţĭ de Patriarhul din Constantinopol; și dar nicĭ Biserica Valahieĭ nu era supusă Patriarhatuluĭ, după cum urmează a fi de acum înainte. Ca să presupunem că ar fi fost fără de Ierarhie Biserica nóstră, timp de un secul și maĭ bine, 1240—1359, este peste putinţă a să admite. Din monumente și Cronicarĭ știm positiv, că Domnitoriĭ vechĭ aŭ ḑidit din temelie Biserici multe, cine le-aŭ sfinţit? Cine aŭ hirotonit preoţiĭ trebuitorĭ? Urmează dar că Domnitoriĭ vechĭ, până la Alexandru Basarab Voevod, îșĭ aveaŭ Ierarhia luată orĭ hirotonită din altă parte, fórte probabil, că Mitropoliţiĭ anteriorĭ și Episcopiĭ să fi fost hirotoniţĭ de acel Mitropolit al Alanieĭ, care n'avea reședinţă stabilă, dar care exista de fapt și lua parte la desbaterile Sinoduluĭ din Constantinopol, unde ședea maĭ mult; saŭ că Mitropoliţiĭ și Episcopiĭ anteriorĭ eraŭ hirotoniţĭ de Mitropolitul Galiţieĭ pentru Moldova, ĭar ceĭ din Valahia de vre-un Mitropolit din orașele de pe malul drep al Dunăreĭ, de nu de cel al Ohrideĭ. In lipsă de documente aceste ipoteze pot fi cele maĭ apropiate de realitatea faptelor. Să sperăm că timpul ne va descoperi încă date, care vor lumina și acéstă parte a istorieĭ nóstre politice și bisericeștĭ, atât de'ntunecată încă. Eŭ opinez, că înainte încă și de Iacint noĭ am maĭ avut Ierarhĭ și maĭ vechĭ. Trecem înainte cu constatarea faptelor și datelor în acéstă cestiune. In *Acta patriarchatus Constantinopolitani* la paginele 386, 387 și 388 există în întregimea eĭ epistola Sinodală din Constantinopol și în care se descrie amărunt raportul politic al Bisericeĭ Ungro-Vlahieĭ faţă de Patriarhie, pe care cu altă ocasiune o voiŭ traduce-o și publica în tótă întregimea eĭ, neuĭtându-mĕ la ceĭ ce mĕ hulesc că public asemenea lucrurĭ, îndemnându-mĕ a scrie articule de gazetărie,—a face politică, le mulţămesc de sfat,

eŭ voiŭ face şi voiŭ lucra cum cred că-ĭ bine şi folositor pentru Biserică, D-lor sînt liberĭ a scrie ce le place, ĭar eŭ nu mĕ voiŭ osteni a le respunde. Regret atât, că póte, tinerĭ fiind, ar putea lucra şi eĭ ceva maĭ de folos de cât până acum, şi'şĭ pierd timpul în nimicurĭ. Dar să revin. La anul 1370 Daniil Critopul, grec de neam, se alege Metropolit al părţeĭ preasfinteĭ Metropoliĭ a Ungro-Vlahieĭ—μητροπολίτην μέρους τῆς ἁγιωτατης Μητροπόλεως Ουγγροβλαχίας.... şi se îngrija ca să nu fie rĕŭ privit de Domnitor şi de Mitropolitul Ţĕreĭ Valahieĭ, pentru aceea el promite a nu se purta rĕŭ nicĭ odată contra Metropolituluĭ, nicĭ a Domnitoruluĭ Ungro-Vlahieĭ. Respunde Metropolitul Iacint, dupĕ ce se disculpă că a fost şi este greŭ bolnav şi că de aceea n'a venit în Constantinopol de a participa la Sinod: „că cu voĭa şi sfatul Domnitoruluĭ şi cu permisiunea luĭ să'l hirotoniséscă arhiereŭ a tótă Ungro-Vlahia...." ὡς ἵνα πληρώσῃ τοῦτον καὶ χαρίσηται καὶ εὐλογήσῃ εἰς ἀρχιέρεα πάσης Οὐγγροβλαχίας, βουλὴ δὲ καὶ θέλησις καὶ συγχώρησις παρ' ἐμοῦ. Aicea dar avem faptul cunoscut, că eraŭ încă doĭ Metropoliţĭ în Valahia, unul pentru Muntenia şi altul pentru Oltenia. La 1380, găsim între ceĭ ce aŭ luat parte la Sinodul patriarhal, într'o resvrătire a unuĭ Nifon, că subscriŭ doĭ Metropoliţĭ aĭ Ungro-Vlahieĭ de odată—al UngroVlahieĭ chir Hariton şi al Ungro-Vlahieĭ chir Antim—τοῦ Οὐγγροβλαχίας κὺρ Χαρίτιονος καὶ τοῦ Οὐγγροβλαχίας κὺρ Ἀνθίμου, fără nicĭ o deosebire. Ce s'a făcut însă cu al III Daniil Critopul, murise óre? Să notăm că Lesviodax are numaĭ unul pe la 1362, pe Antim I, în Catalogul sĕŭ. Antim este iscălit în sentinţă—ταπεινὸς Οὐγγροβλαχίας Ἄνθιμος. Cu ocasia înălţăreĭ la Metropolia de Adrianopol a unuĭ Mateiŭ ĭaŭ parte în Sinod ĭarăşĭ ceĭ doĭ Metropoliţĭ aĭ Ungro-Vlahieĭ, ĭar la 1381, la o pacificare a Imperatorilor Ioan şi Andronic Paleologiĭ, prin Sinod, ĭa parte numaĭ Antim, precum şi la excomunicarea Metropolituluĭ Periteorieĭ din acelaşĭ an, tot numaĭ Antim, care pórtă şi titlul de al Nicomidieĭ—καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τοῦ Νικομηδείας. La 1382,

cu ocasia restituireĭ Ellituluĭ şi a altor locurĭ Metropolituluĭ de Herson să vede că a participat la Sinod şi cel al Ungro-Vlahieĭ, căruĭa i se înscrie şi titulatura, ţinênd locul celuĭ al Nicomideĭ, cât şi cel al Goţieĭ. La 1383, la condemnarea unor clericĭ ĭa parte Antim al Ungro-Vlahieĭ şi ţiitor de loc celuĭ al Nicomidieĭ, precum şi cel al Goţieĭ, de asemenea şi la condemnarea protopopuluĭ Constantin Cabaşila, dar numaĭ al Ungro-Vlahieĭ.

In actul supunereĭ Chinsamuluĭ Hersonezuluĭ şi sepărăreĭ Bisericeĭ Goţieĭ ĭa parte ĭarăşĭ Metropolitul Ungro-Vlahieĭ la 1386, de asemenea la sentinţa dată asupra preotuluĭ Gheorghe din Eremiĭ ĭa parte şi cel al Ungro-Vlahieĭ, cum şi la 1389 într'un proces de desfacerea a uneĭ căsătoriĭ. La excomunicarea Mitropolituluĭ Rusieĭ Pimen ĭa parte ĭarăşĭ Metropolitul Ungro-Vlahieĭ Antim. Acusat fiind Metropolitul Atenelor că s'ar fi unit cu latiniĭ, acela se justifică în Sinodul patriarhal, la care participă pentru întâĭa dată, la 1393, şi Mitropolitul Mavro-Vlahieĭ (Moldoveĭ) Μαυροβλαχίας şi care subscrie şi în sentinţă aşa: ὁ ταμεινὸς μητροπολίτης Μαυροβλαχίας Ἱερεμίας. Smeritul Mitropolit al Mavro-Vlahieĭ Ieremia, şi care nume de Ieremia lipseşte din tóte catalógele metropoliţilor Moldoveĭ, cunoscute până acum. Eŭ adaug, că acest Metropolit nu póte fi cel întâiŭ, pentru că nimic nu se ḑice despre el ceva de felul acesta; el este dar o continuare a şiruluĭ Mitropoliţilor Mavro-Vlahieĭ orĭ a Moldoveĭ. La 1394 ĭarăşĭ întâlnim pe al Mavro-Vlahieĭ luând parte la Sinodul din Constantinopol, în cestiunea excomunicăreĭ Episcopuluĭ şi poporuluĭ Novogradiuluĭ de către Metropolitul Chievuluĭ şi se confirmă acéstă excomunicare de către Patriarh, şi tot în acest an participă la o şedinţă a Sinoduluĭ de acolo în o ceartă ivită între Metropolitul Halcedonuluĭ şi Monastirea Acapniotă; tot asemenea participă şi la o altă hotărâre. Acésta însémnă că era permanent pe atuncĭ în Constantinopol acel Metropolit al Mavro-Vlahieĭ saŭ Moldoveĭ, pentru că-l găsim şi pe la Septemvrie acelaşĭ an, 1394, tot în Constantinopol,

unde de sigur a şi iernat. La 1394, luna August, Patriarhul concede Mitropolituluĭ Mavro-Vlahieĭ ca se exercite la Târnova tóte drepturile ierarhice; Acesta-ĭ un Metropolit grec, alungat din Moldova şi care s'a aşezat în Târnova, după cum ştim.

Un alt Metropolit al Mavro-Vlahieĭ, Isachie, în luna luĭ Maĭ 1395, cedează două mănăstióre a Născătóreĭ şi a Sf. Dimitrie Patriarhuluĭ, pentru că el se retrăsese, ĭar Patriarhul în acéstă ceartă cu Moldoveniĭ, cari nu voĭaŭ a primi greci în Ierarhia lor, provócă o scisiune; acela nu recunóşte pe nimenĭ de Metropolit, ci numeşte pe Protopopul Petru administrator provisor al Metropolieĭ Mavro-Vlahieĭ, până ce lucrurile vor lua vindecare, şi declară, că adevĕratul Metropolit recunoscut de Patriarh este acum la Târnova— ὁ γνήσιος μητροπολίτης Μαυροβλαχίας ἀπέλθῃ ἐκεῖσε (νῦν γὰρ περὶ τὸν Τρίναβον ἀποδημεῖ),—adevĕratul Metropolit al Mavro-Vlahieĭ s'a dus de acolo (acum stă pe la Târnova)". Tot în acest an, în luna Septemvrie Patriarhul trimite în Moldova pe Mitropolitul Mitilineĭ ca să cerceteze cestiunea episcopilor afurisiţĭ de acolo. Resultatul a fost că s'a aplanat ne'nţĕlegerea prin recunóşterea de Metropolit al Μολδοβλαχίας în persóna luĭ Iosef, care este cel întâĭ Metropolit în Moldova, după catalógele cunoscute.

In cartea de permisiune dată de către Patriarhul Constantinopoluluĭ Arhiepiscopuluĭ de Bitleem, care se duce pentru a doŭa óră în Rusia, pentru că cel trimis întâĭ nu isprăvise nimic, în ea se dice aşa: „Fiind-că creştiniĭ aflătorĭ în preasfintele Bisericĭ a Mavro-Vlahieĭ şi Galiţieĭ aŭ mare nevoe de îngrijire şi vizitaţiune spirituală, căcĭ Galiţia ş'a pierdut prin mórte pe propriul seŭ păstor, ĭar Mavro-Vlahia, cu câţĭ-va anĭ înainte lipsită fiind de adevĕratul eĭ Arhiereŭ, pentru unele cause, şi nicĭ este lucru uşor acum ca acesta să se ducă acolo,....." Din acéstă pericopă se constată, că exista o ne'nţĕlegere între Moldovenĭ şi Patriarhie. Intr'o hotărîre, praxa Corintuluĭ din 1397, este iscălit Metropolitul Ungro-Vlahieĭ Atanasie, acest nume lipseşte în ca-

talogul luĭ Lesviodax. In fine, la 1401 la 26 Iulie, Patriarhul trimite Domnitoruluĭ Moldoveĭ Alexandru cel bun o epistală prin care se recunósçte ca Metropolit Iosif, ce se află în catalógele nóstre cel întâĭ Metropolit al Moldoveĭ.

Din înşirarea atâtor nume de Mitropoliţĭ, din diferite localităţĭ locuite de Românĭ, şi a unora chĭar din România de astă-ḑĭ, din datele precise ce le-am adus din Geoffroy de Ville Hardouin şi din Acta Patriarchatus Constantinopolitani, plus altele, resultă necombătut: că noĭ Româniĭ am avut Ierarhia nóstră proprie şi din seculul al IX până în al XIV-lea, de când apoĭ posedăm catalóge maĭ mult saŭ maĭ puţin cronologic precise. Constatat acest fapt, atuncĭ putem uşor să tratăm şi cestiunea pusă în discuţie de către canoniştiĭ din Constantinopol asupra cuvintelor de Πρόεδρος Preşedinte şi τοπὸν ἐπέχοντος—locoţiitor. In numerile viitóre ale Revisteĭ „Biserica Ortodoxă", promitem că vom publica în tótă întregimea lor documentele pe care ne-am basat făcênd acest resumat asupra existenţeĭ Ierarhieĭ nóstre Române de la seculul al IX-lea până la cel al XIV-lea. Acésta o vom face în scopul de a se şti positiv şi de noĭ şi de adversariĭ neamuluĭ nostru, că neamul Românilor nu există de erĭ, nicĭ ca creştin, nicĭ ca Român; ci că întrece cu mult în existenţă şi civilisaţiune pe toţĭ veciniĭ ce ne încunjură. Amin.

NOTĂ. Cine voeşte se urmărească aceste date din acéstă lucrare, 'l rog se consulte: 1) Geoffroy de Ville-Hardouin. 2) Catalógele Scaunelor Patriarhatelor Ortodoxe publicate de Goar. 3) Συνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανονων, vol. V. 4) Colecţia Documentelor Academiei, volum. I, partea I-a şi a II-a. 5) Acta Patriarchatus Constantinopolitani, şi 6) Istoria Bisericeĭ Românilor de Preasf. Filaret Scriban.

C. Erbiceanu.

DISCURS

pronunțat în ḑiŭa de 29 Iunie 1893 cu ocasiunea distribuireĭ premiilor elevilor școlelor din comuna Stânca, plasa Braniștea, județul Iașĭ.

Onor. Adunare!

Ne este cuno.cută însemnătatea acesteĭ splendide serbărĭ.

Cunóștem scopul acestor părăḑĭ scolastice.

Cunóștem, că inițiatorul și fondatorul acestor de mare însemnatate părăḑĭ, din acéstă localitate, e onor. Domn N. G. Tataranu, distinsul nostru primar de Stâncă, care [1]) falnic între primarĭ, cu cel maĭ mare zel se înteresază și doreşte ca în viitor iubita sa comună Stânca, *vrednic nume, falnic între comunĭ*, să fie cât se póte maĭ avansată, pe tĕrâmul instrucțiuneĭ; creindu-ĭ ast fel adevĕrata fericire, căcĭ, e știut că, cu cât omul e maĭ desvoltat intelectualminte, cu atât, maĭ cu înlesnire póte alunga nevoile ḑilnice, și maĭ bine póte iconomisi puținul seŭ avut, câștigat din muncă sirguitóre și onorată.

Onóre D-luĭ Primar de Stânca, că nicĭ odată nu dă uĭtăreĭ maxima, cunoscută de noĭ: *Ingrijește de ceĭ micĭ de voeștĭ să fiĭ mare.*

[1]) Dl. Tataranu, prin organisarea comuneĭ Stânca, a ajuns a fi de laudă în județul Iașĭ.

Onor. Adunare!

Era o vreme de tristă memorie, când săteanul român, nu avea fericirea a se înfrupta din lumina dătătóre de viață a școlei! Când fiilor săteanuluĭ din nefasta-le providență, nu le era permis a se adăpa din isvorul de mană intelectuală desvoltat pe băncile școlei!

Când din causa înprejurărilor politice de tot grele, nimenĭ nu se gândea la starea intelectuală a săteanuluĭ; nimenĭ nu compătimea pe fiiĭ săteanuluĭ, cari staționaŭ sub starea primitivă a intelegențeĭ omeneștĭ. O! tristă amintire... Și dacă săteanul român a trăit vracurĭ, suportând tot felul de nenorocirĭ venite din împrejurările acelor vremĭ de tot grele! Și dacă el ș'aŭ pastrat frumósele sale moravurĭ strămoșeștĭ, bisericeștĭ și naționale, nu se datorește de cât numaĭ Bisericeĭ, *de cât numaĭ preotuluĭ român.*

In vremurĭ de retriște și împrejurărĭ grele, săteanul, prin nestrămutata credință în Dumnedeŭ, era încurajat de preotul Bisericeĭ și îndemnat a apăra cu bărbăție pământul și legea strămoșască. *Mulțemită și recunoștințeĭ Bisericeĭ nóstre naționale.*

Dar, apoĭ Onor. Adunare, Biserica se îngrijea chĭar de starea întelectuală a săteanuluĭ, căcĭ în acele vremurĭ triste, pentru neamul Românesc, când nimenĭ nu era sigur pe viața și avutul seŭ; în acele vremurĭ, când fiiĭ boĭerilor țěreĭ, se duceaŭ departe, departe, în apus în țěrĭ streine, și'șĭ înbogățeaŭ mintea cu tot felul de cunoștințĭ din științele moderne, care apoĭ venind în țară luptaŭ din resputerĭ, pentru a scóte din noianul înjosireĭ și al întunericuluĭ pe ĭubita lor Patrie! In acele vremurĭ în țară nu existaŭ școlĭ speciale de instrucțiunĭ. *Școla poporuluĭ Român nu era de cât Biserica.* Boieriĭ ceĭ marĭ aĭ țěreĭ precum repausațiĭ întru fericire, escelențiele Lor *Roznovanu*, *Carp*, *Ghica*, *Sturza*, și alțĭ marĭ boerĭ, cari eraŭ înzestrațĭ cu adevěrate sentimente creștineștĭ și naționale, țineaŭ pe comptul D-lor școlĭ cum era pe atuncea, școlĭ bisericeștĭ, în

care cantorul cel maĭ distins al Bisericeĭ) era însărcinat ca învĕţător numit dascăl, de unde a rĕmas că şi acum cantoriĭ bisericescĭ în limba poporuluĭ se numesc dascalĭ, cari dascalĭ învăţaŭ pe fiiĭ sătenilor carte bisericească ce, pe atuncea ca şi acuma li era de mare folosinţă.

Eternă să fie memoria acelor marĭ patrioţĭ şi pioşĭ boerĭ.

Onor. Adunare!

Mult s'aŭ ilustrat boieriĭ ceĭ marĭ aĭ ţĕreĭ în sĕvêrşirea fapteĭ bune; s'aŭ ilustrat mult şi astă-ḑi chiar, avem cea maĭ mare fericire a vedea cu ochiĭ noştri multe şi prea măreţe fapte, sĕvêrşite de nobiliĭ boierĭ din localitate, *ilustra familie Roseti Rosnovaou.* O! prea fericiţĭ suntem. Şi chiar în acest moment, dacă ne desfătăm în splendórea şi ornamentul acesteĭ serbătorirĭ, nu se datoreşte de cât tot escelenţieĭ sale D-neĭ R. Rosnovano.

Onor. Adunare! Recunoscĕtor acelor ilustri persóne, prea compătimitóre de ceĭ nenorociţĭ, „de aprópele", şi ca umil servitor al bisericeĭ, am cea maĭ fericită ocasiune, a vĕ ruga, se bine-voiţĭ, a mĕ onora câte-va minute, cu atenţiunea şi rĕbdarea D-vóstră, în rostirea câtor-va cuvinte cu caracter bisericesc, relativ la fapta cea bună; Iată sublimele cuvinte de povaţă ale Mântuitoruluĭ nostru Iisus Christos către Sânţiĭ ucenicĭ şi apostolĭ, şi adese-orĭ rostite în mijlocul poporuluĭ Israil: „*Luaţĭ jugul meŭ peste voĭ, căcĭ sarcina mea uşóră este, şi vĕ învĕţaţĭ că smerit şi blând sunt cu inima, şi veţĭ afla liniştea sufletelor vóstre.* Şi iarăşĭ: *Orĭ-ce aţĭ făcut celuĭ maĭ mic, întru numele meŭ, mie, aţĭ făcut. Şi veţĭ lua plata dupre faptele vóstre*".

Onor. Adunare!

Salvatorul lumeĭ, Domnul nostru Iisus Christos, a asigurat fericirea creştinismuluĭ în sĕvêrşirea fapteĭ celeĭ bune, drept care a dat nouĕ pildă, blândeţea şi smerenia, isvor

de tótă fapta cea bună. Urmează dar, un adevĕr destul de vĕdit, *că fapta cea bună, cu tóte urmările eĭ, îşĭ are începutul de la Dumnedeŭ Tatăl, Creatorul tuturor vĕdutelor şi nevĕdutelor*. Iubiţilor! Mântuitorul lumeĭ, Domnul nostru Iisus Christos a fost trimis de divinitate, pentru a ne elibera din robia diavoluluĭ care începuse a cuceri neamul omenesc, şi a ne arăta calea cea dréptă, pe carea noĭ creştiniĭ, datorĭ suntem a merge fără nicĭ o poticnire sufletească.

Datorĭ suntem noĭ creştiniĭ a îndeplini cu cea maĭ mare sânţenie poruncile şi învĕţăturile Evangelice, cari ne daŭ un isvor de viaţă şi fericire eternă.

Fapta cea bună în tot-déuna să nu se îndepărteze din inima nóstră. Pe ea se razimă tótă fericirea nóstră creştinească. Sĕvêrşind fapta cea bună, ne bucurăm, nu numaĭ de liniştea şi fericirea acéstă temporală, dar căştigăm în viitor fericirea sufletéscă, fericirea cea vecĭnică. Oare cum vom putea noĭ creştiniĭ a fi perfecţĭ în sĕvêrşirea faptelor bune? O! Iată ĭubiţĭ creştinĭ, întunecata nóstră gândire atât de sdrobitóre de liniştea sufletuluĭ nostru.

Omul din firea luĭ e aplicat spre două căĭ: calea cea bună şi calea cea rea.

Aceĭ ómenĭ care'şĭ socotesc fericirea numaĭ pe acest pământ, dar ce fericire? O! o fericire vremelnică, propie maĭ mult corpuluĭ, sunt cu totul înclinaţĭ spre calea cea rea, încătuşindu-se puţin câte puţin cu lanţurile de imoralitate, vĕtămătóre lor şi societăţeĭ.

O! Rătăcire, rătăcire! cum absorbĭ în noĭanul întunecat al nelegĭuirilor acele suflete, care predominate de curentul ideilor nestatornice ale timpuluĭ, şi neputêndu-se lupta contra întunecóselor valurĭ ale rĕutăţilor şi a egoismuluĭ, cu cea maĭ mare indiferenţă, părăsesc calea cea adevĕrată şi se silesc numaĭ a sĕvêrşi fapte de acele, care să le aducă lor un beneficiŭ temporal, un beneficiŭ propriŭ numaĭ corpuluĭ.

Iată onor. Adunare, prăpastia cu vasta-ĭ sa adêncime, care e deschisă gata a primi căderea societăţeĭ nóstre creştine. *Atuncĭ, vaĭ de viitorul lumeĭ aceştia; Vaĭ! căcĭ rătăcirea cea de apoĭ va fi maĭ rea de cât cea dintâĭ.*

O, creştinilor! datorĭ suntem noĭ, a ne sili ca în tot ceasul şi'n tot momentul a alunga din inima nóstră, astfel de nenorocite cugetărĭ înjositóre caracteruluĭ nostru creştinesc. Raţiunea nóstră, ţinta nóstră, tendinţele nóstre creştineştĭ să fie numaĭ, ca mergênd pe calea cea dréptă să sĕvêrşim cât maĭ mult fapta cea bună, pe care se razimă edificiul societăţeĭ creştine.

Sĕvêrşind fapta cea bună, conştiinţa nóstră dea-pururea e împĕcată; sufletul nostru va fi tot-déuna mulţumit, şi fericirea ne va suride atât în acéstă lume trecĕtóre, cât şi în cea eternă. Oare nu fapta cea bună e causa onóreĭ şi a măririĭ creştinuluĭ o ĭubiţilor creştinĭ?...

Onor. Adunare! Dupĕ cum umbra nóstră ne urmăreşte orĭ în cotro vom merge, aşa onórea şi mărirea în orĭ-ce timp şi în orĭ-ce loc alérgă pe urma celor ce sĕvêrşesc fapta cea bună. Iată dar, că fericirea creştinul o va avea nu numaĭ în viaţa eternă, dar o simte chĭar în acéstă viaţă trecĕtóre.

Ţintind memoria la aceĭ creştinĭ, care păstrând o nestrămutată credinţă în Dumneḑeŭ şi în învĕţăturile Evangelieĭ nu s'aŭ sîrguit de cât numaĭ în a sĕvêrşi fapta cea bună, de-a pururea sunt fórte fericiţĭ.

Câte bisericĭ prea frumóse ridicate prin unghĭurile lumeĭ creştine pentru lauda luĭ Dumneḑeŭ şi mângăerea sufletelor scârbite?... Câte prea bogate domeniĭ dăruite de pioşĭ creştinĭ pentru întreţinerea diferitelor institute de bine-facere? Câte miĭ de nenorociţĭ loviţĭ în existenţă de nemilóseIe valurĭ ale apelor îşĭ găsesc adăpost sub scutul de mângâere şi dătător de viaţă al fapteĭ bune, sĕvêrşită de nobilĭ boerĭ şi adevĕraţĭ creştinĭ? Câte alte miĭ de asemenea fapte creştineştĭ sĕvêrşite de adevĕraţiĭ creştinĭ şi boerĭ? Iată gloria neamurilor! ĭată fericirea creştinească!

Cine óre nu onorează pe asemenea creştinĭ? Cine nu are către dênşiĭ cel maĭ adânc respect de evlavie? Câte milióne de nenorociţĭ, cari adăpostindu-se sub scutul dătător de viaţă al fapteĭ bune a pioşilor boerĭ, nu vor purta în veacŭrĭ către dênşiĭ cea maĭ adâncă recunoştinţă?! O! Faptă bună! Tu eştĭ vistierie cerească! Tu eştĭ bogăţie cinstită şi isvor de onóre! Tu eştĭ rădăcina păceĭ şi liniştea sufletuluĭ nostru. Prin tine se realizéză tótă fericirea nóstră, cea pămentească şi cea cerească. O, creştinilor! Să căutăm a săvêrşi cât maĭ mult fapta cea bună şi vom câştiga tóte bunătăţile lumeĭ aceştia. Dacă voim mărire, dacă voim desfătarea şi liniştea sufletescă, să căutăm fapta cea bună. Urmând calea cea dréptă, dupĕ cum se aude glasul Mântuitoruluĭ: „*Căutaţĭ maĭ întâĭ înpĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ şi dreptatea luĭ, şi aceste tóte se vor adauge vouĕ*". Urmând ast-fel, în viaţa vecĭnică vom auḑi: „*Veniţĭ bine-cuvêntaţiĭ părinteluĭ meŭ de moşteniţĭ Impĕrăţia care este gătită vouĕ de la întemeĭerea Lumeĭ!* Amin.

Parohul comuneĭ Stânca, jud. Iaşĭ,
Gh Luceanu.

CUVÊNT FUNEBRU

La mormêntul Dómneĭ ANNA Z. IONESCU.

„Sufletele drepților sunt în mâna luĭ Dumnedeŭ și munca nu se va atinge de ele“. Ințelep. luĭ Solom. III. 1.

Intristată Adunare,

Sunetul cel trist al clopotelor a încetat și noĭ am ajuns la locul acesta. Dar împreună cu acest sunet, durerea nóstră n'a încetat, ci s'a mărit, căcĭ ĭată, cel maĭ dureros moment a sosit, prietena nóstră apune acum în acest mormênt întunecos și se ascunde de la noĭ pentru vecie. Mare este durerea soțuluĭ rĕmas, pentru că a pierdut pe cea maĭ intimă prietenă a sa, a pierdut pe scumpa și ĭubita sa soție. El împreună cu femeĭa sa,—acum rece înaintea nóstră—aŭ fost legațĭ prin legătura dragosteĭ adevĕrate și unul altuĭa și-aŭ împărtășit bunurile viețeĭ comune. Când el vinea necăjit și obosit de întâmplările zileĭ, ea, soție bună, prin a sa purtare exemplară și plină de ĭubire în-

senina fruntea soţuluĭ sĕŭ şi'l înveselea. Şi apoĭ în casurĭ de bólă, cine îngrijea cu atâta devotament, cu atâta bună voinţă pe soţ şi pe copiĭ, dacă nu ea soţia şi muma cea bună şi adevĕrată? Şi cine de aci 'nainte va purta grije de copiiĭ eĭ, dacă ea, mama cea dulce îĭ părăseşte?

Ea priveghia ḑiua şi nóptea la capul lor, ea'ĭ purta pe braţe, ea'ĭ ĭubea şi'ĭ apăra ca pe lumina ochilor sĕĭ. Cine dar, de aci 'nainte le va fi lor mamă, precum le-a fost mama, care'ĭ-a născut?

Triştĭ auditorĭ, cine a fost fiinţa acésta adormită?

Cine a fost ea?! Să spue máma eĭ, care a născutu-o şi crescutu-o, căcĭ ea a fost o fiĭcă supusă, blândă şi cu inima nobilă. Cine a fost ea?! Să spue soţul eĭ, care a ĭubit-o, ca şi pe sine; să spue fiĭ sĕĭ, pe cari ĭ-a purtat cu atâta pază şi ĭubire în braţele sale. Să spue casa eĭ, care este plină de lucrurĭ, făcute de mâna sa dibace şi sîrguitóre. Cine a fost ea?! Să spue toţĭ ceĭ ce aŭ cunoscutu-o, că n'a fost în ea viclenie, ci sinceritate şi ĭubire creştinească.

Dar vaĭ! ce durere ca acéstă soţie, cu o inimă aşa de bună şi nobilă, plină de ĭubire creştinească, pătrunsă şi condusă în tóte de frica luĭ Dumneḑeŭ, acéstă soţie, care era mângâierea şi ĭubirea soţuluĭ sĕŭ, mama cea adevĕrată a fiilor eĭ, económa cea muncitóre a caseĭ, creştina cea adevĕrată a bisericeĭ, nu se maĭ află vie între noĭ, ci a adormit în Domnul. Aicĭ suntem adunaţĭ, ca în rugăciunĭ să'ĭ punem trupul eĭ în pămĕnt.

O pămĕntule! pămĕntule! óre când va veni timpul ca să te saturĭ de a înghiţi atâtea fiinţe? O mormĕnturĭ! mormĕnturĭ! pe voĭ nu vĕ pot mişca şi încălḑi nicĭ glasul cel jalnic, nicĭ lacrămile ferbinţĭ ale soţilor şi soţielor rĕmase, ale fiilor orfanĭ şi ale părinţilor rĕmaşĭ fără fiĭ, nu, voĭ sunteţĭ recĭ şi fără simţire, voĭ ţineţĭ strânsă prada vóstră.

O! neîndurate mormĕnturĭ! Până când să tot plângem şi să ne tânguim în zadar d'asupra vóstră?! O! dar nu, nu voiŭ maĭ vorbi eŭ acuma cu voĭ în zadar! Va veni

timpul, când veţĭ audi un glas puternic şi vĕ veţĭ des'amuţi. Va veni, nu un om, nu un împĕrat pământesc, ci împĕratul ceresc şi a tot puternic, care nu se va ruga, ci va porunci şi voĭ vĕ veţĭ deschide şi veţĭ da în viaţă tóte trupurile, pe cari acum le ţineţĭ amorţite şi putredite în sînul vostru.

Da, întristaţĭ auditorĭ, Sf. Evangelist Ión, întăreşte adevĕrul acesta prin înseşĭ cuvintele Domnuluĭ nostru Iisus Christos care dice: *„Amin, amin dic vouĕ, cel ce ascultă cuvêntul meŭ şi crede celuĭ ce m'a trimis pre mine, are viaţa vecilor şi la judecată nu va veni, ci va trece din mórte în viaţă“*.

Ascultând aceste adevĕrurĭ cu credinţă adevĕrată, întristarea nóstră se preface în mângâiere, piere frica şi temerea; în inima nóstră se aşéză pacea şi nădejdea cea întăritóre. Să ne mângâiem dar, privind la acest întunecos mormênt, căcĭ îngerul cel bun, carele a condus pe acéstă sóţă ĭubită şi credinciósă în întreaga sa viaţă până la uşa acestuĭ mormênt, nu o va părăsi nicĭ dincolo de el. Omenĭ sîntem însă, şi nu putem ca să nu plângem pe ceĭ adormiţĭ, maĭ ales şi pentru aceea, că ne vedem aci pe pământ, părăsiţĭ şi despărţiţĭ de eĭ pentru tot-déuna. La acéstă tânguire, ne îndeamnă apoĭ şi ĭubirea, pentru că dorim ca în vecĭ să fim lângă aceĭa pe cari'ĭ ĭubim şi ne ĭubesc.

Aşa, noĭ suntem neliniştiţĭ şi îngrijiţĭ, când unul dintr'aĭ noştri se depărtéză de la noĭ într'o călătorie numaĭ de câte va dile; şi dacă întârzie spre a se înapoĭa, ne cuprinde întristare şi tânguire.

Ah! triştĭ auditorĭ, cu cât maĭ mare trebue să fie dar, durerea, întristarea şi tânguirea, când însăşĭ mórtea a despărţit pe soţ, pe copiĭ, pe mamă, pe soră şi pe toţĭ cunoscuţiĭ de acéstă sóţă, mamă, soră şi buna prietenă, care merge în călătoria cea îndelungată, de unde nu se va maĭ înapoia pe acest pământ?

Intr'o ast-fel de stare durerósă s'ar stinge şi s'ar sfârşi

în lacrime ochiĭ noştri, dacă Dumneḑeŭ, cel prea îndurat nu ar vărsa în inimile nóstre rănite, mângâierea cea plină de balsam prin credinţa creştină, care ne spune şi ne învaţă, că va veni timpul—la a doua venire—când ĭarăşĭ vom vedea pre aceia de care prin mórte ne despărţim şi cariĭ atuncĭ vor învia.

Şi acum, terminând cu aceste adevĕrurĭ ale credinţeĭ nóstre, mĕ rog, ca Domnul Dumneḑeul nostru Iisus Christos, care ne-a ĭubit pre noĭ şi ne-a dat mângâierea vecĭnică şi nădejdea bună prin dar, să mângâie inimile nóstre şi rĕposateĭ să'ĭ dea odihnă.

Diaconul Ilie Teodorescu.

Predică la Duminica Florielor.

„Osana Fiul luĭ David, bine este
„cuvêntat cel ce vine întru numele
„Domnuluĭ, osana întru ceĭ de sus“.
(Mat, XII).

Fraților,

Domnul nostru Iisus Christos în timpul activităţeĭ sale de pe pămênt pentru mântuirea ómenilor, străbatând orașele și satele și pretutindenea predicând învěţătura sa cea Dumneḑeească a făcut multe minunĭ și multe facerĭ de bine omenireĭ suferinde.

Așa dupĕ ce a înviat pe Lazăr, Iisus a plecat din Betania în Ierusalim, unde vestea despre sosirea sa aci se respândește cu ĭuţeala fulgeruluĭ. Intrarea sa în Ierusalim a fost triumfală și fórte viŭ aclamată de mulţime În toţĭ se deșteaptă cu putere o dorinţă mare de a vedea pe Mântuitorul lumeĭ și a auḑi cuvintele luĭ, spre folosul lor sufletesc și trupesc. Acéstă dorinţă mare, acest simţimênt, care se desvoltă cu putere în piepturile lor și'ĭ făcu să se adune cu grăbire spre a'l asculta, acest îndemn ce'ĭ conducea aci, era zelul, acel simţimênt creștin activ, care are urmările cele maĭ folositóre pentru noĭ. De aceea și Mântuitorul cunoscênd zelul lor se grăbește a'ĭ învěţa cele bune și de folos și a mustra pe Fariseĭ și Cărturarĭ, condamnênd rĕutatea lor, lucru pe care ni-l înfăţișază evangelia de aḑĭ. Să vedem dar ce este acest zel și ce urmărĭ are el pentru cel pătruns de dênsul.

Zelul, Fraţĭ creştinĭ, este un sentiment care însufleţeşte pe om cu o ardóre, cu o dorinţă vie în efectuarea orĭ-căreĭ fapte saŭ întreprinderĭ, este tovarăşul, care ĭa parte la lucrările sale şi'ĭ micşoréză greutăţile şi piedicele ce'ĭ se presintă la ajungerea unuĭ anumit scop. El este care ne dă tóte cele trebuincióse în viaţă şi numaĭ prin el putem semăna la tinereţe ca să avem ce secera la bătrâneţe. Aşa dar, zelul este condiţiunea isbutireĭ nóstre în orĭ-ce întreprindere, este viaţa saŭ sufletul, care aduce la îndeplinire dorinţa nóstră.

Să ne închipuim pentru exemplu pe un navigator, care pentru felurite trebuinţe şi interese are să facă o călătorie pe mare departe. Eĭ bine, ca tóte lucrările sale să ĭasă la un bun resultat, se cere ca el să fie înarmat, să fie însufleţit de cel maĭ mare zel.

El trebue să privegheze ziua şi nóptea la cârmă, să observe cursul timpuluĭ şi să'şĭ dirigă corabia după el, căcĭ alt-fel s'ar întâmpla, că cea maĭ mică furtună ar fi pentru corabia luĭ un uragan şi o prăpastie în care s'ar pierde cu totul. El trebue să lucreze cu zel ca să ajungă la liman şi să'şĭ împlinească dorinţa.

Aşa dar, în orĭ-ce întreprindere spre a ajunge la resultatul dorit se cere zel şi nimic, după adevĕratul cuvênt, nu se póte obţine fără el.

Dumnedeŭ ne bine-cuvintéză în lucrările nóstre, el ne ajută după faptele nóstre, dar de la noĭ, de la statornicia nóstră depinde să ne câştigăm necesariele vieţeĭ. „*Intru sudórea feţeĭ tale 'ţĭ veĭ câştiga hrana ta*". Şi chĭar spre a primi o bine-facere de la cine-va, aspiraţiunea şi stăruinţa sunt condiţiunea reuşiteĭ. „*Cereţĭ şi se va da vouĕ, căutaţĭ şi veţĭ afla, bateţĭ şi vi se va deschide*".

Iată, Fraţĭ Creştinĭ, ce este zelul în sine în general şi carĭ sunt urmările luĭ în orĭ-ce facem; să vedem acum într'un mod maĭ restrâns, în particular, ce este zelul creştin saŭ sentimentul religios şi ce ne foloseşte el în calea virtuţeĭ, în calea mântuireĭ.

Sentimentul religios este o taĭnă, este un foc dumnedeesc, care pătrunde pe creştin, îl pune în posiţiune de a face totul, de a nu se uĭta la nicĭ o piedică, ce'i s'ar pune înainte, spre a face voĭa luĭ Dumneḑeŭ, spre a împlini preceptele legeĭ, spre a lucra cu tótă sârguinţa, statornicia şi căldura, ca să dobândească împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ.

Iată un exemplu de sentiment religios recunoscut şi de adversariĭ credinţeĭ nóstre creştine pentru tăria cu care s'a manifestat în cel cuprins de el. Un distins profesor de morală vorbind de speranţa creştină, ne spune că pe un vapor pe mare o damă din societatea înaltă aristocratică englesă, întreabă pe un matroz, dacă până la punctul la care doriaŭ să ajungă le va trebui mult timp? Matrozul fără multă gândire îĭ respunde: „*Cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ* în 14 ḑile vom ajunge“. La aceste vorbe dama, care făcea parte din societatea ómenilor culţĭ, a liber cugetătorilor 'ĭ replică ḑicênd: „Că e ruşine ca un om ca el în tótă firea să maĭ vorbească despre o fiinţă, pe care nimenĭ n'a vĕḑut-o şi de ajutorul căreia nimenĭ nu s'a folosit; de óre-ce acéstă fiinţă în sine şi tot ce se ḑice despre sine, nu este de cât o ficţiune şi nimic maĭ mult“. Matrozul supărat caută să'şĭ susţie credinţa sa, dar prin cuvinte astuţióse, adversara 'ĭ închide gura şi'l lasă într'o mâhnire de nedescris. A doua ḑi însă, o furtună mare începe şi vaporul se clătina puternic din causa valurilor înfuriate. Se ştie că în asemenea ocasiunĭ toţĭ ceĭ ce eraŭ veselĭ pe timpul plăcut se îngrozesc şi se cutremură până în fundul sufletuluĭ, negândindu-se de cât la naufragiŭ. Dama în cestiune plângênd şi cuprinsă de gróză vede pe matroz, care căuta să'şĭ îndeplinească cu sânţenie misiunea sa, făcênd serviciele reclamate de funcţiunea sa şi'l întrébă cu modestie: „Are să ţie mult furtuna acésta?“ După cât cunóştem, îĭ respunde el, ea are să fie şi maĭ rea“. Atuncĭ ea înspăĭmântată, cu căldură şi umilinţă îĭ ḑice: „*Rógă-te luĭ Dumneḑeŭ*“. Ca să vedem şi maĭ bine ce este sentimentul religios, n'avem de cât să ne întórcem privirile

asupra evangelieĭ, pe care cu toțiĭ am audit-o cetindu-se astă-dĭ, și la zelul mulțimeĭ, care înfruntă tóte piedicele opuse de Fariseĭ ca să întâmpine pe Mântuitorul lumeĭ, spre a'l glorifica.

Mântuitorul din Betania a ajuns în Betfagi, de unde călare pe asinul adus de uceniciĭ săĭ, după cuvêntul sĕŭ, a pornit spre Ierusalim, în care a intrat plin de mărire și în care a fost primit cu ramurĭ de finic de către popor. La vestea sosireĭ sale aci, inimile mulțimeĭ se înflăcăréză, toțĭ simt în eĭ un foc sânt, un foc dumnedeesc, care'ĭ făcea să meargă ca să'l vadă și să'l audă predicând.

Acest foc sacru, ce'ĭ făcea să se adune din tóte părțile ca să audă pe Dumnedeescul învĕțător se deșteptă și maĭ mult în inimile tinere ale copiilor, cariĭ în cor strigaŭ: „*Osana Fiul luĭ David, bine este cuvêntat cel ce vine întru numele Domnuluĭ*“. Zelul lor nu cunoștea piedicĭ, cari piedicĭ dacă ar fi înfrânt aceste sentimente, în locul cuvintelor de mărire ar fi resunat pietrele. Eĭ înarmațĭ cu zel aŭ învins și aŭ căpătat bine-cuvêntarea Dumnedeuluĭ Mântuitor și fericirea eternă. Iată dar, care este resultatul zeluluĭ creștin, resultatul sentimentuluĭ religios, aceluĭ foc sacru, care înflăcăréză inimile nevinovate, dându-le puterea ca să învingă patimile și să urmeze virtuțeĭ.

Acest zel lucrător, acest Dumnedeesc simțimênt este care însufleția pe primiĭ creștinĭ și pe străbuniĭ noștri. Acest simțimînt este, care'ĭ făcea, ca la audirea tainiculuĭ sunet al clopotelor sântelor bisericĭ, ă lase tóte grijile lumeĭ și să alerge cu toțiĭ a asculta cuvêntul luĭ Dumnedeŭ cu sânțenie și nevinovăție și ast-fel eșiaŭ din Biserică cu inimile pline de cele maĭ nobile și sfinte simțiminte. Acest foc sacru este, de care ardeaŭ inimile strămoșilor noștri și'ĭ conducea pe calea virtuțeĭ și a bine-facereĭ către nenorocițĭ și orfanĭ, 'ĭ conducea la edificarea de bisericĭ pentru ca Dumnedeŭ să se glorifice în ele, și locurĭ de bine-facere, asilurĭ, pe cari le admiră astă-dĭ posteritatea.

Dar acum, când tóte acestea aŭ început a se stinge, când prin bisericĭ abia se maĭ vĕd câte 2 saŭ 3 bătrânĭ,

când faptele de caritate și bine-facere sunt așa de rare, când vĕduva și orfanul sunt expușĭ a pieri de fóme și a fi jocul sórteĭ pe tot minutul, când virtutea e lăsată uĭtăreĭ, ce vom ḑice? Ce vom conchide de aci? Nimic alt de cât că acest zel, acest foc sacru a început a se stinge.

O, și ce triste consecințe are acéstă stingere! Pierderea acesteĭ virtuțĭ, care singură este în stare de a ne arvuni mântuirea, viața vecĭnică. Nu este zel, orĭ-ce faptă, orĭ-ce acțiune, chiar pe calea virtuțeĭ, este rece, este o formă, 'ĭ lipsește puterea, 'ĭ lipsește acel foc, care să o ridice la adevĕrata sa demnitate; lipsește acea putere, acea căldură sacră, care face ca inima creștinuluĭ în tot minutul să sbóre către Dumneḑeŭ, fiind că numaĭ cu dor și muncă se capătă împĕrăția luĭ Dumneḑeŭ, *„căcĭ împĕrăția luĭ Dumneḑeŭ se dă prin luptă și luptătoriĭ o iaŭ pe ea“*, ḑice Sf. Scriptură.

De aceĭa și noĭ Fraților, maĭ cu seamă în aceste sfinte ḑile ale postuluĭ mare, consfințite de Biserică spre a ne curăți de tóte patimile și a căpăta ĭertarea pĕcatelor printr'o adevĕrată pocăință și sinceră mărturisire către Părintele sufletesc; în aceste ḑile, cari ne amintesc înalta misiune a Domnuluĭ nostru Iisus Christos, suferințele și mórtea sa pe cruce pentru mântuirea nóstră; în aceste ḑile ḑic, să nu întârḑiem de a redeștepta în inimile nóstre un noŭ zel către virtute, către tot ce e bun și sânt.

Acestea tóte să aprindă din noŭ în sufletele nóstre acest foc sacru, acest sentiment Dumneḑeesc și să ne pună din noŭ pe calea adevĕrateĭ mântuirĭ, să ne insufle din noŭ zelul de a face bine aprópeluĭ, de a ajuta pre cel neputincios și orfan și a întâmpina trebuințele văduveĭ ce stă plîngându-șĭ sórta sa în miserie, încunjurată de copiĭ și fără de nicĭ un ajutor. Da, Frațĭ Creștinĭ, căcĭ acestea și numaĭ acestea ne vor pune pe noĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ și ne vor asigura fericirea eternă.

I. T.

DONAȚIUNI.

Sâmbătă 11 Septembrie a. c. D-na Maria Schiopescu, înmânând D-luĭ Ministru al Cultelor recipisa caseĭ de Depunerĭ pentru suma de 85,000 leĭ, cu care voeşte a contribui la edificarea unuĭ internat pentru facultatea de teologie, Preotul Ioan Dinu, sfătuitorul numiteĭ Dómne, a ţinut următórea cuvêntare în numele Donatóreĭ:

Domnule Ministru,

Maĭ mulţĭ bărbaţĭ de stat, persóne cu talent şi cu prevederĭ înalte, şi-aŭ dat silinţa şi s'au încercat a resolva marea cestiune a Bisericeĭ Române; şi posiţiunea cleruluĭ mirén, ce de mult se aştepta a i se da o soluţiune un principiŭ de ameliorare; dar n'aŭ putut reuşi spre a-şĭ realiza acéstă întreprindere atât de uitată, şi de aşa de mare însemnătate chiar pentru ţara întrégă.

D-vóstră dotat de Providenţă cu talent, putere şi un geniŭ deosebit şi ca alesul Olteniеĭ şi consilierul Majestăţeĭ Sale, prea iubituluĭ nostru Rege, aţĭ avut rezervată fericirea a îndeplini o dorinţă generală de a putea pune o bază de desvoltare, atât a tuturor aşezamintelor bisericeştĭ; cât şi a cultureĭ cleruluĭ mirén atât de necesară în timpul de faţă prin noua lege a cleruluĭ; aşa că prin acésta, Biserica cu clerul eĭ se vede râdicată la demnitatea şi rolul ce trebue se aibă în societatea Română şi puse alaturĭ cu Bisericile culte ale celor-l-alte naţiunĭ civilisate Europene.

Prin acéstă lege sancţionată acum de Majestatea Sa Regele, s'a dat Bisericeĭ dreptul ce'ĭ era râpit, şi s'a asigurat sórta cleruluĭ, care în viitor are se prospere în misiunea sa.

Şi clerul pentru acésta va rĕmânea atât de recunoscĕtor; căcĭ el va considera în persóna Domnieĭ-vóstre pe omul destinuluĭ şi bărbatul Providenţeĭ, el va înregistra chiar în Istoria ţĕreĭ sale cu litere de aur acest mare eveniment din ḑilele D-vóstră, aşa că D-vóstră va fost păstrată. Şi aveţĭ a purta pentru eternitate co-

róna glorióső a viitoruluî pentru marea operă ce aţî început pentru înflorirea şi râdicarea la demnitatea eî, a Bisericeî Române de Stat. Şi vor rĕmânea pe viitor ca nişte monumente istorice pentru scumpa amintire a D-vóstră. Chiar clădirea localuluî de Seminar de gradul al II-lea din Bucureştî, şi a Internatuluî facultăţeî de Teologie pe lângă acest Seminar, unde tinerimea studiósă găseşte sprijin de a se instrui maî deplin în cariera sa.

De aceste nobile sentimente patriotice fiind animata şi eŭ D-le Ministru şi de aceîaşı credinţă şi speranţa ca şi aceea a vechilor creştinî din timpurile Sf. Apostolı, fiind condusă cu multă evlavie şi respect cátre cele sfinte, me véḑ determinata pe deplin asta-ḑı de a veni în ajutorul frumóseı D-vóstre întreprinderî cu donaţiunea presentă, asemenea oboluluî văduveî celeî pomenite în Sf. Evangelie, cu suma ce am opt-ḑecĭ şi cincı miĭ leĭ pe care o depun la disposiţia D-vóstrá în scopul de a putea realisa maî cu înlesnire dorinţa mea şi planul ce avețĭ pentru Internatul facultăţeĭ de teologie.

Bine-voiţı de a primi acum şi recipisa cu No. 84,799 a banilor ce sunt depuşĭ la casa de depunerı, ca semn de asigurare relativ la donaţiunea mea facuta. Tot de odata rugându-Ve ca şi eu sa primesc un alt act asigurator pentru ca sa'mı pot primi pensiunea viageră ce dupĕ donaţiune mi s'a preparat.

Primiţĭ acum, Domnule Ministru, din parte-mĭ cele maĭ respectuóse consideraţiunĭ ale mele.

Maria G. Schiopescu, vădluvă
născută în comuna Bucura, judeţul Mehedinţı,
domiciliata în Bucureştĭ, str. Sóreluĭ No. 7.

Scriitor al actuluĭ şi sfatuitor al D neĭ Maria G. Schiopescu,
Preotul Ioan Dinu,
Comuna Corlaţelu, jud. Mehedinţĭ.

Redacţia aduce cu acéstă ocasiune Dómneĭ Maria Schiopescu prin publicitate cele maĭ viĭ mulţumirĭ pentru generósa ofrandă, nu maĭ puţin şi Preotuluı Ión Dinu, care cu sfaturele sale *a* contribuit la sĕvêrşirea unuĭ act aşa de folositor obşteşte.

Pentru construirea din noŭ a Bisericeĭ cu hramul Intrarea în Biserică din comuna Launele de sus, plasa Oltul de Jos, districtul Argeş, maı mulţĭ locuitorĭ aŭ bine-voit a veni în ajutor cu sumele ce urméza:

D-niĭ Ioan Dicu Iarbaşu 5000 leĭ. Radu Ioan Badea 4000 leĭ. Dicu Iarbaşu 1200 leı. Gheorghe Grigore 1200 leĭ. Gh. Iordache 300 leĭ. D-na Ana Veduva 200 leı. D-niĭ Marin Preda 300 leĭ. Ión I. Dorobanţu 200 leı. Marin Ilie Dicu 160 leĭ. Ión I. Popescu 350 leĭ. Florea Dogaru 160 leı, Preotul Nicolae Manolescu 200

leĭ. Obştea enoriaşilor cemuneĭ Lăunele de sus 6000 leĭ In total suma de leĭ nouĕ-spre-ḑece miĭ douĕ sute şapte-ḑecĭ.

Sfânta Episcopie de Argeş aduce tuturor acestor pioşĭ creştinĭ donatorĭ, cele maĭ viĭ şi călduróse mulţumirĭ, dorind ca exemplul lor să servéscă şi altora asemenea.

———

Pentru reparaţia Bisericeĭ cu hramul Sf. Dimitrie din comuna Floru, plasa Mijlocu, jud. Oltu, aŭ bine-voit a veni în ajutor maĭ mulţĭ locuitorĭ de acolo cu sume băneştĭ precum urméză:

Preotul M. Raiciu 37 leĭ. Ilie Sêrbu 20 l. Gh. Sêrbu 20 l. Alexandru Popa 4 l. Mateĭ Alexandru 4 l. Stancu D. Pena 4 leĭ. Ión Grigore 4 l. Stan Din 2 leĭ 50 b. Stancu Ungureanu, Marin Sandu, Radu Roman, Marin Ilie, Nae Popa, Fronie Drăguşin şi Costache Sêrbu câte 4 leĭ. Lixandru Costache 3 leĭ. Pârvu Petru 2 leĭ. Istrate Marin 3 l. Ión Marin 3 leĭ. Constantin Tudor 4 leĭ. D-na Anica din curte 7 leĭ. Constantin Ali 4 leĭ. Stan Păun 4 leĭ. Marin Tudor 3 l. Damian Popescu, Ión Toma şi Radu Popa câte 4 leĭ. Niţu Grigore 3 l. Badea Marin 2 l. Ene Ilie 3 l. Marin Neagoe 2 l. Ciucă Din 2 l. Barbu Tudor 4 l. Ión Sêrbu 4 l. Ión Burcea 1 leŭ. Dobre Corneţ 4 l, Ión Cartof, Gh. Stanca, Marin Nicolae, Radu I. Cojocariu, Alexandru Ghinea şi Marin Mateĭ câte 2 leĭ. Şi alţĭ locuitorĭ din ḑisa comună, care în total se urcă la suma de leĭ 329 banĭ 50. De asemenea D-lor Stancu Ilie Purcea din comuna Rateştĭ, plasa Gălaşeştĭ, jud. Argeş a bine-voit a oferi Bisericeĭ din citata comună 340 leĭ, ïar bisericeĭ Tigrenĭ 340 leĭ, şi bisericeĭ din cătunul Cătésca aceïaşĭ sumă de 340 leĭ pentru cumpărare de odórele necesare acestor bisericĭ. Dl. Dimitrie Constantinescu din comuna Budésa, plasa Piteştĭ a oferit 120 leĭ pentru cumpărarea unuĭ rând de veşminte preoţeştĭ. Pentru aceste pióse şi lăudabile fapte creştineştĭ, Sf. Episcopie le aduce publice mulţumirĭ dorind ca esemplul acestora se servéscă şi altora asemenea.

———

D-nul Sandu Iancu, cu familia sa, a dăruit bisericeĭ din comuna Salătrucu, judeţul Mehedinţĭ, un rând de veştminte bisericeştĭ şi o masă de stofă pentru acoperirea Sântuluĭ Prastol, tóte în valóre de 126 leĭ. Dl. înveţator I. B. Sânduţu şi soţia sa Elena, de asemenea au daruit tot aceleĭ bisericĭ patrŭ perdele de borangic, în valóre de 20 leĭ. D-na Florica R. Sanduţu, douĕ mese de pânză de casă în valóre de 20 leĭ, şi D-na S. Oglindénu o masă de materie fină în valóre de 15 leĭ. Tuturor acestor persóne, pentru obiectele oferite, li se aduce călduróse mulţumirĭ pentru îndemnul şi al altora pioşĭ creştinĭ.

———

Persónele maĭ jos notate aŭ avut evlavia a dărui Bisericeĭ comuneĭ Moroenĭ următórele cărţĭ:

Una Evangelie nouă legată de lux, cu piele roşie, ediţia Sântuluĭ Sinod, în valóre de 17 leĭ de D-niĭ Ghiţă Nică al Staniĭ 4 leĭ, Iosif Dinu Vasile 3 l. Achim Dinu Vasile 2 leĭ 50 banĭ, Nicolae Oprea Torcica 2 l. I. Ciauşu 2 leĭ. Ión Ión Purghel 2 leĭ.

Niţă Dinu 1 leŭ. Niţă Ión Moicénu 50 banĭ. Nicolae Niţă Mihaĭ 1 leŭ. Ión Popa Ristea 50 b. Cârstea Brebénu 50 banĭ. Flórea Vasile Bordoiu 50 b. Maria Ghiţă Anghelescu 2 leĭ. Un catavasier noŭ legat ordinar tot ediţia Sântuluĭ Sinod, s'a dăruit de Niculae Purghel în valóre de 5 leĭ. Tuturor li se aduce călduróse mulţumirĭ.

Listă de obiectele de valóre cumpărate şi făcute ofrandă bisericeĭ cu Patronagiul Sânţiĭ Treĭ Ierarhĭ din comuna Foleştiĭ-de-jos de către Domnul Mihail Lamotescu, deputat şi proprietar moşieĭ Foleştiĭ-de-jos, judeţul Vêlcea:

Un rênd complect de sfinte vase. Un rênd de vestminte preoţeştı de stofă preţiósă. Un policandru de metal preţios. Două sfēşnice marĭ şi două micĭ lucrate în strung. Opt perdele la Sf. icóne de materie solidă. Un miruitor de argint. Un clopot la Biserica din Mahalaua Dumbrăveştĭ pendinte tot de comuna Foleştĭ-de-jos. Una colimvitră de aramă. Una póla de catifea pentru Iconostas. Aceste două din urmă s'au dat de către D-şóra Maria Boicescu, proprietara moşieĭ Zătreniĭ de Olteţ tot numiteĭ Biserici, pentru care li se aduce viĭ şi călduróse mulţumirĭ.

Epitropia Bisericeĭ Scaeştĭ, plasa Jiuluĭ de sus, judeţul Dolj, cu hramul Sf. Nicolae, aduce mulţumirĭ persónelor următóre

Zoiţa fiĭca Preotuluĭ Petre Marinescu cu Stana N. Popescu'carí aŭ făcut o masă pe Sf. Prastol. Maria Dăscăliţa o perdea la Icóna Sf. Voevozĭ. Dina Stan Popescu două perdele, una la Iconostas şi una la Icóna Maĭceĭ Domnuluĭ. Safta M. Bişa una perdea la icóna Sf. Nicolae şi Cuviósa Paraschiva. Dumitra R. Budic una perdea. Dina D. Drăghicĭ una perdea. Fira I. D. Dincă una perdea. Catinca G. Bădiţe una perdea.